

Librairie Médicale et Scientifique

JACQUES LECHEVALIER

23, Rue Racine, PARIS VI.

(Près l'Odéon et l'École de Médecine)

Grand assortiment de

Livres de Médecine et de Sciences naturelles

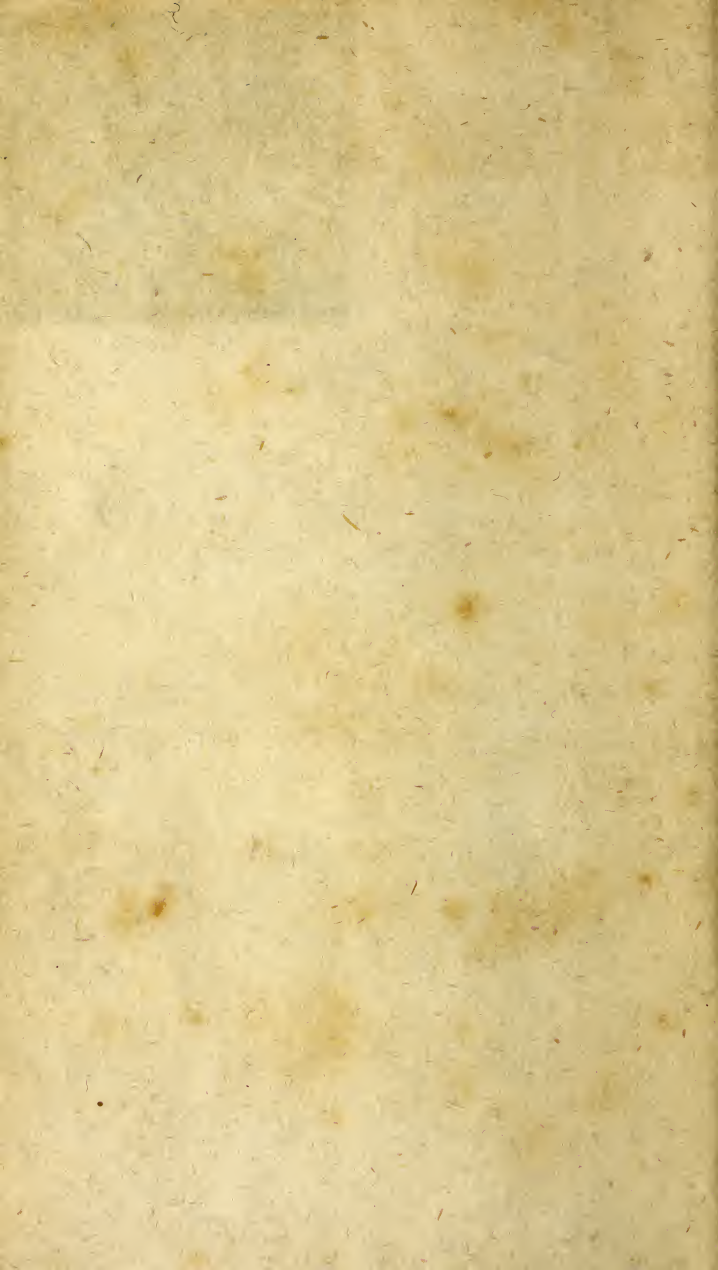
Anciens et modernes, neufs, et d'occasion

ACHAT DE BIBLIOTHÈQUES

29
25
4

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
PHYSICS DEPARTMENT
530 SOUTH EAST ASIAN DRIVE
CHICAGO, ILLINOIS 60607
U.S.A.

W. Raven

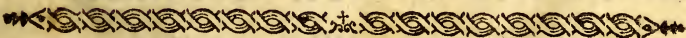
DE

HISTORIA NATVRALI
VETERVM

LIBELLVS PRIMVS

AVCTORE

IOHANNE BECKMANNO.

PETROPOLI ET GÖTTINGAE
IMPENSIS DIETERICHIANIS 1766.

DE

HISTORIA NATURALI

VETERVM

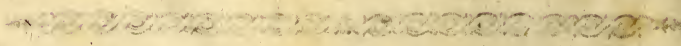
LIBELLVS PRIMVS

A V D T O R E

IOHANNI BECKMANNI

Chas. W. Richardson

10

PHYSIOLOGI ET OSTENSOR

INVENIENS DIETETICIS 1766.

45
B39
RB
SI

ILLVSTRISSIMO

ATQVE

EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

GERLACO ADOLPHO

L. B.

DE MVNCHHAVSEN

DYNASTAE IN STRAVSFVRTH

RELIQVA

AVGVSTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGI

ELECTORI BRVNSVICO LVNEBVRGICI

A CONSILIIIS SANCTIORIBVS

EIVSQVE

PRIMARIO STATVS ADMINISTRO

REGIAE REDITVVM CAMERAE PRAESIDI

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

CVRATORI

DOMINO ATQVE PATRONO

LONGE INDVLGENTISSIMO.

ILLUSTRATION

1877

EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

GERLACO ADOLPHO

L. R.

DE MARCHIA VISEN

UTRUMQUE IN REINTEGRATA

BELLUM

AVGUSTISSIMO MAGISTRO UNIVERSITATIS

ILLUSTRISSIMO UNIVERSITATIS

A CONSILII SANCTIONIBUS

1877

TRIMESTRI STATU ADMINISTRATO

REGIAE UNIVERSITATIS

ACADEMIAE SCIENTIARUM

1877

DOMINO ADOLPHO

LOUVE INDOCTISSIMO

ILLVSTRISSIME ATQVE
EXCELLENTISSIME DOMINE

Quod etiam ante reditum in patriam ausus fuisssem, etsi animo suspensio ac timido, illud iam redux TVIS que auspiciis professoribus Academiae TVAE adscriptus, fortiori animo audeo. Offero
TIBI,

ILLVSTRISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIME DOMINE,
*omni submissionis ac pietatis cultu pri-
mitias hasce apud exteros mihi varia
inter negotia & necessaria librorum
supellectile destituto enatas, quas ut
gratioso vultu accipias, humillime rogo,
usque dum TVO e solo eruditionis
vniuersae fertilissimo fruges exhibere
potero*

ILLVSTRISSIMO NOMINI TVO

Scr. Gottingae.

d. 20. Octob.

deuotus.

1766.

IOHANNES BECKMANN.

LECTVRIS INCOLVMITATEM.

 Quam & physici & philologi
hodie fere negligere videntur,
historiam naturalem veterum,
eam cum & philologiae & historiae naturalis studio quam maxime delector, quantum per vires meas liceat, colo. Jam cum specimen dare & periculum mei facere velim, ea hic offero viris eruditis, quae quasi prooemia totius operis dici queunt. Exposui nimirum capite PRIMO ortum & progressum historiae naturalis, atque imprimis Zoologiae, quae non immerito prima historiae naturalis pars dici solet; quod argumentum ab iis omissum video

omnibus, qui litterarum historiam contextuerunt: capite SECUNDO declaravi rationem, qua veteres in conscribenda historia naturali, vsi sunt. Capite TERTIO egi de fabulis, quae in ea apud veteres occurrunt; capite QUARTO vero de collectionibus rerum naturalium apud veteres; capite QUINTO de ratione agnoscendi veterum animalia; capite SEXTO vtilitatem historiae naturalis in philologia probavi, & capite SEPTIMO eam demonstraui, quam ex historia naturali veterum petere possunt historici naturae hodierni.

In primis vero hoc egi, vt probarem, esse Zoologiam veterum, Graecorum, inquam, & Latinorum, dignam omnino, cui operam dent viri docti. His, qui, cum nulla doctrina sine erroribus atque fabulis adoleuerit, & multi etiam mythologia & somniis philosophicis deletentur, nihilo minus fabulas, quae de rebus naturalibus apud veteres occurrunt, verbis nimis acerbis perstringere solent, demonstraſſe mihi videor, fabulas nequaquam esse tam multas, ridiculas

las atque absonas, quam eae visae sunt multis; easque vix & ne vix quidem, etsi vel maxime hoc voluerint; veteres euitare potuisse; quin etiam non paucas res relatas ab Aristotele, Plinio aliisque temere falsas esse dictas ab recentioribus, quas veras esse recentior aetas probauit; etsi haec antiquitati non fere satisfecerit; itemque complures res, quas primi vidisse ac inuenisse sibi visi sunt hodierni, iam satis olim cognitae esse atque descriptas. Quis credidisset, *cancerum cursor* Linnaei, serpentem qui a Linnaeo *Constrictor* dictus, *Hemerobium*, *Formicolestem*, *Zebram*, *Pinnam* & *Pinnoterem*, insectum *Sphex* fabulosus dictum Linnaeo; gemmam *Asteriam* Lehmanni, gemmamque Aepini *Tourmaline* dictam, nec non animalcula *spermatica* cognita fuisse veteribus? Quae cum re vera iis cognita fuerunt, nonne veterum studia, quae in reliquis doctrinis omnibus laudantur, in historia etiam naturali laudanda sunt, qui summo studio animalia ubique conquiesuerunt; aluerunt, descripserunt, immo depinxerunt; qui res naturales in templis, Herculis in primis at-

12/a
/o

que Dianae, summa religione quam diu-
tissime, atque eae quidem, quae ficcari
nequeunt vel sale, vel melle, vel cera
conditas seruarunt; cum philosophi gra-
uissimi rerum naturae latebras scrutati
sunt & quae innotescebant, ea disposue-
runt, explicuerunt, ornarunt, proba-
runt experimentis, atque ex iis si non
a/ Deum ipsum, & prouidentiam quan-
dam sapientissimam, beneficentissimam
agnouerunt; cum imperatores aluerunt
ac miserunt philosophos, qui explora-
rent terras minus notas; cumque ipsi res
naturales raras atque praestantes inter
cimelia seruarunt sua, iisque ac aliis re-
bus vetustate ac raritate notabilibus ex-
coluerunt praetoria sua?

Hi vero, quae naturae historicis Grae-
cis ac Latinis ἀραξίαν opprobare solent,
iam mecum, vt spero, sentient, illos ne-
quaquam mala, confusa, incompleta dis-
positione siue diuisione seu systemate
vfos esse, sed nulla plane, quippe qui
immaturo vsu posteritati inde orituram
utilitatem eripere vel difficiliorem red-
dere noluerint.

Haec

Haec sunt, quae hic tradidi, quaeque aliquando vberius sum traditurus. Attuli vbiq̄ue exempla, quae inuenire iam potui, vtilissima. Adscripsi vbiq̄ue ipsa veterum loca, quo facilius quisque quo in loco a me erratum sit, possit videre. Tantum enim abest, vt omnia me recte vidisse contendam; cum praesertim iam iam hinc in Sueciam abiturus non omnia lima persequi; nec omnibus iam libris necessariis, vti hic potuerim; vt potius lectores erroribus veniam etiam atque etiam orem atque rogem.

Adieci interdum verba interpretationis Germanicae, quam Plinii nuper dedit cl. Denso, eamque vbi licuit, emendavi; quod vir eruditissimus in bonam partem accipiat velim. Non ignoro, quam sit difficile, eruditissimum hoc opus ac varium transferre in linguam nostram, quare nec vnquam mihi mirum visum est, quod in tanto interpretatorum numero solus Plinius nullum hodie nactus sit. Iam vero cum historia naturalis maxime colitur, facilius erit ista interpretatio, ad quam, cum in eodem

argumento versar, quaedam conferre volui. Primam vero partem modo vidi, expectans auide vltimam, qua vberius cl. Denso historiam naturalem veterum est traditurus.

Quod reliquum est, deesse mihi nolo, quin hic publice laudem viri celeberrimi SCHLÖZERI Professoris historiarum Academiae scientiarum, quae hic floret, dignissimi, insignem in me fauorem, qui cum non in eodem quidem, sed in affini olim argumento versatus est; cuiusque sicut in vniuersa philologia, in primis ea, quam orientalem vocant, qua ornatus historiae imperii Russici veteri lucem desideratam iam iam allaturus est; ita etiam hac in re studia felicissima multis merito collaudata sunt; non solum quaedam a me omissa veterum loca indicauit; sed etiam non paucas me docuit res magni momenti. Illa cum per modestiam VIRI laudare nominatim non licet, hic tantum grato animo me EI debere agnoscam, quae de falsura, qua veteres ad seruanda corpora animalium utebantur; itemque quae de fabulis,

lis, quas peregrinatores historiae naturali intulerunt, atque quaedam quoque, quae de istis fabulis, quas ingenia hominum e membris animalium ignotorum finxerunt, exposui.

Quod si studium meum probatur viris doctis, historiam ipsam naturalem, atque primum quidem Zoologiam exponam, animalium nempe historiam naturalem non eorum, quorum in sacro codice mentio facta est, sed quae in libris Graecorum ac Latinorum occurrunt. Sequar vero non Bocharti, multo minus Aldrouandi ordinem, sed eum, quo recentiores, in primis illi Linnaeus, vtuntur; ita quidem, vt omissis omnibus illis *παρεργοις*, quibus scatent istorum libri alioquin eruditissimi, primum vbi licet, demonstrarem, quodnam sit animal in recentiorum dispositionibus s. systematis, de quo veteribus sermo; vbi vero hoc non licet, ibi enarrem viro- rum eruditorum sententias; deinde vt e libris veterum tradam membratim, quae de descriptione, propagatione, vitae ratione, patria, morbis eorumque reme-

diis, de usu domestico, caet. animalis
 cuiusque memoriae prodiderunt, eaque
 omnia cum recentiorum sententiis con-
 feram. Laudabo etiam icones, quas ho-
 dierni optimas animalis, de quo agetur,
 dederunt; ut eas quibus placebit, po-
 tuerint adire. Jam valete, lectores, mi-
 hique fauete.

IOHANNES BECKMANNVS.

Petropoli.

Anno 1765.

die 21. mensis Iunii.

PRO-

PROLOGUS.

Qui olim historiam naturalem amabant vel contexebant, ii omnes omnia hauriebant e veterum, Graecorum, inquam, & Latinorum libris; hodie vero vix & ne vix quidem operae pretium existimant naturae historici, legere quae Aristoteles, Plinius alique de rebus naturalibus memoriae prodiderunt. At temere hoc quidem. Nam etsi ea non digni sunt veteres auctoritate, quam iis maiores nostri tribuerunt, tamen nec licet omnem iis detrahere fidemque denegare. Philologi, qui olim vbique scriptionibus suis admiscebant quaedam ex Alberto Magno vel Aldrouando, iam, cum plures ad Physicae studium & historiam naturalem confluerint, vt ductae hae litterae ab humili venerint ad summum, nihil curare videntur naturae historicorum libros atque sententias. At male etiam hoc. Tanta est enim cunctarum litte-

litterarum ac doctrinarum coniunctio, vt quo plures quis didicerit, eo maiora etiam & grauiora afferat incrementa ei eruditionis parti, quam colendam sibi elegit; ita vt nec Philologia, inprimisque veterum lectio parum iuuet naturae historicos & historia naturalis Philologos. Nōtitiā animalium, lapidum & herbarum vel maxime prodesse iis, qui codici sacro lucem afferre volunt, viderunt quicumque inter commentatores ingenii & eruditionis gloria turbae antecelluerunt, admoniti iam a diuo Augustino. (1.) Nam Samuelis Bocharti (vt omittam alios) diligentia in colligendis iis rebus, quae ad agnoscenda animalia, quorum in sacro codice mentio facta est, facere possunt, nota est cuique. (2.) Verum cum vixerit eo tempore, quo nondum historia na-

(1.) Augustinus de doctrina Christi L. 2. c. 16. *Rerum physicarum ignorantia facit obscuras figuratas locutiones, cum ignoramus vel animalium vel herbarum naturas, aliarumque rerum, quae plerumque in scripturis similitudinis alicuius gratia ponuntur.*

(2.) Hierozoicon siue Opus de animalibus scripturae sacrae prodiit 1663. & iterum Francofurti 1675. itemque e recensione Johannis Leusdeni Lugduni Batavi. 1692. qua eadem editione vtor.

turalis studio virorum eruditorum frue-
batur, quo nunc floret, venia viro danda
est, si non omnem rem optime explicave-
rit. Propior fuit nostro aevo aetas Celsii,
viri magna eruditione & fama, quam ob
causam feliciter plantas agnouit, quam
ille animalia sua. (3.) Neque nostro aevo
defunt inter viros in exponendo codice
sacro versantes, qui imbuti historia natu-
rali eadem ratione vtuntur; e quibus
vnum modo hic laudabo, illustrem nem-
pe illum Michaellem Goettingensem, cui-
us non vulgaris eruditio in re physica
sexcentis iam locis non sacri codicis so-
lum, sed etiam aliorum librorum attulit
lucem felicissime. At si horum libros,
qui alteri philologiae parti, quam profa-
nam vocant, operam nauant, evolvamus,
videmus eos annotationibus quidem cri-
ticis, variisque lectionibus refertos atque
ornatos, at nullum inter eos offendimus,
qui vel Homerum, vel Aristotelem vel
Plinium vel Dioscoridem vel Aelianum,
vel auctores rei rusticae vel alium quem-
quam cum recentiorum historiae natura-
lis doctoribus contulisset & ea ratione
ex-

(3) Olavi Celsii Hierobotanicon Amstelodami
1748. 8. cuius nouam, auctam & emendatam edi-
tionem promissit illustris Michaelis, *lib. med.*

expofuiffet. At funt non nulli, qui locis
 explicatione indigentibus addiderunt re-
 centiorum fententias. At quorumnam
 quaefo? Alberti Magni, Aldrouandi, vi-
 rorum fcilicet, qui ipfi ex Aristotele, e
 Plinio hauferunt, haufa vero faepiffime
 turbarunt. (4) Ipfe ille doctiffimus Plin-
 nii commentator Harduinus, quibusnam
 aliis, nifi his vſus eſt doctõribus? Conſu-
 luit, quando licebat, anatomicos Pariſien-
 ſes, qui tunc temporis bono ſtudio anima-
 lia nonnulla difſecabant & deſcribebant,
 ſed ſaepe numero quae monuerunt, ſine
 ratione abiecit. (5.) Hodie vero cum fe-
 liciffima & accuratiſſima recentiorum di-
 ligentia iſtorum, Albertum Magnum di-

(4) Non eſt tanti enarrare quoties Albertus Ma-
 gnus veteres male intellexerit. Ridicule ſaepe er-
 ravit, cuius rei vnum modo exemplum addam.
 Plin. L. 8. ita: *Pompeii M. ludi primum oſtende-
 runt Chama* — Albertus M. vero ita: *beſtia
 ludis apta, eo quod diſciplinæ multum eſt perce-
 ptibilis.* — Lib. 22. de anim. tract. 2. c. 1. Nihilo-
 minus Harduinus hunc locum laudaturus, ad-
 iuvat, inquit, *Albertus M. ad intelligendum Plin-
 nii locum.*

(5) *Memoires pour ſeruir à l'hiſtoire naturelle
 des animaux & des Plantes.* Par Meſſ. de l'Acad-
 dem. des ſcien. à Paris. à la Haye 1731. 4.

co & Aldrouandum, auctoritate, qua olim immeriti (quamquam si temporis habes rationem eos laude omnino dignos censeas) gaudebant, imminuit vel iis detraxit omnem, vix ullus est, quem philologi historiae naturalis ignari, quando ita fert necessitas, possunt consulere. Adeo enim immutata atque aucta est haec doctrina, vt nemo, nisi qui initiatus, hoc est, qui ei rite operam antea nauauit, illam ad explicandos veterum libros possit adhibere. Imponenda enim erant nouis, aut potius nuper demum inuentis rebus nomina, quod quidem nemo doctus mirabitur, cogitans in omni arte, cuius vsus vulgaris communisque non sit, multam nouitatem nominum esse, quae in quaque arte & doctrina versentur. More quodam loquuntur suo & naturae historici & verbis in dicendo quasi priuatis vtuntur ac suis. (6.) Nequit itaque Philologus, nisi iam his etiam litteris imbutus intelligere *Linnaei Systema Naturae* & quae de plantarum generibus edocuit & speciebus, neque ea quae alii physici de iisdem rebus & de lapidibus metallisque tradiderunt. Quid igitur? Audeam rogare omnes, qui philologiae operam

dant,

(6.) Conf. hac de re Cicero Lib. 3. de Fin. c. 1.

dant, vt ad haec studia, quae & propter summam vtilitatem atque iucunditatem a tot & tantis viris adamantur & summa assiduitate coluntur, animum etiam adiu-
 ciant. Atque etiam eos rogo, qui philo-
 sophiae ac historiae naturali operam sunt
 daturi, vt ne omnem huic dent, sed paul-
 lum quoque philologiae & lectioni libro-
 rum veterum, qui ob vtilem suauitatem a
 summis viris lectitantur, vtque quae hi
 memoriae tradidere in vsum suum &
 emolumentum litterarum conferant. De-
 terruit recentiores physicos a lectione
 veterum inconsiderata Aldrouandi dili-
 gentia, qui, quidquid apud veteres de
 animantibus offenderat ac corraserat, in
 vnum congeffit volumen & ita turbauit
 & miscuit, vt vix aliquid inde vtile possit
 elici. (7.) Jam toti in inuestigandis ani-
 ma-

(7.) Illi Linnaeus Aldrouandi studium incremento
 historiae naturalis obfuisse credit. Ita enim
 ille in Amoen. Acad. T. 4. p. 131. *Assiduus ille
 Italus Aldrouandus, quo hanc scientiam locuple-
 caret, collegit incredibile pene labore omnia, quae
 de animantibus indagare potuit commemorata,
 quo tamen ipso tantum obfuit, vt integra conde-
 retur scientia, vt potius plurimum cepexit detri-
 menti, cum fabulis veterum ac commentis tota
 quanta deformaretur. — — Hodieque quicun-*

malibus nondum a physicis visis iisque describendis occupati sunt, atque ne falsi quid suis admisceant auctoritate veterum decepti, sedulo sibi cauent ab eorum lectione. Neque volo, veterum admisceri fabulas recentiorum doctrinis, sed eas separatim colligi, comparari, explicari volo. Namque quemadmodum hi, qui philosophiam hodie profitentur, nec veterum illas philosophicas scriptiones negligunt, quae saepius atque magis a vero & a sana ratione abhorrent, quam veterum de animalibus fabulae; sed eas legunt, relegunt, conferunt, explicant, eundem

ut
que hanc scientiam proponunt auctores, variis eo
conquisitis undique veterum fabulis ornatum conciliare student, unde tam reddita est deformis atque inuisa, ut eruditi vel ipsum Zoologiae nomen auerfentur.

Qui vitam Aldrouandi exposuerunt, eum Graece non admodum doctum fuisse narrant. conf. Ezech. Spanheim apud Konig. Biblioth. p. 24. & Bayle Diction. hist. crit. art. Aldrouandus.

Nolo equidem hoc exprobrare viro assentiens Bailio eum ita excusanti: *Il n'est pas étonné qu'occupé à tant de recherches qui emporte toute l'attention ----- qu'il n'ait point su beaucoup de Grec.* Verum monendum erat, ut intelligant philologi, cui fidant.

vt etiam in sua disciplina modum sequan-
 tur moneo physicos. Congerunt philo-
 sophi veterum sententias peculiari studio
 & contextunt historiam philosophicam &
 philosophis ipsis & philologis aliisque viris
 eruditis lectu vtilissimam. Hac etiam ra-
 a/ tione colligunt naturae historici separa-
 tim, quae de animalium natura prodidere
 veteres dentque operam, vt innotescant
 Zoologia, Botanica ac Mineralogia vete-
 rum. Equidem iam lectoribus quae mi-
 hi de veterum historiae naturalis & Zoo-
 logiae inprimis ratione praecipua, ex quo
 tempore in hoc argumento versatus sum,
 innotuerunt eo consilio propinabo, vt
 non solum philologi, sed etiam physici
 videant, operae omnino esse pretium,
 quae veteres, Graeci nimirum ac Latini
 de animantibus memoriae prodiderunt,
 adire, legere, diligenterque rimari.

CAPVT I.

DE ORTV ET PROGRESSV
ZOOLOGIAE APVD
VETERES.

§. I.

Cum vita humana in pastoritiam descende-
bat; iam tunc & animalia concludebant &
mansuescebant, inter quae prima haud dubie
fuere, quae & propter vtilitatem & placidita-
tem ad vitam hominum erant aptissima; videli-
cet boves, quos primos hominum in opere ru-
stico socios appellant veteres, (1.) laudantque

B 2

ob

(1.) Non libet hic acervare quae veteribus in ho-
rum animalium laudem dicta sunt, attamen tem-
perare mihi nequeo, quo minus quaedam affe-
ram. Bovem socium vocat Varro de re rustica
L. 2. c. 5. Aelianus vero L. 2. hist. an. c. 57. bu-
balum genus *πάγχερον γένος καὶ ἀνθρώ-
ποις ζῶον λυσιτελέστατον*. Tanta putabatur,
inquit Cicero de Nat. Deor. L. 2. c. 63 *utilitas
percipi, ut eorum visceribus vesci scelus habere-
tur*. Quod idem eleganter Pythagoras apud
Ovid. Metam, 15, v. 141.

Cum

ob γεωργίας κοινωνίαν tanquam colonos suos; itemque oves, quarum villis confectis atque contextis vestiebantur, aliaque natura inprimis placida. Et quemadmodum arbores frugiferae & plantae lativae primordia erant botanices, ita & haec primigenia pecuaria Zoologiam postea effecit. Ita enim postulabat rerum ratio, ut primum quod utilissimum erat, possidere & conservare studerent. Posteaquam homines in societates abierant, rusticum opus non a plebe, non a servis, sed a summis viris, dignitate & eruditione praeditis, immo a regibus summo studio colebatur; adeo ut virum bonum cum laudabant, ita laudarent, bonum agricolam bonumque colonum: amplissimeque laudari existimaretur, qui ita laudabatur. (2.) Nam omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil agri cultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius iudicabant. (3.) Quae cum ita sint, haud est sane,

*Cumque boum dabitis caesorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.*

qua tamen de re lege quae viri docti ad Ael. var. hist. L. 5. c. 14. monuerunt, ubi de festo apud Athenienses Βουδόνια dicto sermo. De honore bubus habito adi, quos laudat Brouckh. ad Tib. 2, 1, 8.

De Ove Varro L. 2. c. 1, 4. qui L. 1. c. 2. ovium culturam appellat primigeniam pecuariam.

(2.) Car. de R. R. c. 1. Plin. hist. nat. L. 18. c. 2.

(3.) Vtor verbis Ciceronis de offic. 1, 42.

fane, quod quisquam dubitet, quin summi isti viri eadem cura semina & iumenta & pecora tractaverint, qua bella, eademque diligentia disposuerint arva, qua castra. Cuius rei gravissimum est argumentum summa istius temporis vbertas; id quod etiam posteri putarunt. (4.) Neque hoc in solos Romanos cadit. Nam & apud hos & apud alias gentes principale fuit de cultura agri praecipere. Siquidem & reges fecere, Hiero Siciliae rex, quem inter scriptores de agri cultura commemorant Varro, Columella, Plinius, Philometor Attalus Pergami rex, cuius diligentiam in re herbaria & medicina laudant; Archelaus Cappadociae rex, cuius librum *περι λιθων* laudant; atque adeo duces nonnulli Xenophon, Mago Carthaginensis, cuius quaedam, quae de mulo medicinae praecipit, leguntur etiam nunc inter veterina-

B 3 *riae*

(4.) Elegans est locus Plinii hist. nat. L. 18. c. 2. & dignus, qui hic totus legatur: *Quaenam tantae vbertatis causa erat? Ipsorum tum manibus Imperatorum colebantur agri; ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato & triumphali aratore: sive illi eadem cura semina tractabant, qua bella; eademque diligentia arva disponebant, qua castra: sive honestis manibus omnia laetius proveniunt, quoniam & curiosius sunt.* conf. Cic. orat. pro Roscio c. 50. Ovid. Fastor. L. 1. v. 207.)

*Lura dabat populis posito modo consul aratro
Pascebatque suas ipse senator oves.*

riae medicinae scriptores; (5.) de Latinis vero non attinet dicere, cum Catonis, Varronis, Columellae aliorumve libri noti sint cuique. Quemadmodum nos e linguis exterorum libros de cultura agri in nostram transferre solemus, ita & Romani. Nam senatus Carthagine capta, cum regulis Africae bibliothecas donaret, duo de triginta volumina Magonis illius Poeni in Latinam linguam transferenda censebat dabatque hoc negotium linguae Punicae peritis. (6.) Quin etiam poetae cecinerunt rusticis & agri cultoribus praecepta, eo consilio vt ea memoriae mandarent iisque in opere vterentur. Hos viros omnes nec animalium curam & naturam neglexisse, vtpote quae praecipua rei rusticae pars erat, & res ipsa loquitur & intelligitur e libris eorum. Luculentum huius rei praebet exemplum Epirotarum rex Pyrrhus, qui bubus Epiroticis, non ante quadrimum ad partum vocando, summam laudem conciliavit. Nam praegrandes fuere & aetate etiam Plinii reliquiae stirpium durabant, laudatque etiam Aristoteles oves Pyrrhicas. (7.)

§ 2.

(5.) Plura de hisce viris habet index auctorum, qui a Plinio in hist. nat. appellantur, praefixus libro secundo Plin. in edit. Harduini.

(6.) Plin. L. 18. c. 3.

(7.) De bubus Plinius L. 8. c. 45. de ovibus vero verba sunt Aristotelis hist. an. L. 8. τὰ πρόβα-

τα

§. 2.

Inter res, quae Zoologiae prima attulerunt incrementa, fuit sine controversia VENTATIO, cui hodie quidem proceres ob voluptatem, quam ex ea capiunt, operam navant, quae vero olim non voluptatis, sed summae necessitatis res fuit. Nam consistebat fere vitus omnis in venationibus; erat cibus plurimus a feris; vestitus omnis e pellibus, ac quae ferae nec homini, quem conspexerint, parcebant, eas summo labore extirpare cogebantur. (1.) Ancipitem hunc laborem & necessarium, quo libentius subirent homines, honorificum propterea ducebant; & callidus felixque venator summos a quoque honores adipiscebatur. Ita Hercules Alexicacus, (2.)

B 4

The-

τα τὰ καλούμενα πύρρικα, τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντα αὐτὴν ἀπὸ Πύρρου τῆ βασιλεως.

Sunt quibus veri simile videtur, a calore potius rufo, πυρρός, quam a rege, traxisse id nomen, quae sententia nobis non probatur.

(1.) Goguyt vom Ursprunge der Gesetze, Künste und Wissenschaften. Th. 1. S. 83. & 352. Nota est historia de Croesi filio, cuius auxilium Mysi contra aprum eximiae magnitudinis agros vastantem, implorabant, qui patrem veniam eundi in venationem summopere rogabat, ne occasionem virtutem suam probandi perderet. Herod. L. 1. p. m. 16.

(2.) Ἀλεξίκακος propterea vocatur Hercules Latantio 5, 3. & Varroni de L. L. 6, 5. conf. Ael. var.

Theſeus, Meleager, Neſtor, Jaſon, (3.) alii-
que famam ſibi conciliarunt. (4.) Quin etiam
praemia proponebantur, quo plures hunc la-
borem ſubirent. (5.) Feliciter vero venatu-
rus debebat animalia ipſa, eorum veſtigia, la-
tibula, paſtum, tempus, quo coeant & pariant,
catuloſve educandi rationem addiſcere; hoc
quidem eſt parti hiftoriae naturalis, quae de
feris agit, operam dare. Neque hoc neſcie-
bat Ariſtoteles, (6.) qui quae tunc temporis
vena-

var hift. L. 5. c. 3. & ad hunc locum commenta-
tores. Ita Apollo apud Plutarchum vocatur
Λυκόκτονος.

(3.) Juvabit legere pulcram venationis hiftoriam
apud Ovid. Metam. L. 8. & 295. ſeqq. apri nimi-
rum, quem miſerat Diana.

*Diffugiunt populi: nec ſe, niſi moenibus vſbis
Eſſe putant tutos: donec Meleager, & una
Lecta manus invenum coiere cupidine laudis,
Tyndaridae gemini, ſpectatus caeſtibus alter,
Alter equo: primaeque ratis molitor Jaſon.*

caet. nam omnia venatorum nomina referre lon-
gum. Victor exuvias donabat amicae:

*Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit:
Atque ita, ſume mei ſpolium, Nonacria, iuris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi laetitiae eſt cum munere muneriſ auctor.*

(4.) Cic. Tuſc. quaest. L. 4.

(5.) Demetrius apud Plutarchum in Solone.

(6.) Plin. L. 8. c. 16. Athen. L. 9. Ael. var. hift.
L. 4. c. 19.

venatoribus nota erant, ab iis accipiebat & in rem suam conferebat. Fuerunt igitur primi historiae naturalis cultores agricolae & venatores atque eo magis in ea versatus erat, quo quisque erat in sua arte peritior.

§. 3.

Verum agricultura & venatio ea solum spectabat animalia, quae terrae cuique erant indigenae. Jam videamus, qua ratione & peregrina animalia paulatim innotuerint. LVXURIA hominum, cui complures artes & vtilis & ingeniosae ortum suum & incrementum debent (quamquam hoc ii non fere cogitant, qui quid, quid luxuriosum videtur damnant) & ex exteris, remotis & transmarinis regionibus arcessivit animalia. Nam quod natura fert in omnibus rebus, vt eae, quae patriae sunt & quotidianae, quando, quomodo eis vtendum sit, excogitatum est, vilescant; & novae & exterae quaerantur & amentur, hoc quoque in animalibus evenit. Qua re nescio an vlla vnquam gens Romanae antecelluerit. Nam exaedificabant magno sumtu atque labore vasta vivaria, leporaria, ingentia aviaria & piscinas capacissimas, quae animalibus omnis generis ex remotissimis terris & maribus arcessitis erant referta. Vivaria, quae Graeci vocabant *Ἰνδορροφεία* (1.) erant loca septa, in quibus ferae vivae

B §

(1.) Antiquis etiam dicta sunt roboraria. Gell. 2, 20.

pascuntur. Ea primus togati generis invenit Fulvius Lupinus, qui in Tarquiniensi feras pascere instituit, cui nec imitatores defuere L. Lucullus & Q. Hortensius. (2.) his concludabant & alebant apros & cervos & damas & oryges & capreolos. (3.) Atque omnia animalia, quae modo lautitiis & voluptatibus minorum serviebant, modo quaestui ac redditibus. Idem ille Fulvius Lupinus gliribus instituit gliraria (4), quin etiam cochlearum vivaria, distinctis quidem generibus earum, separatim ut essent albae, quae in Reatino agro nascebantur: separatim Illyricae, quibus magnitudo erat praecipua: Africanae, quibus foecunditas: Solitanae, quibus nobilitas. (5.) Vixit Lupinus seu Hirpinus paullo ante civile bellum, quod cum Pompeio M. gestum est. Aviaria primus instituit, inclusis omnium generum avibus, M. Laenius Strabo Brundisii equestris ordinis. (6.) Ostrearum vivaria primus omnium Sergius Orata invenit in Baiano, aetate L. Crassi oratoris, ante Marlicum bellum.

(2.) Plin. L. 8. c. 52.

(3.) Colum. L. 8. c. 1, 1.

(4.) Plin. L. 8. c. 57.

(5.) Plin. L. 9. c. 56. ubi quidem Hirpinus, non Lupinus appellatur, sed idem esse nomen docet Harduinus.

(6.) Plin. L. 10. c. 50. *Ex eo coepinus, inquit carcere animalia coercere, quibus rerum natura caelum assignaverat.*

lum. (7.) Eadem aetate prior Licinus Muraena piscium vivaria excogitavit. Attamen vetus jam illa Romuli & Numaе rustica progenies inceperat dulcibus aquis marinos pisces claudere; adeo quidem, vt non solum piscinas ipsi construerent, sed etiam quos rerum natura lacus fecerat, conuectis marinis seminibus replerent. Inde Velinus, inde etiam Sabatinus, & item Vulfinensis & Ciminus lupos auratasque procreaverunt aetate Columellae. (8.) Postea etiam moles in mare jaciebant, quibus pisces marinos lautitiae locupletum claudabant & saginabant. Ita gulae studentes permultos dederunt & mari & terrae incolas novos. Exemplo est Scorus piscis, qui mari Carpathio quidem maxime frequens erat & totius Asiae Graeciaeque littoribus, Sicilia tenus frequentissimus aevo Columellae exhibat, nunquam vero tunc temporis in Ligusticum, nec per Gallias enavabat ad Ibericum mare. Verum postea hosce pisces e mari natali aduectos Tiberio Claudio principe, Optatus Elipertius praefectus classis, inter Ostiensem & Campaniae oram sparsos disseminavit. Quinquennio fere cura adhibebatur, vt capti redderentur mari, quare factum est, vt frequentes invenirentur
Ita-

(7.) Ib. L. 9. c. 54.

(8.) Colum. de re rust. L. 8. c. 16, qui quomodo istius modi piscinae faciendae sint, docet. Vide Stuckium 2, 10. antiquit. convival. p. 169.

Italiae in littore aetate Plinii, quae his piscibus principatum dabat. (9.) Atque hac pisces disseminandi ratione etiam vsa est recentior aetas. Non erat acipenser Ruthenus Lin. Syst. nat. 118, 2. (quem hic Petropoli frequentem permagnificiunt ob saporem.) in Suecia olim, antequam rex Fridericus I. eum in Maelero Sueciae pasci iusserat; neque Carpio (Karpe) erat ante annum 1600. in Anglia; neque cancer in Suecia (10) nec aper, vt omittam alia animalia & in primis ea quae noua accepit America, vt sues, equos. ista vero veterum vivaria & piscinae, in quae cogebant, quae

(9.) Colum. L. 8. c. 16. Plin. L. 9. c. 17. Piscem hunc inter Labros Linnaei esse Syst. nat. 142, 1. eumque etiamnum frequentem in Graeciae littoribus, Sicilia tenus, in eo quidem conveniunt & Artedus & ill. Linnaeus, sed neuter eum vidit. Nomen Meerbrassen, quod ei imponunt Lexicographi & ei Denso, illud quidem prorsus falsum, cum, qui hodie ita vocatur in numero Sparorum Linnaei & Synagridum Kleinii sit.

(10.) Die Krebse sind erst ungesehr in den Zeiten des R. Carls IX. nach Schweden, und zwar in die zu dem Königl. Tafelgute Gripsholm gehörende See gekommen. Wie rar sie noch 1649 daselbst gehalten sind, erhellet aus dem Briefe der Königin Christina an den Landshauptmann zu Upsala, worinn aller Krebsfang um Upsala herum verboten wird, damit man keinen Mangel bey der bevorstehenden Krönung haben möchte. Stockholm. Magazin 3. Th. 187. S. & ibidem de apris.

cunque animalia aliubi atque aliubi meliora erant, non tantum in eo profuere historiae naturali, quod ita peregrina notescerent, sed etiam quod his, qui rerum naturae latebras scrutabantur, occasionem praeberent & facultatem in naturas ac mores animalium inquirendi, qua profecto vsi sunt diligenter. Cujus rei exempla passim occurrunt. In piscinis pisces ad nomen venientes videbant & inde coniciebant, eos, etiamsi nec membra nec foramina auditus habeant, audire. (11.) Praebebant quoque interdum piscinae memorandae longaeuitatis piscium exempla. In Caesaris piscinis a Pollione Vedio coniectum piscem, sexagesimum post annum expirasse, duobus aliis aequalibus eius ex eodem genere viventi-

bus,

(11.) Plin. L. 10. c. 70. & Martial. L. 4. epigr. 30.

Sacris piscibus hae notantur undae,

Qui norunt dominum, manumque lambunt

Illam, qua nihil est in orbe maius.

Quid quod nomen habent, & ad magistri

Vocem quisque sui venit citatus?

Haud quaquam hodie piscium auditus liquide consistit. Eos audire negat Wil. Anderson in philos. trans. n. 486. negat & Baker. Hamb. Magaz. Th. 5. S. 655. quamquam & nostro tempore sunt, qui pisces ad voces venientes viderunt, quod in primis de Cyprinis auratis, quibus Chineses tantopere delectantur, constat. Abhandl. der Schwed. Akadem. 2. Th. 182. S.

bus, proditum est. (12.) Alvearia vimine vulgo texta erant, sed fuit jam inter Romanos, qui alveum cornu laternae translucido fecit, quo melius posset observare:

*Admiranda — levium spectacula rerum,
Magnanimosque duces: totiusque ordine
gentis*

Mores & studia & populos & praelia —
Ne credas igitur, immortalem Reaumurium primum eiusmodi alvearia translucida fecisse. (13.)

§. 4.

Insatiabilis illa aviditas nova videndi, audiendi, sciendi, hominibus a Deo indita recte mater & nutrix omnium litterarum potest vocari; atque eidem etiam plurima debet historia naturalis. Nam non hodie demum pul-

(12.) Refert hoc ex Annaeo Seneca Plin. L. 9. c. 53. Etiam recentiores physici longaevitatem piscium annotarunt. Vidit Buffon Carpionem 150. annorum, ut non dicam de eo, cui annexerat anulum Fridericus II. Imperator. Continua & vehemens aeris iniuria abrumpit fata hominum, cui pisces quidem non sunt obnoxii, quorum nec spinae & cartilaginee indurescunt. Voluerunt quidam piscium aetatem ex incrementis annuis vertebrarum & squamarum conicere, quod quidem nondum satis probatum credo. conf. Buffon Naturhistor. 1 Th. 1 B. 148. S. & Abhandl. der Schwed. Akadem. 21. Th. 217. S.

(13.) Plin. L. 11. c. 16.

critudo animalium & miranda eorum natura cepit animos hominum; sed vetustissimo jam tempore summa diligentia animalia conquiſiverunt & aluerunt. Summa pavonis pulcritudo, quando primum in Graeciam apportabatur, omnium oculos in ſe convertit. Omnes Athenienſes & viri & feminae eum pretio adeo ſpectatum catervatim concurrebant, ita vt hi, qui eum populo ſpectandum praebebant, magnum quaestum fecerint. Vnum pavonum par, mas & femina mille tunc temporis drachmis aestimabatur. (1.) Qua cupiditate & vo-

λυ-
οίμα-
ου-
ου-
ου-

(1.) Aelian. hist. an. L. 5. c. 21. λέγεται δε εκ βαρβάρων εις Έλληνας κομιθῆναι, και χρόνου πολλοῦ σπάνιος ὢν, εἶτα εἰδείκνυτο τῶν ἀνθρώπων τοῖς Φιλοκάλοις μισθοῦ. Καὶ Αθήνησὶ γε ταῖς νομενίαις ἐδέχοντο καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας ἐπὶ τὴν ἰσορίαν αὐτῶν. Καὶ τὴν θῆαν πρόσοδον εἶχον. Ἐτιμῶντο δὲ τὸν ἄρρενα καὶ τὴν θῆλυν δραχμῶν χιλίων, ὡς Ἀντιφῶν ἐν τῷ πρὸς Ερασίστρατον λόγῳ Φησί. Primum longo temporis intervallo rarus; deinde studiosis elegantiae & pulcritudinis, pretio spectatus fuit Athenis, ubi singulis mensium calendis & viros & mulieres admittentes ad huiusmodi spectaculum ex eo quaestum fecerunt; atque, vt in oratione contra Erasistratum Antiphon inquit, marem & feminam mille drachmis aestimarunt. Addit etiam Aelianus: Alexandrum Magnum apud Indos pavones

luptate gentes quaecunque novas bestias viderint & olim, demonstrant etiam Avores, qui a Mauritio Imperatore sibi elephantum rogabant, eum videndi caussa, quem acceptum visumque postea imperatori remittebant. (2.)

Roma quidem, quin vlla vnquam vrbs fuerit, quae plura & maiora animalia exotica viderit, valde dubito. Populus Romanus mirabili cupiditate bestias e terris transmarinis & remotissimis videndi flagrabat, vt qui populo placere studebant, operam darent, vt quam plurimas bestias vel nunquam antehac vel raro Romae visas in ludis & circis darent. Nam quod Aurelius Victor de Octavio Augusto (3.) re-

videntem, admiratione harum avium adeo captum esse, vt in hos, qui eas occiderent, gravem poenam statuerit. Sed Freinshemius ad Curt. L. 8. c. 9. probatum it, Psittacum, non pavonem fuisse eam avem, quam adeo admiratus est Alexander M. atque hoc etiam mihi verisimile fit, cum Antiphon, cuius verba hic laudat Aelianus multo Alexandro prior fuerit. Viderat ergo saepius jam pavones in Graecia Alexander, historiae naturalis non indiligens cultor. conf. Bochart. L. 2. c. 16. p. 241. vbi vult ex India pavones allatos esse, atque recte hoc quidem, cum & recentiores Indiam pavonum patriam esse probent. Naturae historici, qui verba propria eaque brevia amant, accipiant a Columella L. 9. c. 11. verbum *rotare*. Nam cum pavo semetipsum, veluti mirantem, caudae gemmantibus pennis protegit, *rotare*, Latinis dicitur.

(2.) Cedrenus.

(3.) refert, eum oblectatum esse omni genere spectaculorum; praecipue ferarum incognita specie & infinito numero, idem de vniverſo populo Romano dici poteſt.

Leonum ſimul plurium pugnam Romae primus dedit Q. Scaevola P. Filius in curuli aedilitate, qui conſulatum geſſit anno vrbiſ DCLIX ſeu circa an. ante Chriſtum natum 92. Plinius annalibus notatum legerat, M. Piſone, M. Meſſala coſſ. i. e. circa annum mundi 3889. ſeu ante Chriſtum nat. 59. Domitium Ahenobarbum aedilem curulem centum leones & totidem venatores Aethiopas in circo dediſſe.

(4.) Leones centum, eoſque ſolutos, cum an-rehac alligati darentur, primus in circo dedit L. Sulla in praetura, ad conſiciendos eoſ miſſis a Boccho Mauritanorum rege iaculatoribus.

(5.) Antonius Verus Imperator adeo in editione munerum magnificus fuit, vt centum ſimul leones exhibuerit

(6.) Tantam leonum videmus copiam Romam tranſvectam, vt neceſſario defeciſſent & extirpati eſſent, niſi lege prohibuiſſent, leones capere, vt ad ſpe-

(3.) Sex. Aurelii Victoris hiſtor. Auguſtae epitome apud Sigonium p. 532

(4.) Plin. L. 8. c. 37. vide de hoc loco, quae infra c. 3. §. 5 in fine dicturi ſumus.

(5.) Plin. L. 8. c. 16. Seneca de brevitae vitae c. 13.

(6.) Eutropius Lib. 8. & M. Aurelii Chronicon, apud Sigonium p. 613.

ſpectaculorum vſum numerus ſufficeret. Attamen cum hac ratione eorum multitudo ad damnum provinciarum invaleſcebat, permittebant Imp̄p. Honorius & Theodoſius venari eos, ſed non capere vivos, nec vendere, nec in Italiam transferre. (7.)

Elephantos, poſtquam primum Italia in bello cum Pyrrho rege viderat anno vr̄bis quadringenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, ſeu circiter an. ante Chriſtum nat. 279. primus Curius Dentatus eos in triumpho duxit. (8.) Metellus

(7.) L. 1. occidendor. c. th. de venatione ferarum. Verba ipſa legis haec ſunt: *Occidendorum leonum cunctis facimus poteſtatem, neque aliquam finimus quemquam calumniam formidare. Beſtias autem, quae ad comitatum ab omnibus limitum ducibus transmittuntur, non plus quam ſeptem diebus intra ſingulas civitates detineri praecipimus: violatoribus eorum quinas libras auri fiſci iuribus illaturis.* Plura vide ibi apud Gothofredum.

(8.) Plin. L. 8. c. 6. & Seneca l. c. Plinius quidem ipſe L. 7. c. 43. L. Metellum primum elephantos ex primo Punico bello duxiſſe in triumpho perhibet. Sed ipſe cur hic honor Metello a quibusdam tribuatur docet L. 8. c. 6. vbi *plurimos* Metellum duxiſſe addit. Hanc veram eſſe diſſenſus rationem, vel exinde etiam intelligitur, quod Curius quatuor tantum elephantos habuit referente Eutropio L. 2. qui numerus omnino avido eiſmodi ſpectaculorum populo exiguus videretur neceſſe erat. Verum de hac re ſatis, ne opere niſi nihil agere videamur, quod de iis, qui in litera-

tera-

lus vero, postquam in Sicilia Afrorum ducem cum CXXX. elephantis superaverat, & XX. bestias ceperat, reliquosque errantes collegerat, ingentem immanium belluarum vim ratibus, quas doliorum confertis ordinibus imposuerat, transvexit in Italiam. Plinius centum quadraginta duos refert; Florus centum circiter; Epitome Livii & Seneca centum & viginti; atque Eutropius demum CXXX. transvectos esse. (9.) Quicumque demum verus harum belluarum quas in Italiam transvexit Metellus, numerus fuerit, tantus fuit profecto, quantum sine controversia vrbs nulla in vniversa Europa vidit vnquam. Miramur magnam ossium copiam, quae quotannis in Sibiria e terra eruuntur, quaeque elephantorum partim, partim rhinocerotum haud dubie esse, vnusquisque censet, qui ea cum sceleto elephanti, quod in diviti Academiae Imperialis, quae hic floret, museo asservatur, comparat; sed mirandum etiam, nisi in Italia, Sicilia aliisque Italiae vicinis regionibus copia ossium elephantinorum aliquando inveniatur & effodiatur. (10.) Nam nec ar-

C 2

tifi-

terarum inutilium studiis detinentur, dicit Seneca loco laudato, quo adeo exempli gratia hanc de elephantis disputationem nominatim damnat.

(9.) Plin. L. 8 c. 6. Florus L. 2. c. 2. Seneca. l. c. Eutropius L. 2.

(10.) Hocce ebur fossile, quod dico, vocatur a Russis *Mamantovacost*. Sculpunt artifices mira arte
hoc

tificum manus ea omnia absumere potuisse verisimile est. (†)

Quanta est bellua, quanta est moles Crocodilus, & nihilo minus eum Roma vidit, eumque non mortuum, sed vivum, sed in euripo, nec vnum, sed quinque, atque adeo multo antequam Aegyptus in ditione erat Romana. Etenim iam M. Scaurus primus quinque crocodilos temporario euripo Romae ostendit; (II.)
osten-

hoc ebur & tornant in varias figuras, cuiusmodi toreumata hic venditantur. Possideo ipse vertebam, cuius longitudo 2' 6" Lond quae eruta est in Ingria, vbi rarius ossa reperiuntur. Ita pulcre & affabre arrosa est, vt ne Daedalus quidem, si vel maximo vteretur artificio, idem opus imitatione posset exprimere. Juvabit legere celeberrimi Hollmanni dissertationem de istiusmodi ossibus effossis, quae est inserta Comment. Acad. Scien. Goettingensis. Veteribus iam ebur fossile notum fuisse & Theophrasti iam tempore ossa e terra interdum eruta esse, vel e Theophrasti libro περι λ. θωv constat, quem Plin. L. 36. c. 8 ita laudat: *Theophrastus auctor est & ebur fossile, candido & nigro calore inveniri & ossa e terra nasci, inveniri que lapides osseos.*

(†) Nimirum etiam ossa in laminas secabant, cum ebur omne luxuria absumserat. Ita enim Plin. L. 8. c. 3. *quamquam nuper ossa etiam in laminas secari coepere penuria. Etenim rara amplitudo iam dentium, praeterquam ex India reperitur; caetera in nostro orbe cessere luxuriae.*

(II.) Plin. L. 8. c. 26. & Solinus c. 32. Crocodilum interdum Venetias transvehi, ex Alpino refert Linnaeus amoen. Acad. T. I. p. 191.

ostenderunt vero postea & alii v. gr. Antoninus Pius. (12.)

Perpauca musea habent Hippopotamum, & qui physici multorum viferunt animalium exuvias, viderunt raro admodum illam feram. (13.) Sed habuit eum Roma eodem tempore, quo crocodilum, vivum in euripo; (14.) habuit postea multos eos simul regnante Antonino Pio.

Pantheras, quae & variae & Africanæ vocantur, ne liceret in Italiam advehere, fuit vetus senatus consultum. Mirum profecto, si hoc valuisset diu. Sed nec valuit. Nam tulit contra illud ad populum Cn. Aufidius cum gereret tribunatum, quem gessit anno urbis DCLXX. permisitque circensium gratia importare. Nondum huius senatus consulti mentionem nisi apud Plinium & nec rationem apud auctores inveni; quare nescio, num inde con-

C 3

iicere

(12.) Julius Capitol. in vita Anton. P.

(13.) Equidem vidi Hippopotamum Lugduni Bat. in museo Academico. Capitis sceletum huius belluae est etiam in collectione rerum naturalium numerosissima, quam possidet cl. Tesdorf Lubecae, qui historia naturali maxime peritus, tempore, quo a negotiis vacat, litteris & in primis huic eruditionis parti operam navat eamque ornat. Nomen Hippopotami reddatur Nilyserd, Meerpijerd, perperam Wallross, quod nempe nomen generi cuidam balaenarum a recentioribus inditum est.

(14.) Plin. l. c.

iicere possimus, iam ante hoc s. c. advectas esse pantheras in Italiã, an Senatus damno invento voluerit occurrere. Fortasse eadem ratio fuit, quae vetuit in quibusdam Germaniae regionibus vrsos spectaculi causa importare, cum bestiae aliquando vel per incuriam, vel per malitiam ducum vitae spectatorum nocuerint; (††) id quod ideo mihi probatur, quia prohibitum erat leones capere vivos eosque vendere & traducere. Postea vero quam Aufidius pantheras Romam ducere permiserat, primus Scaurus aedilitate sua circa annum vrbis DCLXX. centum quinquaginta vniversas, i. e. simul misit: dein Pompeius Magnus quadringentas decem: divus Augustus quadringentas viginti. (15.)

Tigris sero Romam venit. Nam Augustus demum anno vrbis DCCXLIII. primum omnium ostendit in cavea manuefactum, Theatri Marcelli dedicatione; dein ostendit Claudius (†††) simul

(††) Redibunt sine dubio lectoribus in memoriam, quae per aliquot menses in actis publicis de eo animali, quod hyaenam vocarunt, quodque in quibusdam Galliae regionibus, cum e vivario Augustae Taurinorum per incuriam custodum eruperat, multas turbas magnasque strages dedit, relata legimus.

(15.) Plin. L. 8. c. 17. Caelius a Cicerone petiit aliquoties, vt sibi pantheras e Cilicia mitteret; quod cuique ex epistolis Ciceronis ad diversos constat.

(†††) Plin. l. c. Dio in Augusto 53. καὶ Ἰνδοὶ, προκηροκευσάμενοι, πρότερον Φιλίαν τότε ἔσενεί-

simul quatuor; postea vero saepius fuere Romae, v. gr. tempore Domitiani, Antonini Pii, Gordiani III, qui decem habuit, Aureliani, qui quatuor, caet. (16.)

Recentior aetas raro admodum vidit immanem illam belluam Rhinocerotem. Vnum vidit an. 1515. Portugallia, Emanuele imperante, quem rex Romam mittebat, sed qui in itinere, postquam se vinculis liberaverat, peribat. (17.) Vnum vidit & Anglia an. 1685. & iterum 1739. & 1741. ducebatur Rhinoceros per vniversam fere Europam, atque hic, quan-

C 4

tum

ἔσπεισαντο, δῶρα πέμψαντες ἄλλατε καὶ τίγρεις πρῶτον τότε Ῥωμαίοις ὀφθείσας. Et Indi, qui antea quoque legatos miserant, tunc amicitiam datis muneribus confirmaverunt, in quibus praeter caetera fuerunt tigres, quae tunc primum a Romanis visae sunt. Sunt qui dubitant, quin nos iisdem animalibus nomina inponamus Panther & Tigris, quibus ea apud veteres fuere; verum non est quod dubitent mea quidem sententia.

(16.) Martial. epig. 105 & 18 Spect. Julius Capitolinus in vita Antonini P. Lampridius in Elagabali, Capitolinus in Gordiani III. Vopiscus in Aureliani vita, vbi describit triumphum de Zenobia.

(17.) Damianus de Goes, quinta parte Chronici rerum gestarum Emanuelis regis Lusit. c. 18. fol. 276. auctor est, anno 1517. mense Februario, ludis Olisipone ab eo rege exhibitis, pugnasse cum elephante rhinocerotem. Harduinus in notis & emendat. ad Lib. 8. Plin. n. LVII.

tum mihi constat, vltimus fuit, qui in Euro-
pam transvectus est. Verum Roma non semel
tantum & iterum vidit hanc bestiam, sed sae-
pius. (18.) Aderat ludis Pompeii Magni, or-
nabat triumphum Augusti de Cleopatra, (19.)
fuit Romae temporibus Domitiani, (20.) An-
tonini Pii & Gordiani itemque Elagabali & He-
raclii (21.)

Camelopardalem primum exhibitam esse
Circensibus ludis Dictatoris Caesaris anno urbis
conditae DCCVIII. memoriae prodidere & Dio
& Plinius, qui ex eo subinde Romae fuisse ad-
dit. (22.)

Lyncem quoque Romae visam esse e tan-
ta animalium ferorum multitudine, quae ex pa-
tria eius ibi fuerunt, facile conicitur; etiamsi
eius adventum non prodidisset quisquam. Ve-
rum Plinius etiam hac de re nos certiores fe-
cit. Pompeii Magni ludi primam etiam lyn-
cem ostendere, (23.) iidemque etiam genus
Si-
(18.) Plin. 8. c. 20.

(19.) Dio Lib. 15.

(20.) Martial.

(21.) Hoc memoriae prodidit Lampridius.

(22.) Camelopardalis hodie fere dicitur Giraffe.
Loca laudata sunt apud Dion. L. 43. & Plin. L.
8. c. 18.

(23.) Plin. L. 8. c. 19. vbi quidem lyncem vocat Cha-
um, vel, vti alii legunt Chama.

Simiarum Aethiopicum, quod Cephum vocant, quod postea Roma non vidit. (24.)

Titus Vespasianus quinque millia ferarum in dedicatione amphitheatri a se aedificati occidit. Quis tantum ferarum numerum vnquam vlla in vrbe simul esse occisum, quis tanta saevitia Imperatorem, qui amor & deliciae generis humani appellabatur, fuisse credidisset vel gravissimo historico, nisi Romae hoc factum, nisi imperatorem fuisse Romanum dixisset? (25.)

Claudio principe portum Ostiensem (ostia est vrbs Italiae in ostiis, seu vt Livius loquitur in ore Tiberis,) exaedificante, orca (genus marinarum belluarum maximum) eo venerat, invitata naufragiis tergorum seu coriorum advectorum e Gallia: fatiansque se per complures dies, alveum in vado sulcaverat; accumulata fluctibus in tantum, (26.) vt circumagi nullo modo posset: & dum saginam persequeretur, in littus

C 5

flucti-

(24.) Plin. l. c. Haud est mea quidem sententia, quod dubitet Harduinus, quin *κηπος* seu Cephas e simiarum genere, cuius mira varietas, fuerit.

(25.) Non licet rem in dubium vocare. Nam refertur non solum ab Eutropio L. 7. in fine, sed etiam a M. Aurelio Cassiodoro in Chronico apud Sigonium p. 608.

(26.) Enarrat hoc Plin L. 8. c. 6. cuius etiam verbis vsi sumus, quae Harduinus ita explicat: *obruta ventorum flatu congeriem arenae accumulantium.* Recte ita quidem, sed minus recte Cl. Denso: *er war so tief mit Wasser überschwommen.*

fluctibus propulsa, emineret dorso multum supra aquas instar carinae inversae. Praetendi iussit Caesar plagas multiplices inter ora portus: & (atque haec caussa est, cur haec referam) profectus ipse cum praetorianis cohortibus populo Romano spectaculum praebuit, lanceas congerente milite e navigiis assultantibus. Huic spectaculo adfuit Plinius, nam addit: *unum navigium mergi vidimus reflatu belluae opletum undae.* (27.)

Jam

(27.) Videamus quae sit Orca Plinii. Cl. Denso, qui nuper historiam naturalem Plinii in nostram linguam transferre coepit, nomen hoc reddidit *Wallrosß*. At non agnovit illam belluam, quod pace viri in historia naturali alioquin multum versati dixerim. Bellua illa marina, cui nostrates nomen *Wallrosß* indiderunt, est sine dubio e genere phocarum & Linnaeo quidem Phoca Rosmarus Syst. Nat. 10, 3. itemque Kleinio *Quadrup. dispos. §. 43.* Orcam vero Plinii nequaquam esse rosmarum sive *Wallrosß* exinde satis intelligitur, quod hic intra Zonam arcticam Europae, Asiae & Americae se vsque continet, nec ultra eam vnquam vagatur, certe nunquam enavat in mare mediterraneum. Phocarum notitiam debemus Stellero in *Novis comment. Acad. sc. Petropol. T. 2.* Equidem orcam credo esse, quam belluam vocat ill. Linnaeus *Delphinum orcam* Syst. nat. 39, 3. aut quae vulgo *der Northkaper* vocatur. Nam haec orca interdum in mare mediterraneum venit, vna cum balaena physalo Linnaei, quae vulgo *Sinnfisch* appellatur, id quod *Zorgdrager in Grönländische Fischerey* edit. 1723.

pag.

Jam sufficiunt exempla allata, quae non possunt non lectores in admirationem adducere, ad declarandam insatiabilem illam aviditatem, qua novas bestias & incognitas videndi flagravit populus Romanus. Mandabat pontifex maximus litteris res singulorum annorum efferebatque in album, in quo etiam ludi & bestiae, quae in iis, imprimis vero quae tunc primum exhibebantur, semper diligenter annotabantur, adeo ut nec annum, quo quaeque bestia primum Romae visa est, ignoremus. Neque hoc tunc solum in annales efferebatur, quando ludi bestias illas primum ostendebant verum etiam quando alia occasione animal innotescebat. Allatus est phoenix in urbem Claudii principis censura, anno urbis DCCC. & in comitio propositus, quae res etiam actis testata est; (28.) quamquam ut verum fatear, reli-

pag. 135, 142, 153. prodidit. Utraque bestia piscibus minoribus vescitur, quam ob rem nec in mediterraneo mari cibus deest. conf. Zorgdrager l. c. p. 128 G 142. Atque in hanc belluam, quam orcam esse contendimus, i. e. Nordfapper, quam optime conveniunt verba Plinii de ea: *est bellua, cuius imago nulla repraesentatione exprimi possit alia, quam carnis immensae dentibus traculentae.*

(28.) Plin. L. 10. c. 2. Crediderim Harduinum hunc Plinii locum laudato alio Taciti loco recte exposuisse. Nimirum Plinius phoenicem, qui tunc Romae fuisse dicebatur, falsum putat, quoniam non post annos quingentos, sed post pauciores multo

religionis potius, quam *curiositatis naturalis* res fuit. Sed si qua alia res forte fortuna accidebat, quæ ad historiam naturalem animalis, vel indigenæ etiam pertinebat, etiam ea in acta referebatur. Exempli gratia: actis populi Romani testatum erat, Appio Junio & P. Silio Coss. cum animadverteretur ex causa Neronis Germanici filii, in Titium Sabinum & servitia eius, unus ex his canem nec a carcere abigi potuisse, nec a corpore recessisse, abiecti in gradibus Genistoriis, moestos edentem, ululatus, magna populi Romani corona: ex qua cum quidam ei cibum obiecisset, ad os defuncti tulisse. (29.)

Pro-
multo Romam sit allatus. At cl. Denso verba: *sed quem falsum esse nemo dubitaret*, reddidit ita, nescio qua lectione fretus: *Dies ist in Urkunden bezeuget, daher ihn niemand als erdichtet achten darf.* Quod reliquum est, nemo mihi exprobrabit, quod a fabulosa ave argumentum sumsi. Ut sit enim fabulosa, tamen fuerit aliqua rara avis Romæ visa eo tempore, necesse est, atque hoc sufficit.

(29.) Plin. L. 8. c. 40. Fortasse etiam huc facit alius Plinii locus L. 7. c. 13. *In actis temporum Divi Augusti invenitur, XII. consulatu eius, Lucioque Sulla collega a. d. VII. Idus Aprilis, C. Crispinum Hilaram ex ingenua plebe Fesulana, cum liberis novem, nepotibus XXVII. pronepotibus XXIX. neptibus octo, prolata pompa cum omnibus his in Capitolio immolasse.* Diversa esse acta populi R. & acta temporum Augusti & annales factis constat.

Profuit ista Romanorum vanitas, de qua egimus, duplici modo historiae naturali. Nam non solum in causa fuit, cur innotescerent animalia terrarum exterarum, verum effecit etiam, vt Spectatores novitate bestiarum nunquam ante hac vilarum incitati diligentius ad earum naturam & mores animum attenderent. Hinc factum est, vt in animalium historia, quae nunquam Romam allata sunt, multa falsa, conficta & ridicula multa sint, verbi gratia in Mantico-rae, Hyaenae historia, quae fabulosis narrationibus referta est. Hyaena quidem venisse Romam videtur, at certe sero admodum. (30.) E contrario historia animalium, quae propter ferocitatem vel corporis molem Romae spectantibus admirationem iniecerunt, copiosior est & verior. Multi sunt veteres in describendis Elephantorum, Leonum, Pantherarum moribus, ingeniis vitaeque ratione. Minor erat in animalibus patriis animi attentio, quia non e longinquo veniebant; etsi nec in iis neglexerint, quae cognitu digna sunt. (31.) Neque

vero
 (30.) Julius Capitolinus in Gordian III. refert fuisse Romae *belbus* (*id est hyaenas*, at quaedam modo editiones haec verba adiecta habent.) decem. Sed dubia est lectio. Quidam non *belbæ* sed *belluae* legunt, intelligentes hyaenas, quae interdum *belluae* vocatae sunt.

(31.) Plin. L. 8. c. 40. *Ex his quoque animalibus, quae nobiscum degunt, multa sunt cognitu digna: fidelissimumque ante omnia homini canis atque equus caet.*

vero fatis habebant Romani, si Romae animalia essent; sed ea quoque mansuescere studebant; quasi non contenti servitio incolarum terrarum remotissimarum vellent etiam bestias earum ditioni suae subiicere, quae res iis processit felicissime. Primus hominum leonem manu tractare ausus & ostendere mansuefactum, Hanno Carthaginienſis traditur, quam artem Graeci vocabant *λεοντοτροφίαν*. (32.) Romae vero primus leones iugo subdidit & ad currum iunxit M. Antonius & quidem civili bello, cum dimicatum esset in Pharsalicis campis. Elephantorum quidem admirandam docilitatem aliquoties experti sunt Romani, in primis cum Tiberii Caesaris nepos spectaculum edebat. (33.) Quin etiam homines ingenti proceritate vel re alia insignitos Romam advocabant spectaculi causa. Columellae aetas vidit in apparatu pompae

(32.) Vſus est hoc nomine Aelianus L. 6. hist. an. 8. rem ipsam enarrat Plin. L. 8. c. 16. addens Hannonem, cuius etiam mentionem fecit Ael. L. 5. c. 39. damnatum esse eo argumento, quoniam nihil non persuasurus vir tam artificis ingenii videbatur; & male credi libertas ei, cui in tantum cessisset etiam feritas.

(33.) Plin. L. 8. c. 1. & in primis Aelian. hist. an. L. 2. c. 11. qui totam eos erudiendi rationem exposuit, quam vocat *δαιμόνιαν τινὰ καὶ ἐκπληκτικὴν διδασκαλίαν*, & virum, qui ea claudit *σοφὸν ἀνὴρα*. Ars ipsa vocabatur *ἐλεφαντοκομία*. conf. Lipsii, epist. 50. cent. 1.

pae Circensium ludorum Judaeae gentis hominem proceriorem celcissimo Germano, ita enim loquitur Columella. (34.) Atque regibus iam olim, quemadmodum etiam nunc fieri solet, ab exteris dono mittebantur animalia rariora ac peregrina. Indi Augusto mittebant tigres, quod modo narravimus; Jubae ex Canaria perducebantur canes duo ingentis magnitudinis; (35.) Alexandro magno in India canum vim rex probabat; (36.) Ptolomaeo mittebatur serpens ingens; (37.) Constantio simia eximia formae. (38.) Interdum etiam reges mittebant, qui explorarent terram aliquam minus cognitam; & mittebant quidem saepe philosophos. Alexander M. in Indiam philosophum Onesicritum ablegabat, & Nero (39.) ad Nili fontes explorandos centuriones duos, qui

a

(34.) Columella L. 3. de R. R. c. 8. & Plin. L. 7. c. 16. *Procerissimum hominem aetas nostra divo Claudio principe Gabbarum nomine, ex Arabia advectum IX. pedum & totidem uncularum vidit.*

(35.) Plin. L. 8. c. 32.

(36.) Curt. L. 9. c. 1.

(37.) Diod. 3.

(38.) Philostorg.

(39.) Seneca Natur. quae est. L. 6. c. 8. *Ego quidem centuriones duos, quos Nero Caesar, ut aliarum virtutum, ita veritatis imprimis amantissimus ad investigandum caput Nili miserat, audiivi narrantes, longum illos iter peregisse, cum a rege Aethiopiae instructi, commendatique proximis regibus, penetrassent caet.*

a rege Aethiopiae instructi auxilio & commendati fuerunt proximis regibus. Regum hic nominatim mentionem fecimus, quippe qui historiam naturalem si amant, maxima ei facili negotio incrementa afferunt.

§. 5.

Quamquam bella plerumque litteris & artibus nocent, tamen non nihil etiam incrementi quibusdam doctrinis afferunt; verbi gratia Geographiae & historiae naturali. Tabulae Geographicae & terrarum descriptiones, in quibus praeteritum bellum gestum est, exempla quam plurima praebent. Atque idem etiam vetustissimo iam tempore evenit. Ignorassent veteres Geographiam & animalia & plantas, nisi Alexander M. bellum Indiae intulisset. Nam qui res gestas memoriae mandabant, debebant etiam vrbes, flumina totamque terram, in qua eae gestae erant, delineare, neque tunc etiam non enarrabant animalia, quae terrae isti indigenae erant. (1.) Quae animalia bellantes apud

(1.) Plin. L. 9. c. 3. vbi de belluis Indici maris agit, laudat auctores Alexandri M. classium praefectos, e quibus Nearchus, qui rerum ab Alexandro M. gestarum contexuit historiam, quam Strabo, Curtius, Arrianus, Suidas aliique laudant. Dedit Nearchus descriptionem tigris ex pelle, cum animal ipsum non vidisset. vid. Arrianus. Baeton itinerum Alexandri M. mensor de Anthropophagis

apud exteros offendebant nondum antehac vi-
sa, ea reduces patriae inferebant. Exemplo
est Psittacus, qui Graecis tempore demum
Alexandri M. innotuit. (2.) Nec antehac
tempora Elefantos vnquam fuisse in Europa
verisimile est. (3.) Reddiderat procul dubio
Aristotelis studium bellatores ad res naturales
at-

gis Scythis tradidit, quem laudat Plinius L. 7. c.
2. Botanica etiam multa debet Alexandro M.
quod e Plin. L. 13. intelligitur.

(2.) De Psittaco iam supra egimus. Vnum tantum
Psittacorum genus veteribus notum fuit, de quo
Plin. L. 10. c. 42: *Iudia hanc avem mittit, sitta-
cen vocat, viridem toto corpore, torque tantum
miniato & cervice distinctam.* Haufit quidem
Solinus e Plinio, sed e 52. avem paulo diligen-
tius descripsit: *Color psittaco viridis, & intimis
plumulis, & extimis palmulis, nisi quod sola cervi-
ce distinguitur. Enimvero cervicula eius circulo
miniato, velut aurea torqui, pari fulgoris circum-
actu cingitur & coronatur.* Adscripsi haec ver-
ba, vt videant lectores, quam bene haec omnia in
Psittacum Linnaei Syst. nat. 44, 9. conveniant,
quem si quis delineatum videre cupit, adeat Al-
bins Natural history of Birds 3. T. 14. Patriam
Psittaci indicat etiam Ovidius Amor. 2, 6, 38.
Psittacus extremo munus ab orbe datum.

(3.) E Curtio constat L. 8. c. 12. Alexandrum se-
cum habuisse elefantos. Rex Indorum ad mon-
tem Parapamisum Omphis (aliis Taxiles) dictus
L. VI. elefantos Alexandro M. dono misit, mul-
taque pecora eximiae magnitudinis.

attentiores. (4.) Ponto & Armenia subiugatis cerasos primus Lucullus e Cerasunte in Italiam pertulit. (5.) Caesar, cum res a se ipso gestas in Germania Romanis tunc terra minus nota, exponeret, satis diligenter pro imperatore & duce descripsit feras, quae nondum Romae visae erant & a reliquis maxime differebant. (6.) Quin etiam civium accusabant desidiam, qui patriae notitiam rerum naturalium, quae in ea regione erant praecipuae & cognitu maxime dignae, in qua bellum gesserant, non intulissent. Tus Plinii aetate ignotum erat (nec est quod nos quidem miremur, cum neque hodie arboris natura constet.) cum Romani saepius in Arabia res gessissent, quod male habuit Plinium. (7.) Nemo vero inter veteres maiori

ac

(4.) At nondum, teste Bocharto, notus fuit Aristoteli Rhinoceros, bellua, quae necessario omnibus, qui eam vidissent in India, admirationem movisset; quare hoc mirum videtur.

(5.) Plin. 15, 2. 5. Hieron. ad Eustoch. ep. 19.

(6.) Caesar de bello Gall. L. 6. c. 25. *Multa in Her-cinia silva ferarum genera nascuntur, quae reliquis in locis visa non sunt; ex quibus quae maxime differunt ab caeteris & memoriae prodenda videantur, haec sunt. caet.*

(7.) Plin. L. 12. c. 14. *Nec arboris ipsius, quae sit facies constat. Res in Arabia gessimus & Romana arma in magnam partem eius penetravere. C. etiam Caesar Augusti filius inde gloriam petiit, nec tamen ab ullo (quod equidem sciam) Latino*

ac diligentiori studio animalia & res naturales caeteras terrae cuiusque, de qua agebatur, enarravit & descripsit, quam Herodotus, adeo vt posteri dudum haustis ex eo nihil addere potuerint. (8.) Atque etiam Ovidius relegatus ab Augusto in Pontum regionem Romanis minus notam Halieuticon, id est volumen de piscibus inchoabat, eo potissimum consilio, vt discerent cives, quinam pisces in Ponto praecipui nascerentur. Hoc enim Nasoni propositum fuisse, exinde mea quidem sententia intelligitur, quod Plinius nomina ex isto opere piscibus a se enarratis addidit, *quae, inquit, apud neminem alium reperiuntur, sed fortasse in Ponto nascuntur.* (9.)

D 2

§. 6.

arborum earum etiam tradita est facies. conf. Michaelis Fragen an die Reisenden in Arabien p. 72.

(8.) Adscribam exempli causa locum aliquem, quem librum evolvens primum offendo. Enea, quae de animalibus Libyae addit Melpom. p. m. 325. edit Stephani: *τοσαῦτα μὲν νοῦν θηρία ἢ τῶν Νομάδων λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἰσορέοντες ἐπὶ μακρότατον ὁιοῖ τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.* Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maxime scrutando longissime investigare potuimus.

(9.) Plin. L. 32. c. 11. Inchoavit modo Ovidius hoc volumen supremis suis temporibus: Hodie fragmenta tantum supersunt, quae paulo ante mor-

tem

§. 6.

Quantum Geographia mercaturae, tantum etiam eidem historia naturalis debet. Mercatores enim pervagantes omnia maria ac terras vel remotissimas, conquirunt quidquid ubique utile offendunt & reportant secum in patriam. Mercatorum diligentia eruit e fundo maris vniones, e visceribus terrae metalla, & apportat quidquid praecipuum & utile quatuor illae orbis partes ferunt, & quinta, si reliqua esset, nec eam intactam relinqueret. Mercatorum ingenium primum fere usum rerum naturalium excogitat & docet, & labor eorum copiam istarum rerum praebet populo edocto. E physicis vero, postquam iam dudum a mercatoribus admoniti sunt, tandem aliquando vnus vel alter eam regionem, quae illas res mittit, adit, investigaturus accuratius earum naturam atque rationem. Jam dudum mercatores quotannis magnam copiam coccorum, magnam vim salis ammoniaci praebuerant, antequam phy-

tem edidit Conr. Gesnerus; modo ea Ovidii sint. Poetas aequae ac pictores oportet naturam imitari, cuius vero admirabilis pulcritudo parum in vrbe Ovidio poterat innotescere. Tum autem exul, remotus a strepitu vrbis & aulae, in Ponto, in terra frigida & aspera, vbi minus erat Veneris imperium, nec habebat sua castra Cupido, ibi non poterat non admirari rerum naturam, ibi canebat pisces, non amores, quos & ipse vsque ad ravim & alii fati cantaverant.

physici quidnam sit coccus, quid sal ille resciant. Jam dudum physici vsi sunt sale illo, qui Borax sive Tincal vulgo vocatur, mercatoribus quidem, quantum his opus sit, satis notus, physicis non item. Quam defidiam physicis hodiernis exprobrat sal Borax (etsi non nescius sim, multos iam de hoc sale eiusque ortu disputasse) eandem dudum exprobravit vetustissimis physicis elephas. Nomen hoc ab auctoribus recentioribus e. c. a Caesare, Plinio, Solino, ab Aristotele, Aeliano aliisque tribuitur animanti terrestrium maximo, verum apud auctores hisce priores notabat illud tantum, quod illi vocarunt postea Ebur; e. gr. apud Homerum, Pindarum aliosve his aequales, (1.) Nunquam quisquam ante Alexandri M. tempora elephantis animalis meminit. Postea vero Graeci illam bestiam videntes, cuius dentes, seu cornua (nam cornua esse ebur primi, quibus animal in conspectum veniebat, temere credidere (2.) iam dudum noverant, animali ipsi

D 3

(1.) Homer. Odyss. δ v. 73. & v. 141. Iliad. & Odyss. Σ & Pindarus Olymp. od. i. v. 2. vbi Pelopem vocat: - - - ἐλέφαντι Φαίδιμον ὦμον κεκαδμένον.

Interdum tamen elephante poetas etiam recentioribus ebur est, uti Virgilio Aen. 3. v. 464.

Dona dehinc auro gravia sectoque elephanto.

(2.) Rectius jam Hebraei ebur vocarunt dentes, non cornua. Nam undecunque etiam ultima pars

ipsi nomen illud, quo antehac dentes designaverant, indiderunt, id est vocarunt etiam animal ipsum Elephantem. Atque haec ratio est, cur non possimus sententiae viri eruditissimi Wachteri aliorumque accedere, qui persuasum eunt, elephantem a Graecis ita vocatum esse ab Hebraeorum אֵלֶפָן i. e. *bos* quam originationem exemplo Romanorum comprobant, qui & ipsi boves appellarunt elephantos. At nihil hic valet Romanorum similis nominandi ratio. Nam tum demum bovis nomen iis imposuerunt, cum ipsis eos videre primum contingebat; Graeci vero iam antequam compertum habebant, cuiusnam animalis ebur illud sit, ebur hoc ipsum appellarunt elephantem. (3.) Idem

quod pars vocis שֵׁנֶה־בַּיִט fit derivanda, prima sine dubio שֵׁן i. e. dens est. conf. Bochartus L. 2. c. 23. p. 247 qui ibidem pag. 252. refert, nullam in codice sacro eboris vsus mentionem fieri ante Salomonis tempora, qui cum ex India elephantos & multum ebur curasset in Judaeam advehi; grande solium ex ebore sibi construi iussit.

(3.) Wachterus in Glossario T. 1. p. 94. Binominis fuit elephas. Nam appellabatur etiam ab Romanis *Barrus*, quamquam hoc nomen rarius occurrit. Hoc quidem Romanum non esse, sed barbarum iam arguit Ammianus 26, 22. Investigavit etiam huius nominis etymologiam Wachterus l. c. Docet nomen *Baer* significare animal amplissimo sensu, atque e primitiva lingua in reliquas fluxis-

quoque eam refellit sententiam, quae est apud Isidorum, (4.) Graecos elephantem a magnitudine corporis vocasse, quod formam montis praeferat, cum Graece mons δ $\lambda\acute{o}\phi\omicron\varsigma$ dicatur. Arabes, qui primi viam in Indiam aperuisse videntur, ibi mercata aromata, Gummi & ebur aliis gentibus apportarunt, & eorum ope etiam Graeci ebur acceperunt. Qui mercatores cum Jasone in Colchos navigabant, inde reduces Graeciae primas phasianas intulerunt, quae a phaside Colchidis fluvio nomen acceperunt. (5.) Ita & reliqui mercatores solebant res na-

D 4

tu-

fluxisse & variis deinceps flexionibus & mutationibus affectum, diversis animalium speciebus adhaesisse. Probat hoc exemplis: Haebraeis *bar* est bos, *Pere* Onages, *pered* mulus (quidni etiam addidit *Weerd*, quo equum vocat Saxonia inferior?) Chaldaeis *Beira* elephas, qui Indis *barre*. Atque hinc Sabinis & Latinis *barrus*, & inde *barrire*, apud Megisserum in thes. polyglotto. Ita Wachterus. Abhorret ab hac sententia Lipsius, qui *baritum* (nam ita legi vult.) ducit a verbo Germanico *beren* aut *baeren* i. e. clamare, unde postea *barus* vel *barrus* elephas; cui sententiae accedit Cluverius. Num etiam a *beren* ortum est verbum *Baiern* i. e. *Leuten*, quod in quibusdam adhuc Germaniae regionibus auditur?

(4.) Isidorus Orig. L. 12. c. 2.

(5.) Argonautae mercatores fuisse omnino videntur, etsi hanc sententiam hic probare non liceat. De ave vero nota sunt verba Martialis 13. epigr. 72:

*Argoae primum sum transportata carina
Ante mihi notum nil nisi phasis erat.*

turales eius terrae, quam adierunt, invehere patriae.

§. 7.

Innotuerunt etiam animalia quaedam casu aliquo. Nam veniunt quaedam, in primis minora sponte in terram aliquam, vbi olim non fuerunt; vel eo transferuntur casu quodam ab inscientibus. *Cimices lectularii* Lin. 198, 1. paulo ante Christum natum venerunt in Europam, & invaserunt Angliam demum circa annum 1670. (1.) *Blattae orientales* Lin. 193, 7. hodie in Finlandia frequentissimae, neque hic Petropoli, vbi *Tarokán* vocantur, in domibus saltem ligneis rarae, nuper demum Holmiam venerunt, atque etiam in Helvetiam multaque Germaniae loca. (2.) *Teredines navales*

(1.) Conf. Treatise of Buggs by John Southall. London 1730. 8. p. 16. vbi docet, se reperisse: *that soon after the Fire of London (fuit hoc incendium 1666.) in some of the new-built Houses they were observ'd to appear, and were never noted to have been seen in the old, tho' they were then so few, as to be little taken notice of; yet as they were only seen in Firr-Timber, 'twas coniectur'd they were then first brought to England in them; of wick most of the new Houses were partly built, instead of the good Oak destroy'd in the old.*

2.) Eleganter celeberr. Sulzer in Kennzeichen der Insecten p. 22. Dieß rauberische Volck, welches eigent-
lich

les Lin. 251, 2. navium calamitates ex India venerunt in Europam. *Cricet* (Hamster) Lin. 26, 6. e paucis demum annis ducatum Wurtembergicum tenent; atque quae animalia ita in terram aliquam venerunt, eorum saepe multitudo propter fecunditatem ita invaluit, vt non solum indigenae putata sint, verum vt quoque incolas magna calamitate affecerint. Cuniculis, qui fecunditatis innumerae sunt, scaturerunt olim Buleares insulae, adeo vt famem incolis, populatis messibus attulerint, & hi adversus proventum eorum auxilium militare ab Augusto petierint. (3.) Verum hi cuniculi non fuere indigenae, sed aliquando masculo & femella ex continente importatis, ab hoc principio ad illam multitudinem excreverunt. (4.) Carpatiorum insula leporibus caruit sed incolae aliunde eos importandos curarunt, atque deinde magna eorum vis fruges insulae vehe-

D 5

men-

sich aus Amerika und Surinam herstammet, und daselbst Kakerlati genennet wird, ist von da nach Europa gekommen, und ist auf der Reise ungemeyn angewachsen; es hat sich durch das Türkische Reich, durch Rußland, Finnland und Schweden ausgebreitet, und findet sich nun fast in ganz Teutschland. Maximum incommodum afferunt, quando in aures dormientium irrepunt, quod interdum fit.

(3.) Plin. L. 8. c. 55. Strabo. L. 3.

(4.) Strabo. l. c. plura loca collegit celeberr. Wernsdorf in Antiquit. Balear. p. 43. seqq.

menter populata est. (5.) Neque hic omittam improbam Psyllorum malitiam, qui reliquarum venena terrarum invehentes, quaestus sui causa, peregrinis malis implevere Italiam. Conati sunt etiam scorpiones Libycos inferre Italiae. (6.) Jam mihi redit in memoriam Decii imperatoris stratagema, qui, ut Saracenis regionem pascendis gregibus aptam tenentibus noceret, immisit ex Africa leones & leaenas in litem orientalem ab Arabia & Palaestina usque ad castrum Circesium, ut fetus ederent & propagarentur propter barbaros Saracenos. (7.)

§. 8.

Vana & anilis superstitio, qua nihil multitudinem regit efficacius, quamquam semper universo generi humano & plerumque etiam litteris obfuit vehementer, tamen eadem ipsa interdum litteris profuit quodammodo. Quod ne videatur cuiquam minus verisimile, declarabo rem exemplo petito ex Astronomia, quae sine controversia hominibus utilis admodum est doctrina. Quid unquam magis superstitiosum fuit, quam traiectiones, motusque stellarum, lunae solisque defectiones & caeteras res huiusmodi,

(5.) Jul. Pollux. Notum est etiam proverbium: *Carpathius leporem*, dictum in eos, qui sibi rem noxiam accersunt.

(6.) Plin. L. II. c. 25.

(7.) Refert hoc ex Alexandrino Chronico ad an. 253. Relandus in Palaestina p. 71. edit. Norimb.

modi, quae omnes necessitate quadam naturae certis temporibus fiunt observare, notare & inde velle, quid eventurum, praedicere? Adeo haec superstitio inhaesit mentibus, vt hodierni astronomi non sine multo & continuo studio eam extirpaverint; neque eo minus iidem magna diligentia superstitiones illas veterum fabulas collegerunt & ad incrementum Astronomiae adhibuerunt felicissime. Anno 383. ante Christum natum Babylon in perturbationem & exaniamationem subito incidebat propter improvissam lunae defectionem. Notata est hora, qua haec fiebat, quod facile conicias, quam diligentissime. Hodie cum Astronomi huius defectionis momentum ad calculum vocarunt, (i.) exinde effecerunt, minorem iam lunaris orbitae diametrum esse, lunamque iam citius cursum suum absolvere, quam olim; quae res dici non potest, quam sit magna.

Jam hoc exemplo proposito, facilius me lectoribus persuasurum confido, superstitionem Zoologiae profuisse; eam vero dico, quae in auguriis & haruspicinis versabatur. Etsi quae veteres de iis litteris mandarunt, relegi, & saepius mecum, quam fuerint ea superstitiosa & falsa cogitavi; tamen eo adduci non possum, vt credam, veteres has augurum & haruspicum

(i.) Perlegerunt hoc consilio veterum libros Struyk & Ricciolus. conf. Astronomy explained upon Sir Jsaac Newton's Principles, by James Ferguson. Lond. 1757. 4.

cum disciplinas sine vlla ratione & occasione excogitasse. Omnibus enim fabulis, modo diligenter ad eas animum attendamus, certe quo tempore ortae sint, aliquid veri aut verisimile subfuisse videmus, atque idem in istis fabulis, de quibus nobis sermo, reperisse mihi videor. Sunt enim revera animalia *μαυτινα*, praesertim aves, quae praesagia tempestatis futurae praebent. Haec diligenter animadvertendo atque notando, ars tandem effecta est. Atque cum nullius gentis magis refert, ventos aut imbres impendentes praescire, quam quae mare accollit: neque alibi plura sunt animalia, quibus rerum natura caeli & ventorum & imbrum & tempestatum praesagia indidit, quam in locis maritimis; non est quod miremur, gentes in primis maritimas eiusmodi prognostica sibi collegisse & hac divinatione celebritatem sermonis hominum paulatim esse consequutas. Immo persuasum mihi habeo, gentes maritimas primum auguria instituisse, quare quae apud veteres ob augurum disciplinam in primis celebres fuere, ad vnum omnes mare accoluerunt. Cicero in eo libro, quem de divinatione conscripsit, passim nominat gentes istas. In Italia quidem nulla gens fuit, quae ex augurum disciplina maiorem sibi famam conciliavit, quam Etrusca, adeo ut Etruria genetrix & mater superstitionis sit vocata. (2.) Accolebant vero Etrusci

(2.) Arnob. L. 7.

Etrusci mare Etruscum. Umbria, quae etiam a Cicerone ob eandem disciplinam celebratur, vergebat ad mare superum. In Asia vero minori, quae nationes a Cicerone aliisque auctoribus eodem nomine laudantur, cunctae fuere maritimae, Cilices & Pamphylii (3.) & Lycii (4.) & Cares & Telmessenses (5.) & Phryges. (6.) Qui vero Arabes veteribus tanquam boni augures laudantur, eos etiam intelligo maritimos, qui mercaturam facientes & navem exercentes exteris erant notiores. Atque hae nationes omnes avium significationibus plurimum obtemperarunt. (7.) Consuetudinem quoque laudare Ciceronem, qui in augurum disciplina optime erat versatus, (nam ipse augur fuit) cui iam visum est, ex locis ipsis, quae a quibusque nationibus incolerentur, divinationum opportunitates esse ductas. Videlicet voluit dicere Cicero, sed non ausus est; totam divi-

(3.) Plin. L. 5, 26. mare Pamphylium Cilicio iungitur.

(4.) Ad mare Lycium, de quo Plin. L. 5, 27.

(5.) Telmessus est urbs in confinio Curiae Lyciaeque. Plin. Lib. 5. sect. 28. edit. Hard. I. pag. 273. quam quoque Plinius L. 30. c. 1. *religiosissimam urbem* appellat.

(6.) Phrygia maior quidem erat tota mediterranea, sed minor maritima ad Propontidem, Hellespontum & Aegeum mare, contra insulam Lesbos. Virg. L. 1. Aeneid. v. 385. *Phrygium aequor*.

(7.) Cic. de divinatio. L. 1. passim.

divinationem inde esse ortam; etsi recta via, qua iam incedebat, aberrasse mihi quidem videretur. (8.) Verum loco laudato non Cice-

RO

(8.) Cic. de divinatione L. 1. *Ac mihi quidem videntur ex locis quoque ipsis, quia quibusque incolebantur, divinationum opportunitates esse ductae. Ut enim Aegyptii, ut Babylonii in camporum patentium aequoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi caeli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt: Etrusci autem, quod religione imbuti studiosius & crebrius hostias immolabant, extorum cognitioni se maxime dederunt: quodque propter aeris crassitudinem de caelo apud eos multa fiebant, quod ob eandem causam multa alia inusitata partim ex caelo, alia ex terra oriebantur, quaedam etiam ex hominum pecudumve conceptu & satum, portentorum exercitatissimi interpretes exstiterunt. — Telmessenses quod agros vberriimos, maximeque fertiles incolunt, in quibus multa propter fecunditatem fingi, gignique possunt, in ostentis animadvertendis diligentes fuerunt.*

Vulgo quidem persuasum fuisse videtur, avibus notitiam quandam futurorum inesse, quod propiores superis essent, eoque mentem illorum intelligerent. Atque huc pertinent verba Ovidii Fastor. L. 1. v. 447:

Sed nihil ista iuvant: quia linguae crimen habetis,

Dique putant mentes vos aperire suas.

Nec tamen id falsum. Nam Dis ut proxima quaeque,

Nunc penna veras, nunc datis ore notas.

Verum haud scio an ioco dixerit poeta, cum hanc sententiam alibi non offendam.

ro ipse, sed Quintus frater differit; qui divinationi favebat. At quae aves illae aquaticae signa dant, ea tantum tempestates futuras praefagiunt, cum veteres ita non tempestates solum, sed alias etiam res divinarent. At etiam si qui primi ista prognostica annotarunt, non alias res, quam tempestates inde conicere voluerunt, tamen homines, qui cupiditate quadam futura praesciendi flagrant, his prognosticis incitati eadem animalia reliquas etiam res futuras praesentire & praefagire suspicati sunt. Quin etiam nonnulli, Stoici in primis sibi persuadebant, ita a principio inchoatum esse mundum, ut certis rebus certa signa praecurrerent. (9) Itaque augures avium volatu & cantu seu garritu, unde nomen eorum peti- tum videtur viris doctis, non contenti, etiam ex gustatu & cibatu avium futura praenuntiare conati sunt; immo etiam alia animalia in primis quadrupedia, quae & ipsa interdum tempestatum signa pastoribus & agricolis dant, eidem disciplinae subiecerunt, atque in extis adeo eorum rerum futurarum praesensiones scrutati sunt; unde extitit haruspicum disciplina. Verum ista auguria, hae haruspicinae non erant prisca illa & prima, sed nova, sed coacta, quod Cicero sive Quintus ipse confitetur. (10.) Antiqua

(9.) Cic 1 c. Seneca quaeft. nat. L. 2. c. 32.

(10.) Cic 1. c. *Auspicia vero vestra quam constant? quae quidem nunc a Romanis auguribus ignorantur:*

tiqua vero illa auguria, quae mox a quibusdam gentibus ignorabantur, tenebantur diutius ab illis maritimis, quae ea primae notaverant. Insigne etiam huius sententiae argumentum in eo situm est, quod fere omnes aves, quarum in auguriis praecipue mentio fit, aquaticae sunt, & tales, quales etiam nunc prognostica praebent agricolis nostris & navium gubernatoribus nequaquam negligenda. (II.) Hoc modo est igitur augurum & haruspicum disciplina effecta, quae quomodo Zoologiae profuerit, iam videamus.

Necesse erat omnino, ii, qui ex volatu, cantu, gustatu vel cibatu futuras res vellent coniecere, noscerent varia avium genera, earumve vitae rationem. Haruspices itaque vetustissimo tempore primi & summi erant ornitho-

tur: (bona hoc tua venia dixerim) a Cilicibus, Pamphylis, Pisidis, Lyciis tenentur. — Nostrum quidem magistratus auspiciis utuntur coactis. Necesse enim est, ossa obiecta, radere frustum ex pulli ore, cum pascitur. Quod autem scriptum habetis, aut tripudium fieri, si ex ea quid in solidum ceciderit: hoc quoque quod dixi coactum, tripudium solistimum dicitis: itaque multa auguria, multa auspicia, quod Cato ille sapiens queritur, negligentia collegii ommissa plane & deserta sunt. — Nam ut nunc extis: quamquam id ipsum aliquando minus, quam olim: sic tum avibus magnae res impertiri solebant.

(II.) Rem, quam hic modo attingi, aliquando vberius & diligentius exponam separatim.

thologi, e quibus, qui aliis doctrina antecellebant, volumina de avium natura contexuerunt, quae, qui Zoologiae operam dabant, potissimum lectitabant & passim laudabant. Plinius quidem, quando de avibus rarioribus agit, semper auctoritate augurum utitur. Rariores erant in Italia vultures nigri, quorum nidificantium in excelissimis rupibus nidi adeo ignoti erant vulgo, ut fuerint quidam, qui putarunt ex adverso orbe advolare. Verum auguribus etiam horum vulturum nidi erant cogniti & Umbrius, qui de Etrusca disciplina librum conscripserat, & quem haruspicum in suo aevo peritissimum vocat Plinius, etiam eorum naturam notaverat. (12.) Idem Plinius ubi de avibus rarioribus de Ossifraga, Immissulo & de ea, quae vocabatur Sangualis disputat, laudat Mucium augurem. (13.) Inter reliquos, qui vel

augu-

(12.) Plin. L. 10. c. 6.

(13.) Plin. L. 10. c. 7. *Sangualem avem atque Immissulum augures Romani in magna quaestione habent. Immissulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, & Sangualem ossifragae. Massurius Sangualem ossifragam esse dicit, immissulum autem pullum aquilae, priusquam albicet cauda. Quidam post Mucium augurem visos non esse Romae confirmavere; ego (quod verisimilius) in desidia rerum omnium non arbitror agnitos. Cum istae aves iam Plinii aetate adeo fuerint ignotae, ut de iis iam tunc augures ipsi disputaverint, non audeamus*

mus

augures fuere vel doctrinam Etruscam tractaverunt, praecipui rerum naturalium indagatores cele-

mus de eis certi aliquid asserere, quod etiam Scalliger tutius duxit. Attamen quaedam adiiciamus. *Sangualis* sive *Sanqualis* creditus est a quibusdam ossifragae pullus, aliis vero eadem visa est avis, quae ossifraga. Nomen *Sangualis* ducit Festus a Deo Sango vel Sanco, cuius in tutela fuit haec avis. *Immissuli* diligentiorum notitiam praebet Festus, cuius haec verba: *avis genus, quam alii regulum, alii ossifragam dicunt. Immissulus ales ex genere aquilarum est; sed minorum virium, quam aquilae: quae volucris raro non fere, praeterquam vere apparet, quia aestum algoremque metuit.* — Wachterus T. I. p. 406. ubi Falconis nominis originationem docet, reprehendit Bembum, qui Falconis nomen, quo nullus inter veteres usus est, fastidians, pro Falcone dixerit aquila; *Latini enim, inquit Wachterus, non aquilam, sed immissulum vocant.* Bembus quidem vir Latine doctissimus non sine ratione suspectum habuit *Falconis* nomen, quo nemo ante Julium Firmicum, qui claruit circa annum Christi 340. usus est; quamquam illustris Gesnerus Thesauro suo erudit. schol. inseruerit diminutivum *Falcunculus*, quod auctoritate Plinii probat. Neque enim hoc nomen apud Plinium usquam legitur, nec est in indice Harduini; quam ob rem nescio quid fecerit, ut Gesnerus *Falcunculo* locum dederit, quem negaverant editiones priores. Nomen proprium quidem *Falco* iam fuit viro, qui imperatori Pertinaci insidias parabat, qua de re Julius Capitolinus in vita Pertinacis. Verum hoc nihil ad nos. At nec ratio-

celebrantur Antistius Labeo cognominatus, (14.)

E 2 Nigi.

rationem video, cur immissulum, vti visum est Wachtero, credamus esse quem hodie nominamus Falconem. Festus, qui in describenda ave immissulo satis multus est, quique & ipse alibi Falconis nomen explicavit, sine dubio etiam monuisset, immissulum eandem esse avem, quam falconem; cumque pauca admodum veteres de immissulo retulerint, non possumus, mea quidem sententia inde, quae fuerit avis adeo certo coniecere. Wachterus Falconem avem, qua in aucupio hodie vtuntur, cogitans, ita vocatam esse perhibet, ab *immittendo*, quia *capturae causa in sublime mitteretur*. Rectius Festus: *quia subita & inexpectata se immitteret*. In thesauro Gesneri vocatur *Fischarn* & *Sangualis Beinbrecher*, quae nomina Germanica a recentioribus data sunt ambo *Falconi Haliaeto* Linnaei, in quem ista mihi nomina Latina minime convenire videntur. Nomen vero *Steinbeisser*, quod l. c. inditum est *ossifragae*, plane non convenit, cum quae ita vocatur avis ex alio & diverso admodum genere fit. Nomen Gallicum quidem *Orfraie*, quod ibidem appositum & *Sanguali* & *Ossifragae* & *Immissulo*, est hodie Falconis *Haliaeti*; deductum vero videtur ab *ossifraga*. conf. Bellonii L. 2. c. 7. de avibus, & Bocharti Hieroz. L. 2. c. 6. p. 187. qui plura loca collegit. Cl Denso quidem alia elegit nomina, cui *Sangualis* dicitur *Sanfvoegel* & *immissulus Stößer* & *Ossifraga Knohenbrecher*, quae nomina recentioribus recepta non sunt. Nam *Stößvoegel* est nomen generale.

(14.) Scripsit libros XV. de disciplinis Etruscis.

Nigidius Figulus (15.) & Hylas. (16.) Saepe numero igitur veteres e disciplina Etrusca, e commentariis auguralibus hauserunt, atque adeo, quod mireris, in Etrusca disciplina depicta etiam erant avium, & fortasse etiam reliquorum animalium genera, immo plura, quam memoria Plinii nota erant. (17.) Haruspices vero oportebat partes corporum tum hominum, tum reliquorum animantium internas noscere, quas diligentia quadam & religione quotidie fere perscrutantes non poterant discrimina, quae inter viscera animantium intersunt non animadvertere & annotare; quamobrem eosdem primos *anatomiam*, quam hodie *comparatam* dicunt,

(15.) Scripsit de extis, de animalibus. Hunc vocat Q. Serenus Sammonicus apud Macrobius L. 2. Saturnal. c. 12. *maximum rerum naturalium indagatorem.*

(16.) Hunc externorum de auguriis peritissime scripsisse, refert Plin. L. 10. Sect. 18.

(17.) Etruscam disciplinam laudat passim Plin. ex gr. L. 2. c. 83 & commentarios augurales Festus; Pontificales libros laudat Servius ad Virg. aeneid. 7. v. 187. ubi de Pico sermo. Locus vero Plinii L. 10. c. 15. dignus est, qui legatur. *Sunt praeterea complura genera (avium puta) depicta in Etrusca disciplina, sed vlli non visa, quae defecisse mirum est, cum abundant etiam quae gula humana populatur.* Herodotus Euterpe L. 2. p. m. 131. ex pictura describit Phoenicem, quem ipsum sese nunquam vidisse confitetur: *ἔστι δὲ ἐν τῇ γαλῶν παρῴμοιος τόπος δὲ καὶ τάλιος δὲ.* Is si picturae assimilis est, talis tantusque est caet.

cunt, coluisse & effecisse credo. Nam nisi religio fuisset in causa, non dissecuissent profecto veteres mures, talpas, caet. nec physici quod cuiusque partibus internis proprium inest, potuissent scire. Itaque quae Plinius (18.) de varia viscerum & caeterarum partium internarum forma & ratione collegit, quae prima anatomiae comparatae elementa quodammodo dici possunt; ea mihi maxima ex parte ex haruspicum commentariis hausta videntur. Cui rei documento sunt variae ubique & fabulosae haruspicum interspersae circa viscera animalium observationes. Verum tamen cum plurima Plinius ab Aristotele accepit, quod cuique quibus libros ipsos vult comparare, intelligitur, concedam vrgenti, philosophum ipsum studio quaedam dissecuisse animalia; at haruspices nihilo minus primos agnosco, qui huiusce doctrinae fundamenta iecerunt. Sero admodum ausi sunt Graeci corpora humana dilacerare, sed nomina intestinorum iam apud auctores vetustiores occurrunt, quae res suspendit viros doctos. Verum ista nomina ex haruspicum disciplina ducenda sunt, quod Aristoteles ipse comprobat. Nam internam corporis humani formam ex animalium affinium intestinis coniecisse veteres confitetur. (19.) Haec de augurum at-

E 3

que

(18.) Plin. L. II. c. 37. seqq.

(19.) Aristot. hist. an. L. 2. c. 16. conf. Goguet vom Ursprunae der Gesetze, Künste und Wissensch. 3. Th. 3. B. 1. C. 82, S.

que haruspicum doctrina vera si sunt, iis quidem superstitio exprobranda est, qua hominum mentes infecerunt ac litteris vehementer obfuerunt; attamen aliquid laudis eis concedendum, cum discissarum pecudum exta rimantes atque volucrum genera notantes Zoologiae & Anatomiae profuerint. Atque idem etiam de superstitiosis quibusdam Aegyptiorum ritibus haud dubie valet, inprimis vero de ritu religioso mortuos condiendi atque conservandi. Nam etiamsi quidam viri docti Aegyptios e festinata ac nimis religiosa corporum humanorum dissectione quidquam de intestinorum ratione addiscere potuisse negant; (20.) tamen secus mihi propterea videtur, quod veteres variam & mirabilem viscerum rationem exponentes Aegyptiorum in observando diligentiam passim laudant, (21.) atque non solum quando de corpore humano, sed etiam quando de aliorum animalium visceribus, quae religiose colebant,

(20.) Gogunt l. c. 1. Th. 3. B. 2. C. 206. C.

(21.) Plin. L. II. c. 37 sect. 70. edit. Hard. I. p. 626.

Augeri cor per singulos annos in homine ac binas drachmas ponderis ad quinquagesimum accedere: ab eo detrabi tantundem & ideo non vivere hominem ultra centesimum annum defectu cordis, Aegyptii existimant, quibus mos est cadavera asservere medicata. Quae verba mea quidem sententia de recentiori Ptolomaeorum tempore, quo Aegyptii Alexandriae diligenter corpora disseuerunt non intelligenda videntur, quamquam hoc visum sit viro acutissimo Goguet.

bant & servabant sermo est. (22.) Denique etiam bestias feras colentes & diligentissime observantes, non poterant harum de natura multa non cognoscere, quae alioquin sero fortasse innotuissent; quapropter etiam Aristoteles sacerdotes Aegyptios passim in animantium historia laudat. (23.)

§. 9.

Non physicis, non viris magna eruditione praestantibus solum accepta refert Zoologia incrementa, quae recentiori tempore cepit, verum magna ex parte etiam pictoribus. Qui vel delibavit modo historiam naturalem, is, quantum debeat viris ingenio & arte sua clarissimis, Roesel, Robert, Hofnagel, Goedart, Schwarz, Albin, Merianae aliisque non ignorat.

E 4

rat.

(22.) Horapollo Hieroglyph. 1, 39. *Canis inter caetera animalia levissimum splenem habet, & sive ei mors, sive rabies acciderit, ex splene id contingit. Enim vero & qui eius funus procurant, ubi morituri sunt, magna ex parte splenetici fiunt. Siquidem gravi illo halitu & vapore qui ex incisō dissectoque cane provenit, inficiuntur.*

(23.) Verbi gratia L. 9. hist. an. c. 1. *δηλον δε ποιει τ̄το η̄ περι Ᾱγυπτον επιμελεια τ̄ων ζ̄ων.* — caet. Probat philosophus exemplo animalium, quae ab Aegyptiis coluntur, animalia, etiam sibi alias inimica, posse vna (μετ̄ ᾱλληλων. Theod. Gaza: Collegio) degere, modo iis cibi affatim praebeatur.

rat. (1.) Hi viri probe scientes, eam demum picturam vere & recte laudandam atque merito admirandam esse, quae naturam rerum, quam accuratissime imitetur, diligentius propterea ad animalium naturam ipsam animam applicarunt. Vix fero eo consilio adspexerant animalia, cum tanta admiratione afficiebantur, ut ea tantum in posterum artis suae parte delectarentur, quae in exprimendis animantibus versatur. Natura vero rerum, indagatores tanto ingenio tantaque observandi & attendendi facultate ornatos nacta, cogebatur quasi, quae habet admiranda iis patefacere. (2.) Verum quid obstat, quin
etiam

(1.) Linnaei amoen. ac. T. 3. p. 273.

(2.) Comprobat quae dicta sunt ipse Röscl, cuius verba subiiciam: Um in der Mahlerkunst so vollkommen zu werden, als es nur immer meine Kräfte zulassen wolten, habe ich die genaue Betrachtung der Werke der Natur, derer Geschöpfe und ihrer Affecten niemalsen aus der Acht gelassen: weil doch nur derjenige der beste Mahler ist, der die Natur am vollkommensten nachzuahmen weiß. Dadurch aber ist es nun geschehen, daß ich auch manches beobachtet, so eigentlich eben nicht zu meiner Kunst aehöret, doch aber die Aufmerksamkeit eines jeden Menschen verdienet. Bey Betrachtung eines Gebüsches habe ich öfters die mit wunderbarem Fleiße zusammengetragenen Nester der Vögel und die mit mancherley Berrichtungen beschäftigte Käupen wahrgenommen. Beydes zog meine Aufmerksamkeit an sich, daß ich nicht ohne sonderbare Gemüthsbelustigung manches in Ansehung dieser Creaturen entdecket, womit ich glaube bey andern Dank zu verdienen.
weira

etiam pictoribus, qui olim eodem ingenio praediti magnam non immerito famam consequuti sunt, aliquid tribuamus? Non cogito vero istos pictores, qui picturis adscribere cogebantur illud ridiculum: τῆτο βοῦς, ἐκῆνο ἵππος, τῆτο δένδρον; (3.) verum de iis loquor, qui quo tempore reliquae iam artes ac doctrinae adeo erant excultae, ut eas picturas recte & merito laudatas credere possimus, quae tunc laudatae sunt, magnam laudem consequuti sunt. Nulla autem erat pingendi ars ante saeculum Alexandri Magni, quo eodem etiam, hoc enim hic omnino monendum censeo, historiam naturalem viri docti colere coeperunt. (4.) Hoc vero tempore pictores studium non solum in hominibus pingendis, (quamquam in his maxime) posuisse, sed etiam in bestiis, probant picturae Graecis Romanisque adeo laudatae. Apelles quidem, sentiens ambitu aemulos praevalere, iudicium ad mutas quadrupedes provocavit ab hominibus. Picturas enim inductis equis ostendit, qui Apelles tantum equo adhinnivere. (5.) Equi egregia pictura nobilitavit etiam Aglaophontem, & alium quendam hinnuli: & imprimis Calamidem equi statua;

E 5

canum

wenn ich solches bekannt machen würde — Nösel in der Vorrede zum ersten Theil seiner Insectenbesichtigung.

(3.) Ael. var. hist. L. 10. c. 10.

(4.) conf. Gogunt. l. c. 3. Th. 2. B. 3. C. 77. G.

(5.) Plin. L. 35. c. 10. Valer. Max. L. 3. c. 11.

canum picturae Niciam; Myronem vero statuarium vacca seu bucula ex aere facta. (6.) Pausiteles cum Leonem vellet caelare, Romae in naualibus, vbi ferae Africanæ erant, per caveam leonem vivum intuebatur. (7.) Atque notatu omnino digna est res, quam vir hac in doctrina maxime omnium versatus cel. I. Winkelmann docet Aegyptii nimirum statuarii & pictores debebant Deorum, Dearum aut sacerdotum effigies formaturi (quibus in pingendis & caelandis plerumque versabantur,) semper quam diligentissime maiorum exempla, & quam temporis longinquitas probaverat, rationem sequi; sed maior erat in effingendis animalibus facultas, vires & quid ars possit efficere experiendi. Quamobrem quæ effigies ac statuæ animalium sunt servatae, eae omnes præstantiores multâ sunt iis, quæ homines referunt. (8.)

Grae-

(6.) Aelian. hist. an. capite ultimo.

(7.) Plin. L 36. c. 5. Hard. II. p. 731, 2.

(8.) Winkelmanns Geschichte der Kunst des Alterthums. Dresden 1764. p. 41. Aus dieser Verschiedenheit des Stils zwischen den Figuren und Thieren ist zu schliessen, daß, da jene Gottheiten oder heilige Personen vorstellen, die Bildung derselben allgemein bestimmt gewesen, und daß in Thieren die Künstler mehrere Freyheit gehabt sich zu zeigen. Man stelle sich das Systema der alten Kunst der Aegyptier in Absicht der Figuren, wie das System der Regierung zu Creta und zu Sparta vor, wo von den alten Verordnungen ihrer Gesetzgeber keinem Fingerbreit abzuweichen war; die Thiere wären

Graeci vero artifices maximo studio & homines & animalia quaeque exprimere studebant; in primis vero equos atque leones. (9.)

§. 10.

Jam expositis iis rebus, vnde Zoologia ortum & incrementum praecipue accepit, adeamus philosophos, qui, quae de animalium historia nota erant, collegerunt, disposuerunt, explicarunt, quantum potuerunt, atque ornarunt. Hi, quidquid in rerum natura, sapientis observatione ac animi intentione dignum arbitrantur, non in caelo solo morati sunt, sed etiam ad bestias descenderunt. (1.) Aristoteles summus in
omni

wären in diesem vernünftigen Zirkel nicht begriffen gewesen.

(9.) Winkelmann l. c. p. 186. die Untersuchungen und Kenntniß der Natur der Thiere ist nicht weniger ein Vorwurf der Künstler der alten Griechen, als ihrer Weisen gewesen — Von Löwen und Pferden haben sich ungemein schöne Stücke, theils freystehende, theils erhabene und auf Münzen und geschnittenen Steinen, erhalten. — Es ist gewiß, daß die Künstler des Alterthums die Eigenschaften eines schönen Pferdes, so wie ihre Scribenten und Dichter gekant haben, und daß Calamid eben so viel Einsicht als Horatius und Virgilius gehabt, die uns alle Tugenden und Schönheiten eines Pferdes anzeigen.

(1.) Non libet hic omnia philosophorum nomina referre, qui de historia naturali vel de animalium modo historia scripserunt. Neque enim biblio-
the-

omni doctrina vir non vno modo profuit Zoologiae. Nam & ipse historiam animalium eruditam contexuit, & regem Alexandrum M. qui victor gentes remotissimas adibat, cupidine animalium naturas noscendi inflammavit, & suo exemplo gravissimo posteros philosophos ad idem studium allexit. Patrem habuit Nicomachum illustri natum loco, medicum, qui filium, puto, medicorum doctrina inbuit. Medicinae enim peritiam in Aristotele laudant veteres, eamque libri ipsius etiam declarant. (2.) Hanc ob causam sine dubio, qui Aristoteli erant inimici, contumeliose dixerunt eum, dilapidatis bonis paternis, pharmacopolam egisse. (3.) Verum primis temporibus medendi scientia sapientiae pars habebatur, vt & morborum curatio & rerum naturae contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit. (4.) Magnae semper accessiones

lit-

thecam Zoologicam conteximus, sed quaedam tantum delibamus.

(2.) Ael. var. hist. L. 9. c. 22.

(3.) Ael. var. hist. L. 5. c. 9. Refert hoc ex Epicuro Laertius in Epicuro & Athen. 8, 13. qui quidem addit Epicurum solum, non alium, neque ex illis quidem, qui contra Aristotelem scripserunt, hoc prodidisse.

(4.) Celsus in praefat. L. 1. Juvabit etiam legere, quae Cicero *de finibus* L. 5. de Academia veteri habet, ex qua tanquam ex omnium artium officina, oratores, imperatores, mathematicos, poetas, musicos, medicos denique profectos esse docet.

Ibi

litteris factae sunt, quando viri potentes & divites, reges in primis atque imperatores, earum amore inflammati sunt, nulla vero doctrina magis eorum auxilio indiget, quam historia naturalis, cui qui operam vult navare felicem, faciat magnos sumtus necesse est. Hoc probe sciens philosophus Alexandrum cupiditate animalium naturas noscendi incendit, neque eum spes fefellit. Etenim Alexander non solum octingenta talenta Aristoteli ad descriptionem historiae naturalis contulit, (5.) sed etiam ablegavit ad eum aliquot millia hominum in totius Asiae Graeciaeque tractu, quos venatus aucupia piscatusque alebant: quibus vivaria, armenta, alvearia, piscinae, aviaria in cura erant. Hos percontando complura volumina de animalibus

Ibi etiam haec: *Natura sic ab iis investigata est, ut nulla pars caelo, mari, terra (ut poetice loquar.) praetermissa sit. Quin etiam, cum de rerum initiis, omnique mundo loquuti essent, ut multa non modo probabili argumentatione, sed etiam necessaria mathematicorum ratione concluderent: maximam materiam ex rebus per se investigatis ad rerum occultarum cognitionem attulerunt. Persequutus est Aristoteles animantium omnium ortus, victus, figuras. Theophrastus autem - - - caet.*

(5.) Athenaeus L. 9. Ael. quidem Var. hist. L. 4. c. 19. Philippum Aristoteli eodem animo copiosas divitias dedisse refert.

malibus tradidit; (6.) vnde ad nostra vsque tempora physici fere omnes hausere, quaeque doctissimus quisque physicus etiam nunc magni facit. (7.) Qui vero Aristotele doctore vsi aut eius doctrinam postea amplexi sunt, eos quoque historiam naturalem adamasse, comprobant exempla Theophrasti, qui stirpium naturas, omniumque fere rerum, quae e terra gignerentur, causas atque rationes persequutus est; (8.) Eudemi, Lyconis caeterorumque, quos laudare

(6.) Plin. L. 8. c. 16. *Alexandro M. rege inflammato cupidine animalium naturas noscendi, delegataque hac commentatione Aristoteli, summo in omni doctrina viro, aliquot millia hominum in totius Asiae Graeciaeque tractu parere iussa, omnium quos venatus, auguria piscatusque alebant: quibus vivaria, armenta, alvearia, piscinae, aviaria in cura erant; ne quidquam genitum ignoraretur ab eo; quos percontando, quinquaginta ferme volumina illa praeclara de animalibus tradidit.* In numero voluminum non conveniunt veteres. LXX. de animalibus libros ab eo editos esse, auctor est Antigonus Carystius c. 66. Decem, qui hodie supersunt, libros, epitomen tantum operis Aristotelici esse, factam ab Aristophane Byzantino, sunt qui contendunt cum Hierocle. Fata librorum Aristotelis memoranda lege apud Fabric. bibliothec. Graec. vol. 2. & apud Brukerum Histor. philos.

(7.) In historia animalium Aristotelis laudanda multus est Buffon in *Naturhistorie* I Th. I B. 31. C.

(8.) Cicero de finibus. L. 5.

omnes, longum est. (9.) Sed Apuleius, qui scriptis philosophicis inclaruit, dignus omnino est, cuius hic mentionem faciamus nominatim. Is quae Aristoteles & reliqui Graeci de historia naturali litteris mandaverant, edidicerat diligenter, habebatque in animo, ea ordinatius & cohibilius Graece ac Latine conscribere & in omnibus aut omissa anquirere, aut defecta supplere, dabatque negotium amicis & piscatoribus, quicumque minus cogniti generis piscis inciderit, vt eius sibi aut formam commemorarent, aut ipsum viuum; vel si id nequierint, vel mortuum ostenderent. Hoc de se ipse enarrat, quod nisi monuissem, putares ne, mihi de recentiori quodam physico sermonem esse? Adeo omnia conveniunt Quod nostra etiam nunc memoria interdum (quamquam iam rarius) physicis accidit, qui animalia, bestiolas, plantas & lapides conquirunt, vt communi quodam errore imperitorum irrideantur, idem etiam Aeliano & Apuleio (10.) evenit, qui etiam

(9.) Apuleius in Apologia: *Legat, inquit, (scilicet Aemilianus,) veterum philosophorum monumenta: tandem vt intelligat, non me primum haec requisisse, sed iam pridem maiores meos: Aristotelem dico & Theophrastum & Eudemum & Lyconem caeterosque Platonis minores; qui plurimos libros de genitu animalium, deque victu, deque particulis, deque omni differentia reliquerunt.*

(10.) Aelianus hist. an, capite vltimo iis responderet, qui

etiam Magiae adeo ab Aemiliano, quodam accusatus est. Apologia, quam pro se habuit eruditionem viri & elegans ingenii acumen luculenter declarat. Ibi se nolle confitetur (nam non possum mihi temperare, quin verba homine Christiano digna adscribam) de Diis immortalibus patri & matri credere, sed videre se velle, quanta sit etiam in animalibus ratio providentiae. (11.) Neque Apuleius solus laudabili hoc studio tenebatur, sed etiam reliqui philosophi providentiae erant miratores diligentissimi, cuius rei exempla occurrunt passim gravissima pulcerrimaeque, quae ab recentioribus physicis repetuntur atque confirmantur. Nam legenti mihi quae de naturae oeconomia exposuit ill. Linnaeus, (12.) videntur ea iam a vetustissimis physicis proposita, etsi recentior aetas accepta ab iis fecerit meliora novaque exempla

qui historiam naturalem indignam censent, cui operam dent viri docti.

(11.) Verba ipsa hic habes: *Vtrum igitur putas philosopho, non secundum Cynicam temeritatem rudi & indocto, sed qui se Platonicae scholae meminere; vtrum ei putas turpe scire ista, an nescire? negligere, an curare? nosse quanta sit etiam in istis providentiae ratio, an de Diis immortalibus matri & patri credere?*

(12.) Dissert. Oeconomia naturae amoen. ac. T. 2. p. 1. quae exponit quidquid circa rerum propagationem, conservationem & destructionem in triplici naturae regno curiosius obvenerit, scituque dignius, nec quorumvis perspicaciae obvium.

pla addiderit. Laudabant veteres rerum naturam seu providentiam, quae largius remedia quam mala genuerit; (13.) quae velocioribus animalibus nocivis moram attulerit; (14.) quae in quibus maior pestis est, iis plures hostes dederit; (15.) quae innocua & esculenta animalia fecunda generaverit. (16.) Quin etiam latentem in animalibus contrariis, inimicis & pestiferis nobis vtilitatem grato animo agnoscebant, sperantes eam temporum processu inventum iri. (17.) Non sine laudabili & philosopho

(13.) Confirmat hoc Plin. L. 8. c. 23. exemplo serpentium.

(14.) Plin. de Delphino L. 9. c. 8. *Velocissimum omnium animalium, non solum marinorum, est delphinus, ocior volucre, acrior telo: ac nisi multum infra rostrum os illi foret, medio paene in ventre, nullus piscium celeritatem eius euaderet. Sed affert moram providentia naturae.*

(15.) Plin. L. 8. c. 25.

(16) Herodot. L. 3. Thalia & Plin. L. 8. c. 55. Ioporis hoc exemplo probant. Lepus omnium praeda nascem (ὁ λαγῶς ὑπὸ παντὸς θηρευέται θηρίου, καὶ ὄρνιθος, καὶ ἀνθρώπου.) solus superfetat.

(17.) Hanc quidem Stoicorum sententiam docet Lactantius de ira Dei c. 13. quam, etsi damnat vir nimis religiosus dicitque ineptam tamen vel ill. Störkii diligentia Cicutae aquaticae probavit exemplo. Lactantii verba haec sunt: *Academicz contra Stoicos differentes solent quaerere, cur si Deus*

pho digna providentiae admiratione videbant, animalia non sua modo commoda, verum & hostium adversa nosse, sua tela, occasiones, partesque dissidentium imbelles; (18.) admirabantur sollertem subtilemque descriptionem partium, admirabilemque fabricam membrorum, quorum nihil supervacaneum, nihil ad vitam retinendam non necessarium; (19.) admirabantur ingentem animalium turbam magnamque varietatem (20.) & vim ad eam rem, ut in suo quaeque genere permaneant, atque machinationem quandam sollertiamque quibusdam

Deus omnia hominum causa fecerit etiam multa contraria & inimica & pestifera nobis reperiuntur, tam in mari quam in terra? Quod Stoici veritatem non respicientes ineptissime repulerunt. Aiunt enim multa esse in gignentibus, & in numero animalium, quarum lateat utilitas, sed eam processu temporum inveniri: sicut iam plura prioribus saeculis incognita necessitas & usus invenit. Quae tandem utilitas potest in muribus, in blattis, in serpentibus reperiri, quae homini molesta & perniciofa sunt? an medicina in his aliqua latet? Verum haec sufficiunt de argumento saepe iam a vris doctis tractato. conf. Plin. L. 13. in principio.

(18.) Plin. L. 8. c. 25. sect. 38.

(19.) Cicero de Nat. Deorum L. 2.

(20.) Cic. 1. c. *Ne curiosissimi quidem homines exquirendo audire tam multa possunt, quam sunt multa, quae terra, mari, paludibus, fluminibus existunt.*

dam datam. (21.) Et quamquam veteres minori diligentia insectorum historiam coluisse videantur, tamen in istis aequae ac in reliquis animalibus providentiam sunt venerati & arbitrati, nusquam alibi spectatius Naturae rerum artificium esse. *In magnis siquidem corporibus* (vtimur verbis Plinii, quibus nec ab recentiori physico dici potest pulcrius elegantiusque) *aut certe maioribus, facilis officina sequaci materia fuit.* *In his tam parvis, atque tam nullis, quae ratio, quanta vis, quam inextricabilis perfectio? ubi tot sensus collacavit in culice? & sunt alia dictu minora.* *Sed ubi visum in eo praetendit? ubi gustatum applicavit? ubi odoratum inseruit? ubi vero truculentam illam & portione maximam vocem*

F 2

in-

(21.) Elegans est locus Ciceronis l. c. L. 2. *Alia animalia gradiendo, alia serpendo ad pastum accedunt, alia volando: cibumque partim oris hiatu & dentibus ipsis capessunt, partim unguium tenacitate arripiunt, partim aduncitate rostrorum: alia sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt.* *Atque etiam aliorum ea est humilitas, ut cibum terrestrem facile contingant.* *Quae autem altiora sunt, ut ameres, ut cygni, ut grues, ut cameli, adiuvantur proceritate colorum.* *Manus etiam data elephantis, quia propter magnitudinem corporis difficiles aditus habebant ad pastum.* *At quibus bestiis erat is cibus, ut alius generis bestiis vescerentur; aut vires natura dedit, aut celeritatem.* *Data est quibusdam etiam machinatio quaedam atque sollertia, caet.*

ingeneravit? qua subtilitate pennas annexuit? praelongavit pedum crura? disposuit ieiunam caveam, ubi alvum? avidam sanguinis & potissimum humani sitim accendit? Telum vero perfodiendo tergori quo spiculavit ingenio? atque ut in capaci, cum cerni non possit exilitas, ita reciproca geminavit arte, ut fodiendo acuminatam pariter, sorbendoque fistulosam esset. Quos teredini ad perforanda robora cum sono teste dentes affixit, potissimumque e ligno cibatum fecit? Sed turrigeros elephantorum miramur humeros, taurorumque colla, & truces in sublimi iactus; tigrium rapinas, leonum iubas, cum rerum natura nusquam magis, quam in minimis tota sit (22.) Jam vero cuique intelligitur, veteres philosophos eadem diligentia & animi intentione bestiolas hasce observasse, quam ingentia belluarum corpora. Nos quidem microscopia, quorum ope vel minutissima bestiolearum membra, quae ob exilitatem veterum philosophorum oculos fugiebant, non solum cernere, sed delineare commode etiam possumus, ad insectorum historiam convocaverunt, quae, nisi ea essent inventa, etiam nunc, etsi florente historia naturae, aliquanto minus quam reliquae eius partes procul dubio esset exculta. Recentiores philosophi disputant de animalium natura atque instinctu, quae

Grae-

Graecis *όργανα* vocatur, neque in eadem re veteres non sunt versati, quorum quidem sententias, qui nostra memoria hoc in loco summus est, venerabilis nimirum Reimarus collegit. (23.) Galenus quidem cupiens videre, si artes bestiae a parentibus discerent, an eae essent innatae, expertus hoc est in capella vtero materno ex-
 emta, quemadmodum Schwammerdam in cochlea aquatica vivipera & in avibus, & Reaumurius in insectis. (24.) Denique historiam naturalem philosophorum seu sapientium iam mentes ad providentiae admirationem atque venerationem direxisse, minime id quidem mirum, cum quod poeta de Astronomis asserit, idem etiam de physicis naturaeque historicis dicendum: (25.)

An' undevout Astronomer is mad.

§. II.

Difficile est res naturales, quae veteribus cognitae fuerunt, annumerare omnes; attamen

F 3

(23.) Reimarus von den Trieben der Thiere. p. 190. Laudat in primis Senecae Epist. 21. quae est sane lectu dignissima & ea quae nobis dicta sunt probat.

(24.) Galenus L. 5. in 6. Epidem. Hippocr. Opp. Galeni edit. Basil. P. 5. p. 509. Schwammerd. Bibl. Nat. T. 1. p. 174. T. 2. p. 447. Reaumur Phistoire des Inf. T. 5. P. 2. mem. II. p. 278. Amst. 1721. 8.

(25.) Dr. Young's Night Thoughts.

iam Plinius periculum fecit. Aquatiliū vult esse centum septuaginta quatuor, (1.) nempe piscium CXLIV. praeter crustis intecta, quae sunt triginta. (2.) At verum vt fatear, lectio varia est, etsi ea qua vsi sumus Harduini, sine dubio probabilis est. Incrementi vero exemplum praebet Botanica. Plantas quingentas novit Theophrastus, mille vero Plinius. Quibus in linguis plura sunt rerum naturalium nomina, eae gentes vel maiori studio historiam naturalem coluerunt, vel per longius tempus. Graecis haud dubie plura sunt, quam Latinis, etsi hi complura ex istorum lingua in suam transtulerint. Saepe etiam nomina ipsa diligentiam declarant, qua veteres res ipsas consideraverint. (†) Ducta enim sunt quaedam vel ab actionibus, vel membris, vel re alia, quae nulli, nisi diligenti admodum observatori & indagatori, innotescere queunt. Eodem fere modo hieroglyphica Aegyptiorum probant optime eorum in observandis animalibus diligentiam. Et verum si est, quod veteres passim tradiderunt, multas artes homines ab animantibus didicisse; necesse est omnino, vetustissimo tempore homines maximo studio animum ad animantium vitae rationem applicaverint. Hipopotamus repertor detrahendi sanguinis ap-
pel-

(1.) Plin. L. 32. Sect. 63.

(2.) L. 9. Sect. 16.

(†) Multus hoc in argumento est Buffon i. Eh.
29. C.

pellatus est, quia assidua facietate obesus in lit-
tus exit, recentes arundinum caesuras specula-
tum, atque, vbi acutissimum videt stirpem in-
primens corpus, venam quandam in crure vul-
nerat, atque ita profluvio sanguinis morbidum
alias corpus exonerat; & plagam limo rursus
obducit; (3.) itaque huius medicinae magister
fuit. Ibis rostri aduncitate per eam partem se
perluens, qua reddi ciborum onera maxime sa-
lubre est, clysterum rationem ostendit. (4.)
Alvum vomitione curare docuerunt canes. (5.)
Milvi Plinio nostro videntur artem gubernandi
docuisse caudae flexibus, in caelo monstrante
natura, quod opus esset in profundo. (6.)
Amputationem arborum ramorum didicerunt
maiores nostri ab asino vel (vt aliis visum est)
a capro. (7.) Medicinas vero multas medici-
iam veteres sese animalibus debere dicitarunt
e. c. Hippocrates. At, vt quod sentiam di-
cam, ingenio profecto indulserunt veteres,
quos, vt acumen ostenderent, cui arti vel rei
simile quiddam in vitae animalium ratione of-
fendebant, eam genus humanum ab iis didicisse

F 4

con-

(3.) Ita rem refert Plinius L. 8. c. 26. conf. L. 28.
Sect. 31.

(4.) Plin. L. 8. c. 27. & ibi loca ab Harduino lauda-
ta, quibus adde Cic. de Nat. Deorum L. 2. c. 50.

(5.) Cic. l. c.

(6.) Plin. L. 10. c. 10.

(7.) Ab asino vult Pausanias, a capro Hyginus
fab. 274.

contendere non puidit; etsi fortasse quaedam bestiae reuera rem aliquam vtilem inveniendi praebuerint occasionem. Quodsi autem veterum in historia naturali studium cuidam non factis effecisse videtur, is cogitet quaeso, parvam modo orbis terrarum partem iis fuisse notam; (8) peregrinationes multo olim quam hodie difficiliore, molestiore, atque ideo rarioris fuisse; multa animalia capere vel necare vel propter ipsorum, vel propter loci natalis religionem nefas fuisse; (qua de re infra dicturi sumus.) nos e contrario multorum animalium notitiam debere microscopijs, quibus carebant veteres; nostra aetate vbiq; fere terrarum viros doctos esse, qui facile civibus notitiam rerum, quas novas reperiunt, impertiunt, communicantque cum viris eruditis; quin etiam societates, quas scientiarum vocant, historiam naturalem augere, explicare, ornare, hodie ~~studere~~ ^{ut} studere; nostrates frui accurata & commoda omnium rerum, quae notae sunt dispositione, frui & picturis rerum, quas videre ipsas raro contingit. Quae qui cogitat, is haud dubie satis veterum studium effecisse confiteatur necesse est.

CA-

- (8.) Pl. L. 32. Sect. 63. *Neque enim omnis Indiae, Aethiopiaeque aut Scythiae desertorumque novimus feras aut volucres, cum hominum ipsorum multo plurimae sint differentiae, quam invenire potuimus. Accedat his Taprobane insulaeque aliae oceanii fabulose narratae. Profecto conveniet non posse*

CAPVT II.

DE

RATIONE, QVA VETERES
IN CONSCRIBENDA HI-
STORIA NATVRALI
VSI SVNT.

§. I.

Vnde & quam ratione historiae naturalis ὕλη seu materia collecta paulatim sit breviter exposuimus; iam ad aliud argumentum progrediamur ac videamus, quando & in quam formam ea a physicis sit redacta. Hodie, qui historiam naturalem vel huius partem aliquam conscripturi sunt, eligunt vel excogitant fere ipsi ordinem quendam, quem Systema vocant, quemque deinde in describenda animalium turba, quam accuratissime sequuntur. Veteres autem de dispositione minus solliciti, ita describebant animalium historiam, vt recentiores nimis iam diligenti divisioni adsueta, vix vllam in eorum libris possint invenire. Sunt quidem hodie, quibus veterum ratio magis placet, quique nimis anxium reliquorum ordinem ludibrio adeo habent; at sunt etiam alii, atque hi sunt plurimi, qui veteribus ἀταξίαν exprobrant eamque derident. Verum iniusti vtri-

F 5

que

posse omnia genera in contemplationem universam vocari.

que videntur. Est enim ingens, immanis rerum naturalium copia, quam nec nostra aetas, etsi doctissimi atque acutissimi viri in ea re occupati sunt, posteritati omnem poterit annumerare. Jam vero vidimus maioribus nostris non cito, sed subinde tantum res naturales innotuisse, nec sine multo atque longo labore. Quod si quis cogitat, num is veteribus possit opprobrire *ἀραξίαν*? Necessse est enim multas & varias res noscere, antequam singulae suo loco possint rite collocari. Itaque veteres, qui colligebant modo res, magis de rerum singularum accurata descriptione, minus vero, & recte quidem de ordine operis erant solliciti. Eadem sine vlla controversia ratione sapientissimus quisque etiam nunc, si res esset integra, vteretur. Insigne huius rei exemplum praebet vis illa electrica, nostro demum tempore physicis agnita. Erant nonnulli, qui quam primum vel aliquid tantum de ea inaudiverant, statim iam eam totam explicare conabantur. Cito hoc erat, nimis profecto cito. Est enim omnis festinatio improvida. Quamobrem iam dudum horum virorum hypotheses reiectae atque explosae sunt. Nunc demum postquam multi aetatem in experimentis consumserunt, potuit illustris Aepinus veram vis illius electricae rationem invenire. Ita & nos auctis iis rebus naturalibus, quas maiorum diligentia nobis collegerat, possumus, immo debemus periculum

eas

eas disponendi facere. Adiuvant nunc quoque frequentes rerum naturalium collectiones, quae nostro tempore multo sunt numerosiores & faciliores quam olim. (1.) Vastum ac splendidum est aedificium naturae Systema, ad quod exstruendum nec omnia saecula praeterlapsa materiam necessariam, lapides ac ligna satis potuerunt comportare, ut illud inchoatum, possint absolvere aedificatores. Non est meum quidem hic utilitatem systematis seu ordinis, qui, ut ait Cicero (2.), in quaque doctrina memoriae maxime affert lumen, laudare atque efferre; sed est tanta, ut equidem non videam, qua ratione quisquam systema possit damnare. Ne tunc quidem, quando cunctis rebus in omnibus linguis certa nomina atque propria constarent, eligenda ac probanda esset ea, quam sibi proposuit rationem illustris Buffon. Verum veteres

(1.) Lin. amoen. Acad. T. 3. p. 447.

(2.) Cic. de orat. 2, 86. Breviter insignem systematum usum declaravit Linnaeus in praefatione Generum plantarum pag. XV. quae verba hic adscribamus, cum in univrsae historiae nat. systema conveniant: *Introeant hortum exoticis plantis & incognitis refertissimum, eumque simul Bibliotheca botanica optima instructum, duo curiosi, alter systematicus, alter empiricus; cum ille facile redigit plantas ex lectis in fructificatione literis ad suam Classem, Ordinem & Genus, quo dato paucae restant species distinguendae: tenetur alter omnes evolvere libros, omnes perlegere descriptiones, & figuras omnes inspicere infinito labore; nec de planta, nisi casu, certus fiet.*

teres iam permagnum systematis vsum atque necessitatem probe viderunt, & quis demum est, quin Aristotelem summum methodi artificem hoc intellexisse sibi persuadeat? Declarant libri, eos de systemate non cogitasse modo, sed etiam id inchoasse; quin etiam complures variasve dispositiones obtulerunt posteritati, atque adeo primas lineas & Kleinianae & Linneanae quoque quodammodo duxerunt. Nulla vero ex omnibus dispositionibus in historia ipsa vfi sunt, neque ideo earum mentionem iniecerunt, quod non cogitant, e. c. Aristotelem reprehendentes, qui cum annotaverit, alia esse quadrupedia vngulata, alia digitata, tamen hanc divisionem in opere ipso non sit omnino & diligenter secutus; (3.) non magis quam Plinius, qui volucrum primam distinctionem pedibus maxime constare docens, cum aut aduncos vngues habeant, aut digitos, aut palmipedum in genere sint; tamen in historia ipsa hac via aberravit. (4.) Mirum profecto, si vel aliquo modo istas divisiones sequuti videantur, cum

(3.) Aristot. hist. an. L. 2. Cl. Reyger in praefatione ad Kleinii quadrup. disposit: Aristoteles hat sich aber in den Beschreibungen der Thiere nicht nach dieser Eintheilung gerichtet, weil man damals noch an keine solche Ordnung gewöhnt war, und den Nutzen derselben noch nicht einsah. Atque in praefatione histor. avium asperioribus verbis Plinii volucrum historiam perstringit.

(4.) Plin. L. 10. c. 11.

cum hoc nec ipsi spectarunt. Verum quidem est, Plinium in prima volucrum historia descripsisse primum ea, quae prima etiam fuissent, quando rationem modo laudatam fuisset sequuturus. Nam agit de Struthiocamelo, de phoenice, de aquilarum genere, de vulture, accipitre, caet. Sed idem etiam Plinius in terrestrium (5.) historia primum egit de Elephante & mirae magnitudinis serpentibus; in animalium aquatiliu[m] vero de balaenis (vbi primum disputat, cur maxima in mari sint animalia) & in insectorum denique de apibus. Quid igitur? Voluit sine dubio ab iis animantibus principium ducere, quae aliis in eodem genere maxime praestabant; in illis itaque spectavit ista, quae propter immanem corporis mole[m] hominibus admirationem movent; in his vero, quae cuncta non hoc modo nos afficiunt, ea quae ob admirabilem naturam & in primis ob insignem usum, quem generi humano afferunt, prae aliis insectis maxime admirantur homines. Sumsit initium Buffon ab equo, cui adiunxit asinum, quod etiam convenire videtur cum Kleinii systemate. Verum videns, ab eo deinde discedentem, quis est, qui eum via ingressa aberrasse putat? Quamquam, ut verum fatear, malo coniiicere, virum propterea accuratam

(5.) In terrestrium inquam historia, ad quae non quadrupedia sola refert. Recte atque commode igitur elephantem excipiunt serpentes mirae magnitudinis, nam etiam hi sunt terrestria.

tam dispositionem neglexisse, quod vtilitatem & rationem, cur adhaerescant alii ad systema, non bene intellexerit. Nam ita fere contra reliquos disputat, vt lectoribus haec suspicio suboritur necesse sit. Sed de Aristotele credere, eum sine certo ordine ob eam causam animalia descripsisse, quod ignoraverit, quantum vtilitatis afferat, illius tantum erit, qui reliquos philosophi libros non legerit. Tanti fecit Aristoteles accuratam methodum, vt nefas duxerit, immaturo vsu posteritati inde orituram vtilitatem eripere vel difficiliorem reddere. Neque *ἀδύνατον* philosopho fuisse vel cogitari potest, ordinem, si quem eiusmodi elegisset, in opere tenere, illi, inquam, qui ipse novum dialectices condidit systema. Si quis videt Cyclopas a summo artifice Rubens pictos (quos Hagae comitum admirarus sum) & oculi forte in rem aliquam incidunt, quam *πάρεργον* pictor credidit, nec propterea ea diligentia, qua Cyclopas ipsos, pinxit, num is inde poterit coniecere, pictorem non potuisse hanc rem, si libitum fuerit, eodem artificio absolvere? Ergo potuit, sed noluit eiusmodi ordinem servare Aristoteles, noluit item Plinius, noluerunt reliqui. Sed diversa prorsus ratione vsi sunt. Aristoteles quidem indicat breviter differentias varias omnium membrorum, pedum, dentium, genitalium, ciborum, locorum, quo degant quaeque, morborum, quando coeant,

coeant, pariant, caet. atque vbiq̄ue exempli gratia animalia, quae nota erant, nominat; multus est in primis in describendo corpore humano, quo facilius, quod sit reliquis animantibus proprium, possit intelligi. Agit itaque separatim de quoque corporum animalium membro, sed non separatim dat animantis cuiusve historiam, quam si ex eo discere, velis, debes capitis formam, vbi de capitum agit differentiis, pedum, vbi de pedum differentiis, & ita etiam reliquarum partium formam alio alioque loco quaerere. Neque vbi membrorum discrimina docet, vsque eodem ordine animalia enarrat, sed modo de homine primum, modo de quadrupedibus agit. (6.) Plinii vero opus magis ad similitudinem systematis accedere videtur. Separatim enim omnium tractavit animalium historiam; at ita, vt nullo in iis enarrandis ordine vsus sit. Similitudines vero & differentias partim historiae ipsi, vbi commodum locum obtulit occasio, inseruit, partim in calce adiecit. (7.) Quod etsi lectori cuique facile

(6.) Accuratam operis Aristotelici epitomen dedit ill. Buffon 1. Th. p. 30. seqq.

(7.) Plinii etiam opus iuste ac recte aestimavit Buffon, cui hic verba legere, quibusdam non erit ingratum. Plinius hat alles zusammen fassen wollen, und es scheint, als ob er die Natur abgemessen, selbige aber für seinen grossen Geist noch allzu klein erachtet habe. Seine Naturgeschichte enthält, auffer

facile intelligitur, tamen probandi causa quaedam adiciamus. Agit in aquatiliam historia de testudine eiusque putamine, quod admiranti redit in memoriam varia omnium animalium aquatiliam tegumentorum ratio, quare eam non temere inserit: *alia*, inquit, *corio & pilo*

ausser der Historie der Thiere, der Pflanzen und der Bergarten, zugleich die Historie des Himmels und der Erde, die Arzneykunst, die Kaufmannschaft, die Schiffahrt, die Geschichte der freyen und mechanischen Künste, den Ursprung der Gewerbe, kurz alle natürliche Wissenschaften und alle menschliche Künste. Das bewundernswürdigste hierbey ist, daß Plinius in jedem von diesen Stücken gleich gros ist. Die Höhe seiner Begriffe, und das Edle in seiner Schreibart machen seine große Gelehrsamkeit noch sichtbar. Er wußte nicht allein alles, was man zu seiner Zeit wissen konnte, sondern er besaß auch die Fertigkeit, erhaben zu denken, welche seine Wissenschaft noch weitläufiger macht. Er hatte dabey etwas feines im Nachdenken, wovon die Zierlichkeit und der gute Geschmack herrühren, und er erregt bey seinem Leser eine gewisse Freyheit im Verstande, und eine Dreustigkeit im Denken, welche die Quelle der Philosophie ist. Sein Werk ist eben so mannigfaltig, als die Natur selbst, und er verschönert sie allzeit durch seine Schilderungen. Man kan es zugeben, daß es ein Zusammentrag von allem, was vor ihm geschrieben worden war; allein diese Abbildung oder dieser Zusammentrag enthält Sachen in sich, die auf eine so neue Art zusammen getragen sind, daß sein Buch den meisten Originalwerken, die von dieser Materie geschrieben werden, weit vorzuziehen ist. Naturh. 1 Th. p. 32.

pilo integuntur, ut vituli & hippopotami; alia corio tantum, ut delphini; cortice ut testudines; silicum duritia & ut ostreae & conchae; crustis ut locustae; crustis & spinis, ut echini; squamis ut pisces; aspera cute, ut squatina — molli, ut muraenae; alia nulla, ut polypi. (8.) Habes hic distinctionem satis bonam, quae quo melius intelligeretur, addidit ubique nomina exempli causa, sed ea distinctione non usus est in historia ipsa, quia non alia, sed nulla plane vti voluit. Atque huiusmodi plures passim adspersit. Piscium alios branchias multiplices habere, annotavit, alios simplices, duplices alios. (9.) Marinos alios esse planos, alios longos, (10.) nec pinarum neglexit discrimina, (11.) nec diversitatem in partu potuque in aliis animantibus. (12.) Exposita vero univ[er]sa Zoologia retractat omnem historiam per singulas corporis partes membratim, (13.) ibique primas complurium systematum lineas duxit. Quae qui diligenter & sine praecipitata opinione leget, non solum Plinium

in

(8.) Plin. L. 9. c. 11. edit. Hard. 1. p. 504.

(9.) L. 9. c. 18.

(10.) ib. c. 20.

(11.) ibidem.

(12.) Extremo libro decimo.

(13.) L. 11. c. 37. in initio: *Num per singulas corporis partes, praeter iam dicta, membratim tractetur historia.*

in Zoologia optime versatum esse confitebitur, verum etiam mecum sentiet, hunc nec multorum systematum elementa ignorasse. Ea verbi causa de mammis, ea de dentibus animalium disputat, quae bene respondent *mammalium* classi Linnaei. Quae cum ita sint, haud dubie inde conficitur, veteres quidem eo fuisse ingenio, ut quae habeant animalia communia, quae propria animadverterint, sed noluisse immaturo systemate frui. Verum quidem est, Plinium in Volucrum historia statim ab initio primum avium distinctionem praemisisse, ac ubi primi generis historiam dederit, monuisse, se iam de secundo esse dicturum, quod in duas species dividit. (14.) Nullum vero id quidem argumentum est contra sententiam nostram. Namque in animo habuit earum primum avium historiam tradere, quae corporis magnitudine aliis praestant, quae, cum omnes fere ad primum genus pertineant, hoc voluit monere, ac tunc, quasi oratione ita praecipiente, primum de secundo genere dicit, sed ita, ut mox quae ipsa sese obtulerat, deserat distinctionem. Neque ipse secundum genus in duas divisit species, sed erat haec augurum divisio, satis cuique tunc nota. (15.) Hoc qui-

(14.) L. 10. c. 19. edit. Hard. 1. p. 553. *Nunc de secundo genere dicamus, quod in duas dividitur species, oscines & alites.*

(15.) Nota est res & confirmatur a Cicerone de Nat. Deorum 2, 64. *Aves quasdam & alites & oscines,*

quidem inter omnes constat, Plinium primum omnium dedisse terrestrium animalium historiam, deinde aquatilium, volucrum postea & denique insectorum, quam Plinianam dicere distinctionem, per me quidem licet. (16.) Sed haud dubie hi errant, qui hanc vel illam divisionem vel avium vel piscium Aristotelicam aut Plinianam nominant, cum nulla plane ratio, cur e compluribus, quas vterque propinavit lectoribus, hanc vel illam potius Aristotelicam aut Plinianam dicas. Atque cum veteres saepe numero eadem animalia varia ratione in alia atque alia genera diviserunt, iniustum omnino est, omnia haec genera ad vnam referre divisionem & veteres *fallaciae divisionis* accusare. Liceat huius etiam rei exemplum adferre. Plinius magnam ludentis naturae varietatem in conchis admirans, colorumve & figurae differentias, varia recenset concharum genera eo consilio, vt lectoribus etiam eandem movere queat admirationem, nequaquam vero adaequatam, quam dicunt Logici, divisionem docturus. Ad hanc rem non dilligenter attendit ani-

G 2

mum

nes, vt nostri augures appellant, rerum augurandarum caussa esse natas putamus.

(16.) Singulis nimirum libris tractavit historiam, quippe libro octavo terrestrium, nono aquatilium, decimo volucrum & vndecimo insectorum.

mum cl. C. G. Fischerus, (17.) ex hoc Plinii loco XXXIII. concharum genera efficiens eamque methodum Plinianam dicens. Nullam habuit Plinius methodum, multo minus talem, qualem ei tribuit vir eruditissimus. Nonne hoc ipse

(17.) C. G. Fischerus hunc Plinii locum commentatus est in actis erud. Lips. 1733. p. 487. quam quidem dissertationem ipsam legere mihi nondum contigit. Retulit vero e viri celeb. mente Plinii methodum vir illustris C. A. de Bergen *Clas-fes conchyliorum* Norimb. 1760. p. 8. atque hinc hausimus. Plinii quidem locus hic est: *Firmioris iam testae murices & concharum genera: in quibus magna ludentis naturae varietas: tot colorum differentiae, tot figurae, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe caesis, in dorsum elatis, levibus, rugatis, denticulatis, striatis: vertice muricatim intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato. Jam dislinctio virgulata, crinita, crispa: cuniculatim, pectinatim divisa: imbricatim undata, cancellatim reticulata: in obliquum, in rectum expansa, densata, porrecta, sinuata: brevi nodo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad buccinum recurvis. Navigant ex his Veneriae — saliunt pectines, & extra volitant, seque & ipsi carinant.* Plin. L. 9. c. 33. Nescio cur omiserit cel. Fischerus in methodo: cancellatim reticulata. Eundem hunc Plinii locum observationibus recentiorum physicorum explicavit I. Th. Klein in *Tentam. methodi Ostracologicae sive Disposit. natur. Cochlidum & Concharum* Lugduni Batav. 1753. 4. cui quidem re-cte veteres nondum de generibus constituendis solliciti fuisse videntur.

ipse indicat noster, cum ex iis addit, quae recensuit, concharum generibus, quasdam navigare, salire alias? Neutiquam peculiare navigantium atque aliud salientium genus generibus iam a se nominatis voluit addere, sed magnam tantummodo laudare varietatem. Consueverunt igitur veteres animalia varia ratione dividere, differentiasque membrorum omnium singularim atque reliquas varietates singulari studio annotare, quae res dici non potest, quantum auxerit eorum cognitionem. Hodie qui systemate e. c. ill. Linnaei utuntur, complures ex his diligenter quidem variam dentium in quadrupedibus sive *mammalibus* formam & situm discunt, minor vero eorum cura in pedibus esse solet, quos ii e contrario accuratius notant, qui Kleinii favent dispositioni, neglecta male dentium varia ratione, eorumque membrorum; quorum minor auctoritas aut rarius usus est in systemate. (18.) Male hoc quidem. Nam quo quis plures differentias ac varietates novit, eo doctior mihi quidem videtur. Veteres per omnes partes membratim tractabant historiam atque ubique quantum pro eorum aevo fieri poterat, differentias cunctas eadem diligentia investigabant atque tradebant. Operam dant anatomici anatomiae comparatae, vellem

G 3

(18.) Multus hoc in argumento est D' Aubenton, qui vero temere hanc desidiam omnibus, qui systemate aliquo utuntur exprobrat.

lem peculiari volumine a viro docto exponi omnes differentias, quae inter omnia omnium animalium membra intersunt, more Aristotelis. Profecto vtilissimum hoc foret opus. Attamen vt verum fatear, quantum mos veterum differentias omnes colligendi atque annotandi profuit Zoologiae, tantum etiam varia illa systemata, quae recentior aetas excogitavit profunt vel prodesse possunt, si quis non in vnus cognitione, sed plurium velit versari. Variam dentium atque accuratam notitiam debemus ill. Linnaeo, pedum vero Kleinio aliisque. Atque hic est systematum vsus, quorum multitudo alioquin plus incommodi quam commodi affert. Physici quondam studuerunt Thermometra reddere harmonica, hodie vero, cum permultae & diversae omnino Thermometrorum scalae in vsum venerunt, in tanta harmonicorum copia vix nobis harmonica esse dicere possumus. Quam vtilitatem naturae historici ex accurato systemate capere voluerunt, eam sine controversia offert Linnaeanum illud; novum vero si quisque vult cudere illudque obtrudere viris doctis, minor erit systematum vsus, quo maior eorum copia.

Verum de veteribus nobis sermo est, quorum libri declarant, hos, etsi animalium tunc nomina in nullum systema erant coacta, tamen facilius rectiusve intellexisse, de quo quisque animali loqueretur, quam futurum esset, si quis
nostra

nostra aetate Zoologiam contexere vellent, negligens omnino systematum nomina. Quis est enim, qui sibi persuadeat, se piscium verbi gratia posse historiam ita scribere, ut nomina non addens, quae systematum auctores piscibus indiderunt, nihilo minus a lectoribus intelligatur? *Ἀδύνατον* hodie certe videtur. Veteres autem si quis de orca, de antacaeo alius loquebatur, statim de quonam aquatili sermo intellexerunt. (19.) Quae res, cum eos systemate usos fuisse negavimus, digna est, cuius hic rationem breviter investigemus. Jam vero non nego, veteres interdum parum intellexisse nomina, quibus alii in historia vsi sunt; ita Plinius nescivit, quodnam sit animal Aristoteli *δαύπρος* dictum, de quo infra sumus disputaturi; tamen plerumque sola iis nomina sufficere ad agnoscendum animal quodcunque videmus. Prima sine dubio atque praecipua fortasse ratio fuit exiguus, quae tunc temporis nota erant, animalium numerus. CXLIV modo pisces Plinii aetas novit & M. plantas; Linnaei vero plantas cclxx. (20.) & pisces CCCLXXXV.

G 4

cum

(19.) Lin. philos. botan. p. 250. *Patres* (ita vocat veteres, de quibus hic nos agimus) *conveniebant plerumque in plantarum nominibus, genericis solum contenti.*

(20.) Ex sententia ill. Linnaei, qui in praefat. spec. plantarum ita: *Numerum plantarum totius orbis longe parciolem esse, quam vulgo creditur, satis certo*

cum Plinius multa aquatilia ad pisces retulerit, quae Linnaeo pisces non sunt. Veteres ea fere tantum animalia noscebant vel in historiam referebant, quae vel forma vel magnitudine, vel vitae ratione vel usu vel re alia notabili praestabant aliis & species modo, quae facile distingui poterant; atque his magna ex parte etiam in hodiernis linguis nomina constant; tam multa autem animalia, quam hodie in Zoologia recensentur, quaeque saepissime vel in levi & vix notabili re differunt, nulla est lingua, nec Arabica, credo, cuius admirabilem copiam sunt qui vehementer iactant, in qua nacta sunt nomina propria. Ergo pauca novere animalia veteres, atque eorum non omnium, sed praecipuorum modo dederunt historiam. Neque tunc temporis nomina erant non firmiora apud Latinos, quam nunc sunt animalium apud nos, cum alii alia imponant animantibus. Aenea demum aetas immutavit rerum nomina reddiditque dubia. (21.) Graecae vero linguae ea fuit felicitas, ut constantissime servatae sint voces,

certo calculo intellexi, utpote qui vix 10000 attingat. At Adenson Familles des plantes, à Paris 1763. numerum plantarum, quae notae sunt, esse 18000. contendit, earum vero quae ignotae adhuc 25000.

(21.) Lin. philos. botan. p. 250. §. 318. idem in plantis evenisse notat: *Commentatores ob defectum descriptionum & figurarum in patrum scriptis, varie eorum nomina plantis applicabant.*

ces, itá quidem, vt quibus Herodotus, quibus
 Homerus res nominarunt, iisdem ipsis etiam
 vsi sint posteri. Multum hoc quidem adiuvit.
 Deinde etiam apud Graecos ac Latinos tanta
 fuit Aristotelis auctoritas, quanta hodie est Lin-
 naei, ita vt qui nomina, quibus ille vsus erat,
 addiderat, satis descripsisset animalia. Denique
 hoc vel maxime annotandum, duas olim tan-
 tum fuisse linguas, quarum vsus latissime patuit,
 Graeca nimirum atque Latina. Graecia qui-
 dem per multa saecula omnium fuit litterarum
 παιδευτήριον, quamobrem quoque multis re-
 bus Graeca indita sunt nomina eaque ser-
 uata. Atque etiam posteaquam hanc litterarum lau-
 dem languenti Graeciae eripuerant Romani at-
 que transtulerant in suam civitatem, tamen
 Graeca in omnibus fere gentibus continuo le-
 gebantur & quam gloriam perdiderat gens, eam
 retinebat: vsque quaque lingua huius, Latina
 vero suis finibus, exiguis sane continebatur, (22.)
 quamquam post deinde crebrae Romanorum
 victoriae atque frequentes coloniae vel remo-
 tissimas docuerint gentes linguam Latinam. Soli
 G 5 fuere

(22.) Cicero pro Archia poeta c. 10. *Nam si quis
 minorem gloriae fructum putat ex Graecis versibus
 percipi, quam ex Latinis, vehementer errat,
 propterea quod Graeca leguntur in omnibus fere
 gentibus: Latina suis finibus, exiguis sane con-
 tinentur.* conf. diss. Lud. Wilh. Ballhorn, *de
 linguae Latinae imperio Augusti primorum Caesa-
 rum imperii fructu.* Hannoverae 1764.

fuere Graeci ac Latini, qui litteras artesque coluerunt, atque hi siue animalium nomina a Graecis acceperint, quod maxima eorum pars arguit, siue aliunde, siue ipsi nova cuderint, facillime a civibus intelligi poterant. At hodie cum historia naturalis non ab vna tantum gente colitur, sed ab omnibus, quae litteras amant, intulit ei vnaquaeque complura nomina suae linguae, quae reliquae statim intelligere nequeunt. Hinc illa synonymorum ingens turba, quibus hist. nat. iam scetet, quae studiosis moram inferunt, redduntque nobis doctrinam multo difficiliorem. Nam etsi insigni communis litterarum vehiculi i. e. linguae Latinae vsu fruimur, tamen etiam in ipsam magna nominum barbarorum & variarum linguarum copia irrepsit. Ita verbi gratia in piscium historia occurrunt nomina Teutonica, Belgica, Anglica, Suecana, Gallica, Portugallica, Italica, Americana, Asiatica. (23.) Quae res cum veteribus impedimento non fuerint, facilius potuerunt accurata animantium dispositione, quae nobis necessaria plane est, carere. (24.)

oroni

Verum

(23.) Collegit eiusmodi nomina Artedus in Ichthyologia p. 72. & quae nomina barbara in Botanica offendebantur, antequam a viris doctis eiecta erant, ea habes in philof. botanica Linnaei p. 163.

(24.) Erant quidem iam Plinii memoria nomina barbara in historia nat. Nam ita ipse in praefat.

Lib. 1. *Rerum natura, hoc est vita narratur, &*

Verum tamen cum veteres ordine aliquo, quicumque demum fuerit & quantumvis a recentiorum systemate abhorruerit, Zoologiam tractaverint necesse est, eum, qui non Plinii aut Aristotelis tantum libros, sed complurium veterum, quos propter concinnitatem sententiarum ac verborum acutissimi viri admirantur, diligenter lectitavit, non difficulter animadvertet. Nimirum pulcrum iudicabant more saeculi, quaecumque scribebant vno fere tenore & continuatione contexere, ita ut ea etiam quae diversitatem aliquam habent, arte quadam inter se devincirent, latentibus, ut in Corinthia columna membris in statuarii opere commissuris & subtiliter permixtis, velut in pictura extremis partis cuiusque lineis. Cuius rei clarius & mirabilius exemplum non esse Ovidiano Metamorphoseon opere, constat, quod qui vno quasi spiritu legere volet, ille demum poetae ingenium mirabitur, qui mille partes dissimillimas ita inter se coagmentaverit, ut vno solido factum marmore totum illud templum videatur. Atque laus ista merito etiam in Plinii convenit historiam naturalem, quam etiam Gesnerus, quo neque quisquam noverit veterum in-
haec sordidissima sui parte, ut plurimarum rerum aut rusticis vocabulis aut externis, immo barbaris, etiam cum honoris praefatione ponendis. Verum tunc temporis res, quibus nomina barbara indita erant, ea retinebant, cum hodie vnaquaeque lingua ea mutet novaque substituat.

ingenium melius, eodem nomine laudavit; *quam apte, aiens, Plinius ille naturae historicus transitione saepe diversissimas res connectit? ut unum voluisse illum librum uno quasi protelo percurrere appareat.* (25.) Hic est vnus ac verus ordo, quem sequi voluit Plinius, ne quis igitur quaerat systema eius.

§. 2.

De ipsis vero animalium descriptionibus pauca habeo dicere. Plinius docturus separatim differentias, quae inter corporum partes omnium animalium intersunt, ad ipsam horum descriptionem ea tantum retulit, quae potissima animali cuique erant propria & in primis, quae de vitae ratione notatu digna censuit; quam ob rem historiae non possunt lectori parum intento breviores non videri. Hodie omnibus numeris absoluta ea existimatur historia, in qua indicantur diligenter genus & species, quo referendum animal, de quo sermo; eiusque patria, cibus & potus, motus, quies, somnus, propagatio, sonus, quem edit, aetas, quam plerumque attingit, mores, sensus, morbi eorumque remedia, vsus modusque tandem animal venandi, qua ratione omnium sine controversia vtilissima, etsi veteres non vsi sunt, tamen compertum habeo, cum periculum fece-

(25.) Gesnerus in praefat. ad auctores rei rusticae. pag. XXIV.

cerim, quae ad singulorum animalium historiam faciunt & apud veteres hic & illic dispersa leguntur, colligendi ac in formam hodie receptam redigendi, veterum diligentiam nihil quidquam intactum reliquisse, ad quod physici hodierni animum attendunt. Deinde veteres maiori diligentia utilitates, quas bestiae adferunt agriculturae, medicinae (1.), horticulturae aliisque artibus annotabant, quam eas res, quarum usus non praesens. Neque hoc temere. Nam nostra demum aetate, postquam iam pleraque res ad usum traductae sunt a maioribus, licet & convenit diligentiae & attentioni nostrae, ad parva bestiarum opera & membra descendere eaque microscopiorum ope, quae ad hanc rem obtulit fortuna cernere, metiri, delineare atque describere, vnde non minora com-

(1.) Sunt quibus nimis multus Plinius videtur in recensendis medicinis ex animalibus ac herbis. (Lib. 26-33.) sed docuit ibi totam materiam medicam veterum, quam sane nimis auxerunt, corradentes vndique remedia, quae non poterant non interdum esse nullius pretii, cuiusmodi etiam nunc multa supersunt, quae reiiciuntur paullatim a viris doctis. Conf. *Ludovici Pharmacia moderno saeculo applicanda & Rivini diss. de medicamentorum officinalium censura.* caet. Quae cum ita sint, nihil possumus Plinii aetati exprobrare. Atque non temere materiam medicam adiunxit historiae naturali, cuius quippe non negligenda pars est, quamque nemo, nisi qui in historia naturali bene versatus est, docere potest.

commoda interdum existere scimus e longiori
 vfu. Eo autem adduci non possum, vt cre-
 dam, veteres nihil aliud præter commoda &
 vtilitatem in historia naturali spectasse, quod
 contendit ill. Buffon, neque quemquam, qui
 quae nobis iam dicta sunt animo percurrere ve-
 lit, ita posse sentire persuasum mihi habeo (2).
 Probatum it quoque Buffon, historicos naturae
 veteres in plurimis doctrinis versatos & majori
 eruditione ornatos fuisse, quam recentiores,
 atque hoc in causa esse putat, cur illi plures
 res, vtilis illas quidem & iucundas, sed ad hi-
 storiam naturalem non vere facientes operi suo
 intulissent; itemque veteribus majori fuisse cu-
 rae, veras & diligentes enarrationes referre
 quam recentioribus; quas vero sententias nos
 quidem aliorum virorum iudicio permittamus.
 Hoc quidem constat, istos vbique in rebus non
 cuique notis vnde eas acceperint, indicasse,
 quo pertinet frequens illud: *relatum legimus
 in annalibus — factum est consulibus — vi-
 dimus — audivimus — memoriae prodidit —*
 & quae sunt plura ejusmodi. Superest autem
 alia res de veterum descriptionibus annotanda
 maioris sane momenti. Utebantur saepe nu-
 mero descripturi habitum, seu formam corpo-
 ris vel partes animalis cujusdam, comparationi-
 bus.

(2.) Historie der Natur 1 Th. 1 B. 28. S. vbi me-
 cum sentientem videbis celeberrimum Kestne-
 rum.

bus. Cui rei sit exemplo chamaeleonis, quam dedit Plinius, descriptio: *Figura & magnitudo erat lacertae, nisi crura essent recta & excelsiora. Latera ventri junguntur, ut piscibus & spina simili modo eminent. Rostrum, ut in parvo, haud absimile suillo: cauda praelonga in tenuitatem desinens, & implicans se viperinis orbibus: Ungues adunci: motus tardior, ut testudini: corpus asperum, ceu crocodilo* (3). Declarat hoc exem-

(3.) Plin. L. 8. c. 33. quae omnia ista hausit ex Aristotelis L. 2. hist. an. Μετεωρότερος δ' ἐστὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἀποσάσει, τῶν σαύρων καὶ δε καμπὰς τῶν σκελῶν, καθάπερ οἱ σαύροι ἔχει — τὰ δε πλευρὰ κάτω καθήκει συνάπτοντα πρὸς τὸ ὑπογάστριον, καθάπερ τοῖς ἰχθύσι. — ἡ ῥάχις ἐπανέστησεν ὁμοίως τῇ τῶν ἰχθύων. Habes ergo hic duplex rei exemplum & ex Aristotele & ex Plinio. Subiiciamus quam dedit cl. Denso interpretationem. Die Gestalt und Grösse der Katteneidere wäre einer gewöhnlichen Eydere gleich, wenn die Füße nicht gerade und höher wären. Die Seiten des Leibes haben wie bey den Fischen ihre Rippen, der Rückgrad auf gleiche Art. Die Schnauze stehet und ist im kleinen einem Saurüssel nicht ungleich. Der Schwanz ist sehr lang und gegen das Ende zu gar dünne, und krümmet sich in schlangenartige Wirbel: Die Klauen sind gekrümmet, die Bewegung ist langsam, wie bey einer Schildkröte: der Leib rauch, wie am Crocodile: die Augen liegen tief im

emplum, veteres non fere perspicuis & distinctis verbis descripsisse animalia minus nota; sed

im Haupte, sind mit einem kleinen Unterschied sehr groß und dem Leibe gleich an Farbe. Liceat his quaedam adiicere. Offendit me nomen *Ratteneidere*. Quotusquisque enim est, qui statim sciat, quodnam sit animal illud, cui indidit hoc nomen cl. Denso? Neque satis habeo nomen Latinum in margine adscriptum videre. Omnes, quorum ego memini naturae historicorum, non mutant nomen *Chamaeleonis*; quare nullo modo *Ratteneidere* potest auctoritate thesauri Fabri, in quo illud adscriptum est, probari. Non ignoro, disputasse non nullos de nominis *Chamaeleonis* ratione, quae sit & si conveniat in animal. At ut nullo modo conveniat, tamen propterea non debet illico mutari, neque a *Linnaeo* neque a *Kleinio* mutatum est, cuius quidem placet sententia: *nomen servamus, ne animalculum in dubium ponamus*. Recte hoc quidem. Nam quid futurum, si quisque pro lubitu animalium velit nomina mutare? Damnavit cl. Denso in praefatione & fastidivit *Harduini* editionem *Plinii*, ob crebras scilicet & dubias emendationes. Laudo viri temeritatem. At quis est, quin tot emendationibus aliquid certe boni inesse posse credat? Tanti fuerit sine controversia eum virum in istis saltem locis, quae emendatione indigent, consulere, eum, inquam, virum, qui magna eruditione ac librorum copia instructus per multos annos sedulo operam navavit *Plinii* explicationi. Atqui si vnquam emendatio necessaria, si vlla *Harduini* vera, ea profecto est, quam huic adhibuit loco. Reddantur per me licet, verba: *latera ventri iungun-*

sed e contrario alia modo nominasse, quorum ad similitudinem proxime accedere videntur. Hodie qui vel imbutus modo est Historia naturali, non ignorat, esse ejusmodi descriptio-

nes

guntur, ut piscibus: Die Seiten des Leibes haben

wie bey den Fischen ihre Rippen. At quid sibi

vult hocce: Der Rückgrad auf gleiche Art. Die

Schnauzel stehet? Nimirum legisse videtur cl.

Denso: *Spina simili modo. Eminent rostrum*

— sed cum totam rem hauserit noster ex Ari-

stotele, cuius iam verba retulimus, cui, quaeso,

non probatur interpretatio Harduini vel potius

Pintiani; *Latera ventri iunguntur ut piscibus, &*

spina simili modo eminent. Rostrum ut in parvo

baud abfimile suillo. Jam si ita leguntur, bene

omnia conveniunt. De verbis der Leib ist rauch,

wie am Crocodile dubiro, quin lectores inde pos-

sint conilcere *asperum* corpus a Plinio esse voca-

rum. Convenire vero *ro* asperum optime, scit,

cui Chamaeleonem videre contigit. Corpus est

enim nequaquam pilosum (rauch) sed nec levis,

sed tuberculis minimis obsitum, ita vt recte vo-

cetur asperum. De verbis vero istis: Die Aug-

gen liegen tief im Haupte, sind mit einen kleinen

Unterscheid sehr groß, persuasum mihi habeo, ne-

minem inde Plinii posse sententiam discere.

Multo meliorem potuerit accipere interpretatio-

nem ab Harduino, qui ita: *Oculi tenui discreti*

inter se spatio & iidem praegrandes; quod pro-

bant anatomici Parisienses, ~~est~~ accuratam debe-

mus animalis delineationem, docentes oculos se

proxime contingere in interiori parte, qua cere-

brum

nes plane nullas. (4.) Plus enim nocent quam profunt. Verum tamen, veteres, graecos dico & latinos plerumque animalia minus nota notioribus contulerunt, non ignota ignotis, (quod paulo ante *παλιγγενεσία* Historiae naturalis in morem abierat) neque propterea in vitium illud inciderunt, quod nescio an possit *circulus in describendo* vocari; (5.) neque istius modi comparationibus sine addita explicatione vsi sunt. Nam vides Aristotelem & Plinium sese Chamaeleonem propter similem lateram juncturam & spinae eminentiam piscibus, propter tardum motum testudini, propter asperitatem corporis crocodilo comparare adjecisse. Quam ob causam injustus videtur Hasselquist, (6.) qui,

brum adeunt. Denique in verbis, quae laudata excipiunt: *Der Wurm selbst sikt hoch*, vsus est cl. Denso vocé *Wurm*, contra recentiorum loquendi morem & contra Plinii quoque sententiam, qui Chamaeleonem nequaquam vocaverit vermem.

(4.) Lin. Fundam. botan. 261. *Notae collatitiae cum aliis speciebus diversi generis falsae sunt.* *ne*

(5.) Erant leones & crocodili Latinis satis tum noti, quippe qui multi saepius Romae fuerunt; quare Plinius non temere Chamaeleonem cum eis contulit. Atque huc pertinet aliquomodo lex ab ill. Linnaeo lata in Fund. Botan. 299. *Similitudo omnis, in nomine specifico usurpata dextra manu notior erit, licet & haec minus placet.*

(6.) Hasselquist in itinerario p. 280. interpret. Germ. *Si veterum methodum quis imitari vellet in de-*

qui, vt possit veterum studia ludibrio habere, horum describendi modum in Jaculi Historia imitari conatus est, sed dedit exemplum, quod nec in Aristotelis, nec in Plinii, nec in Aeliani conuenit descriptiones, sed fortasse in Alberti Magni eique aequalium. Asperioribus profecto verbis perstringunt naturae historici recentiores veterum vitia erroresque, cum aequiore animo ferant philosophi istorum somnia & deliria. Satis vero intelligitur, istius modi comparationes non potuisse non in errores inducere parum attentos lectores, quo de argumento cum deinde differamus, hoc iam agamus, vt rationes, cur maiores animalium similitudines comparauerint, intelligantur. Nulla est lingua hodierna vel verbosissima, quae animalia omnia omnesque eorum partes possit nominare. Nec quae desiderantur nomina statim addi possunt, quod quidem facilius fit in lingua mortua. Est enim tyrannus vsus loquendi, cui deucto demum leges obtrudere possumus. Quare non licuit Aristoteli philosophiam Ichthyologicam aut systema Naturae scribere, non

H 2

describendo hoc animali dici certe posset, habere illud caput leonis, mystaces sciuri, rostrum suis, corpus, aures & pedes anteriores muris, pedes posteriores avis & forte caudam leonis. En monstruosum animal & veterum modo describendi & quod monstrum hodie esset, si ante 2000. annos delineatum fuisset. — Mallem dixisse virum ante 200. annos.

Dioscoridi, non Theophrasto philosophiam Botanicam, sed licuit Linnaeo, licuit Ardeo, cum non Vernacula, sed peregrina; non viva, sed mortua vterentur lingua. Poterant iis rebus, quae a Latinis nominatae non erant, imponere nomina; poterant iis nomina firmare, quibus non satis constabant; atque hac ratione sibi ipsi parare, quae ad accuratam rerum naturalium descriptionem sunt necessaria, nec a veterum sibi diligentia suggesta. Quapropter etiam nunc descripturi plantas novas vel animalia, lingua Latina vtuntur, etiam in libris sermone patrio scriptis, cuius rei exempla vbique e. c. in itinerariis Linnaei, Hasselquistii, Osbekii caet. occurrunt. Paulatim vero nova illa verba Latinae illata redundant quoque in linguas hodiernas, sed eiusmodi accessiones non cito subitoque sed sensim pedetentimque fiunt. Temere igitur inopia linguae, tanquam testimonio desidae rerum naturalium, vtuntur nonnulli contra veteres. Verum quidem est, si multi olim confluxissent ad Historiae naturalis studium, non magis egeret ea nominibus necessariis, quam apud nos res nautica, vel metallica; sed pro tempore, quo Graeci, quo Romani literas coluerunt, nominum numerus satis mihi magnus videtur; illi per plura saecula literis operam dederunt, hi per pauciora, quapropter his pauciora, illis plura fuere vocabula. Immo compluribus rebus, quibus iam nomina

indiderant veteres, nova imposuerunt recentiores, aut mutarunt, tanquam minus idonea, Quae cum ita sint, facile cuique intelligitur, veteres, si vel maxime voluissent & minutissima etiam confectati essent, tamen non potuisse tam accurate describere res naturales, quam nos, qui nobismet ipsi cudimus nomina; atque cum nec ita facile poterant delineare eas (etsi aves in disciplina hetrusca delineatae sunt) cogebantur comparare ignotas rebus notioribus.

CAP. III.

DE FABVLIS, QVAE IN HISTORIA NATVRALI VETERVM OCCVRRVNT.

§. I.

Quidnam esse caussae putemus, cur, cum nulla doctrina sine erroribus & fabulis adoleverit, recentiores nihilo minus, quae a veteribus de rebus naturalibus falso & fabulose enarrata sunt, tam acerbis perstringant verbis? An quod maior est culpa errantis rerum naturalium indagatoris, quippe qui res illas oculis cernere & perspicere queat? At hoc nec licuit veteribus physicis, nec licet hodiernis. Quis est enim naturae historicus, qui, quae describit, omnia sese vidisse & expertum esse possit vere asserere; cum hodie omnia possint facilius conquiri, accuratius perspicere, atque delineari? Quamobrem etiam veteres multa ex auditu referebant, quae partim falsa fuerint necesse est. Nostra aetate postquam tot iam viri summa diligentia & ingenio acutissimo naturam rimati sunt, magis iam istius ratio innotuit, ita ut facilius & rectius de rebus relatis & nondum visis iudicium ferre & quae vera sunt inde eligere, quae falsa reiicere possimus. Veteres igitur,

igitur, quibus minus erat rerum natura cognita, male errassent, si omnia, quae iis referebantur mirabilia, nova ac minus verisimilia, tanquam a vero abhorrentia reiecessent, & negassent; sed male errassent etiam, si omnia ista temere credidissent & tanquam vera & experta posteritati venditassent. Quae est igitur ratio ea melior, qua vsi sunt? Mandabant memoriae diligenter quidquid notatu dignum accipiebant eo consilio, vt prodesse civibus suis & posteritati, vtque is, qui in eandem rem aliquando incideret, posset admonitus probare vera si sit, an falsa. Sed nec in istiusmodi rebus obstringebant fidem suam, sed potius ad auctores ipsos relegabant. (1.) Operae pretium duxi, evolvere ea loca, vbi veteres istas iamdudum explosas fabulas referunt de hominibus vnoculis (2.) de cynocephalis, acephalis, quibus

H 4

oculi

(1.) e. c. Plin. L. 7. c. 1. *Nec tamen ego in plerisque eorum obstringam fidem meam, potiusque ad auctores relegabo, qui dubiis reddentur omnibus.*

(2.) Herodot. Thalia L. 3. edit. Stephani pag. 234.

λέγεται δὲ ὑπὲρ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμάσπους ἀνδρας μονοφθαλμοὺς. κείθουμαι δὲ ὅδε τοῦτο ὅκως μονόφθαλμοὶ ἀνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι. *Dicuntur aurum a gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi, quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, caeterum naturam habentes aliis hominibus parem.* conf. Plin. 72.

oculi in pectore, (3.) de phoenice, de volucre pegaso equino capite, de gryphibus, de ave cornibus hircinis, quae tragopan vocabatur, de Sirenibus (4.) & quae sunt plura eiusmodi,

(3.) Herodot. Melpom. p. 325. καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ ἐν τοῖσι σήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες (ὡς δὴ λέγεται γε ὑπὸ Λιβόων.) Et Cynocephali & qui in pectoribus oculos habent (quemadmodum Libyes scilicet memorant.)

Neque de istis monstris enarratio Plinio potest iure exprobrari, qui, quod passim confitetur, ex Herodoto istam hausit.

(4.) Plin. L. 10. c. 49. Pegasos equino capite volucres & gryphas aurita aduncitate rostri fabulosos reor. — Equidem & Tragopona, de qua plures affirmant, maiorem aquila, cornua in temporibus curvata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phoeniceo. Neque Sirenes impetraverint fidem: licet affirmet Dino, — in India esse: mulcerique earum cantu, quos gravatos somno lacerent. Qui credit ista & Melampoti profecto aurem lambendo, dedisse intellectum avium sermonis draconis non abnuet, vel quae Democritus tradit. — quaeque de vna ave galerita privatim commemorat, etiam sine his immensa vitae ambage circa auguria. Nominantur ab Homero scopes, avium genus: neque harum satyricos motus, cum insidentur, plerisque memoratos, facile conceperim mente: neque ipsae iam aves noscuntur. Quamobrem de confessis disseruisse praestiterit.

De phoenice Herod. Euterpe L. 2. pag. 131. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἰσὸς, τῷ ὀνόματι Φοῖνιξ. ἐγὼ μὲν μὴ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γερα-
Φῆ.

modi, quae etiam nunc irridentur ac repetuntur ioci causa ab his, qui omnem prorsus historiam naturalem veterum negligendam esse demonstratum eunt. Verum non sine magna voluptate mea cognovi, veteres ista nequaquam credidisse ipsos, sed retulisse tantum e mente vulgi, non aliter ac si quis hodie (& fit etiam nunc) vulgi fabulas, quae in omni saeculo multae sunt ac ridiculae, quando ita fert occasio, enarret. Iniustum est igitur sine controversia ista monstra referre ad numerum animantium, quae descripserunt in Zoologia veteres; iniustum est, inquam, ista ridentes vocare monstra Herodoti, aut Aristotelis aut Plinii; cum non horum virorum, sed vulgi fuerint, aetate eorum. (5.) Quis est enim quin

H 5 sciat,

Φῆ. καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφιδιέτέων (ὡς Ἡλιοπολίται λέγουσι.) πεντακοσίων. Est & alia volucris, nomine phoenix, quam equidem nunquam vidi nisi in pictura. Etenim perrara ad eos comitat, quingentesimo quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno.

(5.) Causam Herodoti hac in re suscepit iam Joachimus Camerarius in *proœmio in Herodoti historiarum* editioni Stephani de an. 1592. praefixo; Plinii vero causam cl. Denso in praefat. interpret, German. quibus subiiciam verba Harduini, qui Plinium haud dubie omnium optime novit & cui in rebus istiusmodi dubiis maior forte erit apud nonnullos auctoritas ob scepticismum. (non propterea apud me, qui scepticismo vere laborasse

virum

sciat, Graecos familiari suo alticissimo *Θασι*, Latinos phrasi illa: *tradunt, referunt, dicunt, volunt*, caet. negare, se eius rei, quam narrant velle sponsores fieri? Quin etiam saepe numero, quae ipsi falsissima esse crediderunt, eam ob causam addiderunt, quod nihil, quod noverint ea de re, de qua agunt, voluerunt praeterire; (6.) saepius etiam ut risu ista potuerint

virum non credam.) Ita vero ille: *Quod multa Plinium attulisse in medium criminantur aliqui, quae falsa sint, quae commenta sapiant, magorumque vanitates, nihil id utique habet iustae reprehensionis. Nam quo eum argumento arguas mendacii, qui nihil comminiscatur, nihil asserat, quod haberi pro certo ac confesso velit, quin sit illud idem ab aliis scriptoribus, extra omnem mendacii suspicionem positus, — proditum similiter? qui dubiis se suis reddere profiteatur auctoribus, quorum ad fidem provocat, ac legentes ablegat? qui denique magorum commenta eo recitat, quod prae se fert ipse haud obscure passim, ut eorundem obiter coarguat vanitatem: quae sub Nerone principe, quod is hanc exercuerat artem, videri poterat in ipsa vrbe auctoritatem accepisse?* Haecenus Harduinus. Minor est etiam Plinii culpa, si index historiae praefixus ab ipso contextus est; qui quibusnam in quoque libro usus sit auctoribus tum Romanis, tum externis diligenter indicat. Plinii eum esse negat Harduinus, (propterea quod parum diligenter contextus videtur.) affirmat Fabricius *Bibl. Lat. 1. p. 402.* cuius equidem sententiae accedo.

(6.) *Plin. L. 2. c. 53. Hard. 1. p. 101. Quamobrem sunt ista, ut rerum naturae libuit, aliis certa, aliis dubia,*

rint refellere; (7.) quod etiam nunc fit interdum a viris gravissimis, qui non ignorant, fabulas saepe ridendo posse facillime exstirpari. Nihilo minus eo iniustitiae processerunt nonnulli, vt adeo haec etiam exprobrarint veteribus;

dubia, aliis probata, aliis damnanda: nos cetera, quae sunt in his memorabilia, non omittemus.

Id. L. 3. c. 98. *His addit (vt nihil, quod equidem noverim praeteream) Aristoteles nullum animal, nisi aestu recedente exspirare. Observatum id multum in Gallico Oceano & duntaxat in homine repertum.*

(Falsam hanc esse Aristotelis sententiam, et si adhuc supersit in locis Galliae maritimis, probavit medicorum observationibus Des Landes in Recueil de differens Traites de Physique Hamb. Magazin T. 18. p. 789. quod hic annotasse non erit iniucundum his, qui mecum veterum narrationes cum hodiernorum conferre student.)

(7.) Plin. L. 8. c. 22. *Homines in lupos verti, rursumque restitui sibi, falsum esse confidenter existimare debemus, aut credere omnia, quae fabulosa tot saeculis comperimus. — Mirum est, quo procedat Graeca credulitas! Nullum tam impudens mendacium est, vt teste careat. Lib. 28. c. 8. Iungamus illis simillima & peregrina aequae animalia: priusque Chamaeleonem, peculiari volumine dignum existimatum Democrito, ac per singula membra desecratum, non sine magna voluptate nostra, cognitis proditisque mendaciis Graecae vanitatis. — Reliqua ad veneficia pertinentia, quae dicit, quamquam falsa existimantes, omittemus, praeterquam ubi irrisu coarguendum.*

bus; (8.) quin etiam complures, quando ipsi fabulas venditant lectoribus aut eas coarguunt, sese istas ex Plinii v. gr. historia naturali referre falso asseverant, etsi vel maxime ne verbulum qui-

(8.) Quis est, qui lectis modo laudatis Plinii de Chamaeleone ex Democrito verbis, haec possit Gellii aequo animo ferre? *Librum esse Democriti, nobilissimi philosophorum, de vi & natura Chamaeleonis, eumque se legisse Plinius Secundus in naturalis historiae vicesimo octavo refert, multaque vana atque intolerabilia auribus deinde quasi a Democrito scripta tradit.* Gellius L. 10. c. 12. Constat inter omnes Albertum Magnum pleraque & tantum non omnia e Plinio hausisse, in quem nihilo minus quam fuerit ingratus video. Plinius libro vndecimo: *& inter aves, ardeolarum genere, quos leucos vocant, altero oculo carere tradunt.* Haec Plinius, at Albertus M. quam festivo lepidoque dicendi genere Nostrum hoc loco carpat, audi. Ita enim, L. 23. de animal. p. 614. *Quartum, inquit, ardearum genus apponit Plinius monoculum, quod unum oculum dicit habere in latere vno tantum; & ideo facilius capi a venatore in latere coeco insidias ponente. Sed videtur praeter naturam esse & falsum, quod dicit: sicut enim alae duae, & duo pedes crescunt a lateribus, ita duo oculi: nec ratio permittit ab vno latere formari oculum unum; & non ab alio alium. Plinius enim iste multa dicit falsissima; & ideo in talibus non sunt curanda dicta ipsius. Sane, addit Harduinus, si fabulas huiusmodi nobis occineret, si se sponsorem talium faceret, si tot mendacio congereret. Sed plus vidit Albertus, quam Plinius scripsit: quartum id esse ardearum genus,*

quidem ea de re auctori dictum sit. (9.) Alii, atque hi etiam sunt multi, tot & tantos in naturali veterum historia invenisse errores sibi ipsi videntur, vt possint probare, veteres nihil praeter fabulas spectasse easque eo consilio collegisse, ornasse, vt multitudinem earum narratione

genus, idque quia monoculum est, patere facilius insidiis venatorum, nec sua Plinius retulit, nec aliena fide. Ne quis putet, me operam perdere, qui contra Albertum M. quem hodie vel tirones contemnunt disputem. Compertum habeo, multos etiam recentiores Plinium eadem iniuria lacerasse, quibus vt rubor offundatur, addidi Alberti M. exemplum.

(9.) Eo impudentiae processit Servius in annotationibus ad Virg. Aen. L. 3. v. 113. vbi ita: *Mater Deum praecepit ne secum vnquam leones coirent. Nam & Plinius in naturali historia dicit leonem cum parda & pardum cum leaena concumbere.* Qui vel semel Plinium legit, ne suspicari quidem potest, hoc ab eo proditum esse, nec est revera proditum. Aliud iniuriae exemplum praebet Hieronymus, qui in annotat. ad Jerem. non Plinii solum, sed quoque Aristotelis, sed Theophrasti abutitur auctoritate: *aiunt scriptores naturalis historiae, tam bestiarum & volucrum, quam arborum herbarumque, quorum principes sunt apud Graecos Aristoteles & Theophrastus, apud nos Plinius secundus hanc perdicis esse naturam, vt ova alterius perdicis i. e. aliena furetur & eis incubet foveatque cumque foetus adoleverit, avolare ab eo & alienum parentem relinquere.* Hac de re ne verbulum quidem apud Plinium.

tione delectarent. (10.) At quis tandem est, qui vel suspicari queat, Aristotelem philosophum gravissimum, Theophrastum eiusdem discipulum optimum, Plinium inter aequales longe eruditissimum, hos, inquam, viros, qui & argumentis & irrisione superstitionem & quae ad eam dirigunt, fabulas aniles extirpare studuerunt, hos, inquam, qui utilitatem iuvandi se ipsi praetulisse placendi gratiae palam confitentur; (11.) qui ipsi videre voluerunt, quanta sit etiam in bestiolis ratio providentiae; qui

Deum

(10.) Bochartus Hierozoic. L. 1. c. 12. T. 2. p. 86. illam referens Hieronymi fabulam, eamque commentitiam esse demonstrans non Hieronymum, sed laudatos naturae historicos reprehendit, eosque insigni contumelia afficit. *Pii viri, inquit patres cogitans, qui cum illo (sc. Hieronymo) hoc commentum in litteras retulerunt, plus fidei quam par fuit, τοῖς τερατολόγοις habuerunt, quibus id propositum fuit, ut populum detinerent per haec portenta narrationum. Nam ut recte Synesius in Calvitii encomio: τὸ δερᾶσον καταγέλασται ὁ δῆμος. δὲ γὰρ τερατεῖαι, i. e. quod facile est ridet plebs; eget enim narratione prodigiosa* — Recte quidem Synesius, at male Bochartus eius auctoritate abutitur.

(11.) Plinius in dedicatione: *Equidem ita sentio, peculiarem in studiis causam eorum esse, qui difficultatibus victis, utilitatem iuvandi, praetulerunt gratiae placendi; idque iam & in aliis operibus ipse feci* —

Deum ex operibus eius agnoverunt, (12.) hos vulgum fabularum collectione voluisse delectare? Nonnullae quoque fabulae relatae a Plinio aut alio e vulgi narratione, non solum ab recentioribus auctoritate Plinii repetitae & irrisae, sed etiam auctae sunt novis & aequae commentitiis accessionibus; ita, vt diligens Plinii lector vix talem iniuriam aequo animo ferat. Etiam hanc rem declarabo exemplo. Quem murem Plinius Alpinum vocat, eum murem esse marmotam Lin. 26, 4. omnes viri docti *ὁμολογοῦσι*, eum, inquam, murem, quem qui ad nos spectaculi causa ferunt, appellant *Murmelthier* & Galli *Rats des Alpes* conservantes nomen Plinianum, quippe quod optime convenit, cum in Alpibus & Helveticis & Tridentinis degat. De hoc mure narrare quosdam refert Plinius, alternos marem ac feminam, supra se complexo fasce herbae, supinos, cauda mordicus apprehensa, invicem detrahi ad specum. (13.) Vides nec Plinium rem testatam credidisse, cur enim addidit: *quidam nar- rant*? Nihilo secius & Agricola & Spon & Poulignac eandem rem tanquam certam, de qua nemo queat dubitare retulerunt; immo dum

vene-

(12.) Respondent quidem haec verbis divi Pauli epist. ad Romanos c. i. v. 20. sed sunt Ciceronis Tuscul. quaest. L. 1.

(13.) Plin. L. 8. c. 37. recte refert mures istos ad animalia quae *hieme conduntur*, seu quae, vti loquitur ill. Linnaeus, *alto somno hibernant*.

venerat ad hunc virum, iam eundo creverat fabula. Nam in Antilucetio (14.) enarrat, saepe hosce mures bella inter se gerere propter pabulum vel specum, atque captivis imponi a victoribus fascēs herbae eosque ita, cauda pro temone mordicus apprehensa, detrahi a victoribus in specum. (15.) Jam quis est ita impudens, vt fabulam hanc Plinii dicat?

§. 2.

Sunt quaedam res relatae a veteribus, quas, etsi verae sint, tamen recentiores falsas putarunt. Recte quidem hi de omnibus dubitarunt, quae ipsi experti non erant. Nulla enim alia ratione poterat naturalis historia fabulis, quibus

(14.) Antiluc. L. 6. v. 185.

(15.) Nostra quidem aetate inter omnes constat falsam esse, de qua agimus, narrationem. Nam mures isti non magis, quam formicae pabula colligunt in hiemem. Colligunt quidem foenum, sed ideo, vt lectum sibi praeparent. Neque cauda pro temone uti possunt, cum sit perbrevis. Jactant quidem defluvium pilorum in dorso tanquam rei argumentum, sed vera eius ratio est, ingens pinguedinis in dorso copia. Hanc causam esse censet doctissimus Klein in hist. nat. Marmotae addita prodromo avium p. 230. itemque eiusdem Quadrupedum dispositioni in nostram linguam translatae p. 135. Atque pinguedinem raritatis pilorum in animalibus causam agnovitiam Servius ad Virg. 3. Georg. v. 384. *Omne, inquit, pingue animal caret pilis, quod hirsutum efficit macies.*

bus vehementer erat inquinata, purgari. Sed cum fabularum numerus, quae veteribus exprobrantur, ita non potuerit non immerito augeri, referamus etiam huius rei exempla quaedam, quo libentius veteribus recentior aetas satisfaciat. Qui veteres Rhinocerotis mentionem iniecerunt, vnum tantum cornu belluam habere plerique narrant; (1.) sed sunt etiam, qui duo ei esse affirmant, imprimis Martialis (2.) & Pausanias, quo etiam pertinet nummus Domitiani. Sed philologi propterea quod pluri- mi veteres vnicornem faciunt atque non igno- rantes, quam belluam aetas recentior vidit in Europa, eam vnum tantum habuisse cornu, fal- sum dicitarunt & Martialis & Pausaniae testi- monium, viri summi ingenii Bochartus, Har- duinus, Politianus. (3.) Quin etiam Bocharti in-

(1.) Plin. L. 8. c. 20. Strabo *αὐτόπτης* L. 16. Op- pianus L. 2. Cyneget. nummi Domitiani. caet.

(2.) Martial. Spectac. epigr. 22.

*Namque gravem gemino cornu sic extulit vrsum
Faciat impositas taurus in Astra pilas.*

Pausan. in Eliac. & Boeot. τὸ ἐπ' ἀκρᾶ τῆ ρινὸ
κέρας, καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτὸ ἔ' μέγας.

*Vnum in extremo nosa, aliud supra illud non ma-
gnum.* Immo nummus est Domitiani, in quo
duo habet cornua, quem descripsit Bayerus in
Philos. Transf. N. 492. T. 2. f. 5.

(3.) Bochartus Hieroz. L. 3. c. 16. p. 931. ita: *Fru-
stra etiam id observatur, Rhinocerotem geminum
ba-*

inscientia vim & manus intulit Martiali. Nam cum poetae versus corruptos existimaret, voluit eos emendare, sed cum non videret satis, quomodo possent restitui (adeo erat firma veritas!) satis habebat, viris doctis complures propinare coniecturas, quas referre longum est. Mirum vero videtur, quod Pausaniae locum intactum reliquit; scilicet is, cum rem verbosius & diligentius exponat, non ita facile poterat mutari, quam Martialis, qui vnico tantum verbo rem indicat. Sed non soli philologi, verum etiam physici duo cornua neglectis illis veterum locis, negarunt Rhinoceroti; vti Scheuchzerus, Peyerus. (4.) Consultius fuisset nec affirmare nec negare. Hodie enim auctoritatibus

gr-

habere cornu. Alterum enim est in dorso, quo vrsu extulisse dici non potest. Itaque ad illud cornu non pertinent haec poetae:

— — *gemino cornu sic extulit vrsu.*

21
at quodnam cornu? ~~at~~ illud in dorso? At nulum omnino in dorso habet. Nimirum in errorem induxit virum pictura Alberti Dureri, parum accurata, etsi pictoris insignis. Harduinus in not. & emendat. ad Plin. L. 8. n. 57: *Grammaticorum nunc tricas ac lites expedire mihi nec otium, nec animus est, super Martialis epigr. — cum id corruptum esse vel ex ipso Martiali constet, qui unicum alibi agnoscit.* Prodiit pictura Dureri vna cum meliori ex Albino ex Officina Homanniana 1747. vnde cum facile quisque eam accipere possit, hoc monere hic volui.

(4.) Scheuchzerus in phys. Jobi. Peyer. merycol.

gravissimorum virorum satis probatum est, esse Rhinoceros etiam bicornes, qui cornu alterum non in fronte, non in dorso, sed etiam in nare habent. (5.) Explosa est nostro aevo doctrina veterum de Sympathia & antipathia sive repugnantia rerum ac naturarum, atque relata cum reliquis *occultis*, quas vocabant, *qualitatibus* inter inania vocabula. Neque hoc temere, cum veteres sibi viderentur hisce verbis phaenomenorum rationem ipsam satis indicare. Verum tamen male complures physici hodierni rem omnem, quam veteres vel ad odia vel amicitias rerum (ita enim loquitur fere Plinius) referebant, tanquam omnino falsam & ridiculam neglexerunt; & hac ratione fabularum copiam in libris Graecorum ac Latinorum ipsi iniuste auxere. Crabrones vel vespae, quae Ichneumones vocantur, perimunt vnum genus ex

I 2 ara-

(5.) Sloan. Philos. trans. N. 493. p. 118. Schroekius Ephem. Nat. curios. dec. 2. A. V. obs. 245. p. 468. Olaus Jacobaeus mus. Dan. p. 4. t. 3. f. 4. Kolbe *algemeine Reisen* Th. 2. p. 191. quorum virorum ob testimonia recepit bicornem in numerum animalium Linnaeus Syst. nat. 22, 2. Nos ipsi saepe vidimus ista cornua in collectione rerum naturalium numerosissima ac praestantissima, quam possidet Academ. scient. imper. quae Petropoli floret. Habuit etiam ista cornua Kleinus, qui elegantem & accuratam eorum picturam addidit suae *Quadrup. dispositioni* Lipsiae 1751. pag. 31. tab. 2. Verum tamen historia Rhinocerotis bicornis nondum satis exposita est.

araneis phalangium appellatum, & in nidos suos ferunt, deinde illinunt & ex iis incubando suum genus procreant. Ita Aristoteles & Plinius, ubi ouia animalium exponunt. (6.) Eandem quidem

(6.) Aristot. hist. an. L. 5. c. 20. (aliis c. 18)

οἱ δὲ σφήκες οἱ ἰχνεύμονες κακούμενοι — τὰ φαλάγγια ἀποκτείναντες, φερουσι πρὸς τῆχειου, ἢ τι τοιοῦτον τρωγλην, ἔχον. καὶ πληρῶ καταχρίσαντες, ἐντίκτουσιν ἐν ταῦθα. καὶ γίνονται ἐξ αὐτῶν οἱ σφήκει οἱ ἰχνεύμονες.

Crabrones vel vespae, ichneumones nuncupatae a se interfecta phalangia ferunt ad parietinas, aut alio ubi foramen fit: lutoque oblito ibi pariunt & ex iis suum genus procreant.

Iterum tangit eandem rem L. 9. c. 1. (aliis c. 2.)

Etiam bis Plinius L. 10. c. 74. & L. 11. c. 21, quibus

quidem verbis ipsi modo vsi sumus; quaeque translata a cl. Denso in nostram linguam subiiciamus:

Die sogenannten Schluswespen bringen die dickbeinige Spinnen um und tragen sie in ihr Nest, hernach bestreichen und bebrüten sie solche, pflanzen aus denselben ihr eignes Geschlecht fort. Reddiderim hernach schmieren sie ihr Nest zu. Nam

illino est καταχρίω, vt Lexicon Stephani docet,

quo verbo ipso vsus est Aristoteles, ita vt hoc loco *Illino* sit, quod alias *Oblino* zuschmieren. Nec

recte reddidit cl. Denso *Ichneumones* Schluswespen. Hoc enim alii insecto imposuimus, quod

Linnaeo Syst. nat. 214. vocatur *Tenthredo*,

cuius quidem larvae plantarum folia exedunt.

Plinii *Ichneumon* sine dubio est Linnaei *Sphex*

Syst. nat. 216. quem celebr. Sulzerus in eleganti-

ssimo

...

dem rem, quae admirabile providentiae divinae documentum praebet, referunt etiam Naturae historici hodierni in historia *Sphegis fabulosi*, sed tanquam a se demum observatam; videlicet omnia falsa dictitantes quae veteres de odiis animalium memoriae prodiderunt. Ut autem videas, quam vera illa sint Aristotelis & Plinii, referamus rem verbis ill. Linnaei. Sphex ille, qui viro illustri fabulosus dictus est, canis instar pedibus anterioribus cuniculum in terra fodit larvamque phalaenae vel araneam semi mortuam in eo sepelit, cui ovulum concredit, quo facto orificium terra claudit.

Neque non verum est, dissidere noctuas & caeteras minores aves, vel ut loquitur Linnaeus, *noctuam praedari noctu aviculis*; (7.)

item-

tissimo libro, quo insectorum characteres exposuit, vocavit *Asterraupentödter*, quod nomen etiam ab aliis receptum est. Ibidem etiam Spex fabulosus, de quo hic agitur, pulcerrime delineatus est. Denique cum Graeci dicunt $\sigma\Phi\eta\tilde{\nu}\tilde{\nu}$, videmus masculini generis esse nomen, non femini, quare falsus vulgaris loquendi modus. Ichneumon species est $\tau\tilde{\nu}\ \sigma\Phi\eta\kappa\omicron\varsigma$, cum in Linnaei dispositione genus sit peculiare; id quod philologis, non physicis dicam. $\Sigma\Phi\eta\kappa\omicron\varsigma$ sunt Plinio Crabrones, & $\alpha\nu\theta\epsilon\tilde{\nu}\nu\alpha\iota$ vespaee, sed semel etiam $\sigma\Phi\eta\kappa\omicron\varsigma$ dixit vespas.

(7.) Plin. L. 10. c. 74. Aristot. L. 9. c. 1. p. m. 411.
Nota est res aviculas interdum noctuam circum-

itemque angues & sues. Saepe enim ex rusticis audiui, devorari serpentes a porcis; quod etiam verisimile videbitur ei, qui suis in Crocalos (Klapperschlangen) imperium cogitat, etsi hi, cum in America modo sint, veteribus ignoti fuerint. (8.) Perhorrere elephantum murem refert Plinius, transcripsit Solinus, retulerunt & alii.

volare & vellicare, quod loco laudato eleganter describit Aristoteles τῆς δὲ ἡμέρας καὶ τὰ ἄλλα ὀρνίθια τὴν γλαύκα περιπέταται. ὁ καλεῖται θαυμαζεῖν. καὶ προσπετόμενα πύλλουσι. Die caeterae aviculae omnes noctuam circumvolant; quod mirari vocatur: advolantesque percutiunt. Adieci locum propterea, quod significatum hunc verbi θαυμαζεῖν dignum censeo; qui Lexicis inseratur. Linnaeus ita; die noctuae aviculis opprobrio expositae sunt. Graeci vero: noctuam die aviculae mirantur.

(8.) Plin. & Arist. l. c. ὄφις δὲ γαλῆ καὶ ὕς πολέμιος — ἢ δὲ ὕς ἐσθίει τοὺς ὄφεις Serpens mustelae suisque adversarius est — suis, quia ab eo devoratur. De Crotalis quidem vid. Kalm. in act. Stokholm. 1752. & 1753. So bald die Klapperschlange ein Schwein sieht, entsält ihr aller Muth und flieht. Die Schweine spühren sie auf, wenn sie sie zu sehn bekommen, krauben sie die Borsten, fahren zu, haugen sie und schütteln sie im Rachen hin und her, und fressen sie ohne einigen Schaden auf. Die Amerikaner können daher durch Schweine, Gegenden von solchen Schlangen reinigen. Hoc idem illud est, quod veteres bellum dixerunt animalium.

alii. Néc falso. Ipse e Persis, qui elephantorum hic curam agunt hac de re quaesivi, qui omnes affirmarunt, & Linnaeus ipse idem testatur; causam etiam docens sub somno ob trachae insertionem; quare non est quod dubitent nonnulli. (9.)

Quaedam etiam veterum narrationes, postquam iam a Viris doctis, tanquam fallae & minus verisimiles reiectae sunt, nostra demum memoria aliis non adeo a vero abhorrere videntur; etsi nondum satis confirmatae sint. De Pisce, qui Graecis Echeneis, Latinis vero Remora appellatur narrant veteres, eo adhaerente carinis, navem ventis plenam stare, vel certe tardius ire (10.). Recentiores fabulam hanc com-

I 4

men-

(9.) Plin. L. 9. c. 10. *animalium maxime odere murem & si pabulum in praesepio positum attingi ab eo videre, fastidiunt.* Solin. c. 25. Lin. Syst. nat. Ergo nec a vero abhorrere videtur, quod Plinius eodem loco: *Cruciatum in potu maximum sentiunt haustu hirudine, quam sanguisugam vulgo coepisse appellari adverto. Haec ubi in ipso animae canali (trachea) se fixit, intolerando afficit dolore.*

(10.) Aristot. hist. an. L. 2. c. 14. Plin. L. 9. c. 2. 5. Aelian. L. 1. hist. an. c. 36. & L. 2. c. 17. Linnaeus nomen pisces servavit Systema Nat. 1331. Falso Harduinus Lampretam esse putat. Vocatur Kleinio Stopffisch, aliis Saugefisch, aliis Fischheber, & cl. Denso Schiffhalter. In India hic piscis e filo in mare demittitur, ut capitis clypeo

ad-

mentitiam putarunt, & in piscium Historia ne attigerunt quidem. Nihilominus nuper demum exstitit vir in naturali historia bene versatus, (11.) qui istam historiam a vero non adeo abhorre demonstratum iuit.

Formicas frumenta condere referunt veteres ad unum omnes, sed negant recentiores, qui earum historiam diligenter tractarunt. Nihilominus quibusdam verisimile videtur, esse vere in regionibus calidioribus formicarum genus, in quod prouida ista cura cadat. (12.) Ejusmodi exempla, credo, eo adduxerunt illustrem Michaellem, virum sane acutissimum, vt negotium dederit peregrinatoribus serpentes alatos in Arabia investigandi, quos alii ne investigatione quidem dignos aestimarunt. (13.)

Atque vt aliquando exemplum e Botanica petamus, celebrata est veteribus arbor larix dicta

adhaerens testudinibus eas secum afferat; quod Klein in histor. piscium retulit. Videtur hoc audivisse, nec intellexisse Trebius Niger, qui auctore Plinio memoriae prodidit, hanc esse huius piscis vim, fervati in sale, vt aurum, quod deciderit in altissimos puteos, admotus extrahat.

(11.) Auctor libri, cuius tomus septimus nuper prodiit: *Natuurlyke historie of uytvacrige beschryving der dieren, planten en mineralien volgens de Samenstel van Linnæus.* conf. Göttingische Ge. Anzeige. 1765. St. 8.

(12.) Reimarus von den Trieben der Thiere p. 378.

(13.) Fragen an die Reisenden in Arabien p. 229.

dicta, quae nec ardere, nec carbonem facere, nec alio modo ignis vi consumi dicitur. Quae de arbore etsi veteres, tanquam de re tunc temporis satis nota loquuntur, tamen viri docti hac certe in re viris alioquin gravissimis, Plinio nimirum & Palladio, & Vitruvio fidem denegarunt. (14.) Nam ut non dicam de Harduino, cuius negantis minor est auctoritas, Dalechamp (15.) arborem esse eiusmodi negans quidem cum nequeat rem totam, quam complures testati sunt, in dubium vocare, phaenomena relata aliis rationibus physicis explicare studet. Nihilominus vir ob physices doctrinam clarus ante aliquot annos palam fecit, se possidere lignum, quod nec ardeat, nec carbonem faciat. (16.) Equidem hac de re nolo disputare, sed satis habebō, si probaverim, esse multas veterum narrationes immerito inter fabulas relatas. Quin etiam cum omni fabulae aliquid veri inest, neque monstra illa, quae ab omnibus ficta fere putantur, & quorum historia nihil potest esse absurdius, vere *entia rationis* dici queunt. Quid magis abhorret a vero, quam fabula de gryphibus, & nihilominus animal sit necesse est, quod propter corporis

f. pag. penult.

15

mo-

(14.) Plin. L. 16. c. 10. Vitruv. L. 2. c. 9. Palladius L. 12. in Novemb. tit. 13.

(15.) Histoire des plantes L. 1. c. 13.

(16.) Le Clerc in Biblioth. choisie T. 12. & Hamburg. Magazin 18. Band. 280. S.

molem, & insignem vim primam fabulandi occasionem dedit, cuiusque deinde historia subinde novis accessionibus adeo acuta est. Quamobrem probabilis videtur Ludolfi & Kleinii sententia, quibus istae fabulae in vulturem, *Cuntus* vulgo dictum, neque hodie satis notum convenire videntur. (17.) Neque fabula de Harpyiis, etsi absurda & ridicula, tamen non tota ex mendaciis composita est. Videntur enim mihi ista esse, quae animalia hodie *Canes volantes* vulgo, & Linnaeo *Vampyri* vocantur. (18.) Optime enim omnia conveniunt; Harpyias volucres feras fuisse multi iam veteres credidere, & vocantur etiam poetis volucres; sed aliis etiam canes Jovis. (19.) Vampyri
olus et ab ant. n. vult. vero

(17.) Kleins verbesserte und vollständigere Historie der Vögel. Danzig 1760. in 4. pag. 45. Linnaeus Vultur gryphus Syst. nat. 40, 1. Hallen pag. 194. Es scheint also der Vogel Greif etwas mehr, als ein bloßes Fabelthier und etwas weniger, als ein völlig bestimmtes Wesen zu seyn. Valet de eiusmodi monstribus quae per tot saecula & ora ad nostra usque venerunt, quae dicit Palaephatus in praefat. de Incredibil. οὐ γὰρ ὄνομα μόνον ἐγένοντο, λόγος δὲ περὶ αὐτῶν οὐδεὶς ὑπῆρξεν. Si solo nomine fuissent, sermo super his existeret nullus.

(18.) Linnaeo Vespertilio Vampyrus Syst. nat. 4, 1. Klein p. 61. Vespertilio Cynocephalus Ternatanus. Hundskopf. Hallen p. 452. Fliegender Hund. Seba: Canis volans ternatanus orientalis.

(19.) Vossius de origine & progres. Idolol. L. 3. c. 99. refert ex Petro Martyre L. 6. Ocean. decad. III.

vero ope membranae inter femora volant, caputque eorum accedere ad cœnum similitudinem, annotarunt, qui eorum historiam scripserunt. Vultus Harpyiarum fuit femineus, & Vampyrorum vbera mammis foeminae lactantis quam simillima dicuntur. Manus his furiis fuere aduncae & maxime formidabiles, (20.) & forma pedum Vampyrorum est ea, quae facile metum incutere, & stupentium phantasiam in varios errores inducere possit. Nos adscribamus, quae non poeta, non orator, sed naturae historicus de iis tradidit. Pedes sunt longissimi, praecipue antici, quorum protrahi in longum digiti late expansis alis inferviunt, quintus digitus pollicem referens, acuto incurvoque

— *— vngue*

III. esse Vespertilionēs, quibus apte satis conveniant, quae de Harpyis fabulati sunt veteres.

— Palaepharus de Incredib. c. 23. *δοκούσι δὲ ἐν τῇ*

Θηρία καὶ πτενὰ ταῦτα ἀεπάζοντα ἀπὸ τῆς κραπέζης τῶν Πινέως τὸ δεῖπνον. Putant nonnulli, illas feras quasdam volucres esse, quae a

meusa Phinei raperent prandium. Jovis canes, *Διος κύνες* vocavit eas Apollonius. Alia est

avis rapax, e vulturum, puto, genere, quae ab eodem verbo Graeco nomen duxit, Harpe, de

qua Plin.

(20.) *Tristior haud illis monstrum, nec saevior ulla*

Pestis quae ira Deum stygiis sese extulit undis.

Virginiei volucrum vultus, foedissima ventris

Proluvies, uncaeque manus —

Virg. Aen. 3. v. 215.

For.)

ungue praeditus. (21.) At vbinam locorum sunt isti Vampyri? Nonne tantum in America? (22.) Sunt quoque in Asia, & praecipue in insula Ternata dicta. Poetae etiam habitare in insulis tantum Harpyias volunt, quare Ponti & Terrae filias dicunt. At Harpyiae fuerunt olim in Arcadia & Thracia, vbi hodie earum ne vestigium quidem. Nimirum Iuppiter Phineo Arcadiae & Thraciae regi illas immisit; is Argonautas, quos in Colchidem ad expeditionem velleris aurei profecturos iter docuerat, rogavit, vt furias regno expellerent; qui, vt gratias referrent, Harpyias ad Plotas vsque insulas, postea Strophades dictas, persequuti sunt. (23.) Ergo antiquissimo tempore etiam in Arcadia fuere, deinde vero hic vel illic reliquiae modo stirpis. Neque est, quod mirum hoc videatur cuique. Olim enim saepe incolae terrae vexatae ab animalibus nocivis exercitus, istas regiones peragrantis opem implorant. Ita Balearici adversus cuniculorum proventum auxilium militare ab Augusto petierunt; (24.) ita etiam Persarum rex in itinere in regionem veniens, vbi immensa scorpionum

vis

Fortasse conveniunt etiam, quae de alvi effusione omnes habent, & diripiunt etiam dapes, sed nondum satis cognita est Vampyrorum historia.

(21.) Klein e Seba.

(22.) Ita occurrit Vossius l. c. sententiae nostrae.

(23.) Valerius Flaccus Argonaut. l. 4. v. 425. seqq.

(24.) Strabo l. 3. Plin. l. 8. c. 55.

vis erat, per triduum ibi commoratus est eorum venationem suis imperans, praemio iis, qui captorum numero excelleret, proposito. (25.) Qua ratione fieri potuit, vt animalia, quaecunque ea fuerint omnino in regione aliqua extirparentur, quod etiam recentiori tempore factum esse, infra exemplis probabimus. Est etiam verisimile, plane non posse durare Vampyros in regione satis ab incolis culta; qui operam dent, necesse est, vt animal tollatur e medio, quod dormientium adeo hominum sanguinem noctu haurit. Verum quid ad nos mythici? Nam vt verum fatear, nec Aristoteles, nec Plinius, ni fallor, Harpyias tanti aestimarunt, vt earum fecissent in naturali historia mentionem.

§. 3.

Jam probasse mihi videor, permultas im merito fabulas naturae historicis antiquis ab recentioribus tribui, multasque etiam res ab illis relatas temere falsas esse creditas & quasdam etiam nunc credi. Quis est enim, qui omnia quae Graecis Latinisve prodita sunt iam sit expertus? Attamen nequaquam nego, complures fabulas naturali veterum historiae & in primis Zoologiae (nam de hac iam potissimum agimus) inesse. Neque veteres ipsi hoc non viderunt, quod probant loca es, vbi falsas vulgi

(25.) Aristot. de mirab. auscultat. p. m. 717.

gi narrationes refellerunt. Et Straton librum scripsit de incertis fabulosisque animalibus, quod utinam superesset. (1.) Agamus itaque hoc, ut investigemus, unde tot & tam variae fabulae ortae sint, & cum plurimae in animalium peregrinorum, pauciores in indigenarum historia occurrant, primum de illis, deinde de his differamus.

Quidquid veteres de animalibus peregrinis sive exoticis audiebant, id debebant fere omne peregrinatoribus. Hi quo maior esset & illustrior gloria peregrinationis, e longinquo reduces quidquid novum & mirabile viderant, narrabant civibus, sed ita, ut res ornarent & auferent. Quod etsi nulla probatione indiget, cum eiusdem damnosae vanitatis exempla hodierna etiam cuique nota sint, tamen quia nobis propositum est ubique exempla afferre, comprobabimus etiam hoc. Longe lateque peregrinatus erat Eudoxus; (2.) is inter alia sibi vifa

(1.) Laertius L. 5.

(2.) ἐγὼ μὲν οὐ πεπίστευκα εἰ δε ἕτερος εὐδοξῶ πειθεται, πιστεύετω ὁ φησιν εὐδοξὸς ὑπερβάλλων τὰς Ἡρακλείους σήλας ἐν λίμναις ἑωρακέναι ὄρνιθας τινὰς καὶ μείζους βοῶν καὶ ὅτι μὲν οὐ πειθει ὁ λέγων, ἤδη εἶπον. ἀ δ' οὖν ἤκουσα οὐκ ἐσίγησα. *Eudoxus ait, cui ego hac in re fidem non habeo, alios non prohibeo, se cum Herculis columnas superasset, aves quasdam in lacubus vidisse, bubus maiores, quod etsi mihi,*

vifa referebat, se ad columnas Herculis invenisse aves bubus maiores. Nos quidem hodie, cum vbiq; fere terrarum viri docti, cumque peregrinationes etsi molestae, tamen multo faciliores quam olim, ideoque crebriores sint, possumus facilius rerum exoticarum accuratam accipere notitiam, quam veteres; immo si tanti videretur, res testimoniis iudicum virorumque gravissimorum comprobari potest, quemadmodum ita firmata est coccorum historia. (3.) In primis vero hic nobis reprehendendi sunt mercatores, qui etsi naturali historiae, quemadmodum iam indicavimus, profuerunt, tamen etiam eidem vehementer obfuerunt. Studebant enim multis & variis commentis, ridiculis saepe ac absurdis gratiam conciliare novis mercibus, quas populo offerebant; non solum eo consilio, ut pretia rerum auferentur, sed quoque ut plures emtores facile reperirent, itemque ne quisquis statim easdem merces posset indagare & afferre. Atque hanc fabularum originem iam agnovit Plinius & probavit exemplis. Cinnamomum & Casias non nisi magnis laboribus & periculis posse colligi mercatores

mibi, ut dixi, non verisimile omittere nolui. Ael. hist. an. L. 7. c. 14.

- (3.) conf. durch ächte Urkunden bewiesene natürliche Historie der Cochenille, aus dem Holländischen des H. Melchior von Rumscher übersetzt in Meylius Physikalischen Belustigungen. 1. Stück. S. 43. & Ledermüllers Mikroskopische Ergänzungen S. 65.

tores contendebant, his commentis augentes rerum pretia. (4.) Frequens & vile erat corallium in India, ita vt Galli gladios, scuta, galeas adornarent eo, sed cum augures, vatesque magnam ei vim esse ad abstergendum oculi maligni fascinum atque ad res magicas dicitabant, tanta erat penuria, ~~vendibili merce~~, vt perquam raro cerneretur in suo orbe. (5.) Insigne etiam huius rei exemplum est, quod de ture traditum est fabulosum. Arabes cum soli hanc mercem, quam religio & luxuria hominum commendabat & necessariam reddebat, habebant, non solum sedulo naturam arboris celebrabant, sed etiam curiosis indagatoribus fabulas venditabant, dicentes regionem turiferam montanam esse atque aditu difficillimam, eamque

(4.) Plin. L. 12. c. 19. Cinnamomum & Casias fabulose narravit antiquitas princepsque Herodotus, avium nidis & privatim phoenicis, in quo situ Liber pater educatus esset ex inviis rupibus arboribusque decuti, carnis quam ipsae inferrent pondere, aut plumbatis sagittis. Item Casiam circa paludes propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisque serpentibus. His commentis augentes rerum pretia.

(5.) Aruspices Indorum vatesque imprimis religiosum id gestamen amoliendis periculis arbitrantur. Itaque & decore & religione gaudent. (baccae sc.) Priusquam hoc notesceret, Galli gladios, scuta, galeas adornabant eo. Nunc tanta penuria est, vt perquam raro cernatur in suo orbe. Plin. L. 32.

Gallia
i Indorum

31
gotomais copia
coralli e Gallia
in India quod
etiam nunc fit
ex postebat
F. J. J. in loco
natali sine
Gallia.

que habere aerem crassum & pestilentem. (6.)
Hac ratione arcebant indagatores & merca-
tores.

Eandem ob causam nempe lucri causa,
qui medicinam exercebant, Magi imprimis,
multis commentis superstitionis dici non potest,
quam reddiderint historiam naturalem incertam
atque fabulosam. Huc pertinent omnia, quae
Plinius coactus atque invitus (nam taeduit, quod
passim affirmat, referre, quae magorum insania
excogitaverat.) in ea libri parte, quam supra
materiam medicam vocavimus, memoriae tra-
didit. Animadverti iam dudum, res, quarum
usus fuit frequens in Medicina, maxime fabulis
obrutas esse. Vnam iam causam, cur adeo
fabu-

(6.) Arrianus Per. Mar. Er. p. 158. χώρα λιβα-
νω τοφόρος ὀρεινή τε καὶ δύσβατος, αἴερα
παχὺν ἔχουσα καὶ ὀμιγλώδη, κατὰ τῶν
δένδρων φερόμενον τὸν λίβανον. Regio thuri-
fera, montana adituque difficilis, aerem crassum
babens & nubilum, ex arboribus thus producen-
tem. & paulo post: ἐπίνοσοι δὲ δεινῶς οἱ τόποι.
καὶ τοῖς μὲν παραπλέουσι λοιμικὸι, τοῖς δὲ
ἐργαζομένοις πάντοτε θανατώδεις. Ἔτι δὲ
καὶ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς εὐχερῶς ἀπολ-
ύμενοι. Loca sunt mirum in modum insalu-
bria, ut & illos, qui tantum praetervehuntur,
peste inficiant & operariis: certam mortem affe-
rant. Adde quod multi ob victus penuriam facil-
lime intercunt. conf. Celsii Hierobot. T. 1. p. 237.

fabulosa & manca sit Hyaenae historia indicavimus, quod nempe sero admodum Romam venit, id quod magorum & ipsa astutia effecisse videtur; iam alteram videmus. Nimirum hyaenam magi (vtimur vero verbis Plinii) ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, vtpote cui & ipsi magicas artes dederint; vimque qua illiciat ad se homines mente alienatos. (7.) Nostro aevo commutata est res, nam qui vel attigit modo historiam naturalem non ignorat, debere eam maxima ex parte incrementa medicis, quos doctrina ipsa ad hocce studium dirigit. Nec non hi etiam, qui animalia rariora & exotica spectaculi causa oppidatim circumferrebant in fabulatorum numero habendi sunt. Ab eius generis hominibus videtur illistri Michaeli basiliscus formam & vim accepisse. (8.) Sine dubio Pfylli, quorum in serpentes & animalia venenata potestas veteribus valde celebrata est; qui serpentes mirae magnitudinis & generis cuiusvis evocabant; excantabant; cum iis ludebant; eis infantes suos obiiciebant; qui advocabantur, vt venenum ac virus exfugerent; (9.) hi sine dubio lucri causa

(7.) Plin. L. 28. c. 8. Hard. II. p. 459.

(8.) Michaelis Fragen an die Reisenden in Arabien p. 227.

(9.) Loca collegit de Pfyllis Bochartus Hieroz. L. 3. c. 6. p. 393. Suetonius in Augusto c. 17. refert: Augustum Cleopatrae admovisse Pfyllas, qui venenum ac virus exfugerent.

sa multa de serpentium vi & natura commenti sunt.

§. 4.

Non raro etiam membra vel artus animalium quorundam prius innotescebant, quam animalia ipsa; quemadmodum frequens iam dentium elephanti vsus Homeri tempore fuit, cum bellua ipsa plane incognita erat. Atque tunc fingebant fere hominum ingenia ipsa animal, cui membra ista tribuebant, quod nullo modo vero simile esse poterat, quod autem nihilo minus in numero animalium ponebatur. Deinde, quando animal ipsum innotescebat, illud fictum multorum iam auctoritate ita erat firmatum, vt vix & ne vix quidem e naturali historia posset eiici. Tiberio imperatori ossa ingentia (credo dentes fuisse) afferebantur, quae Gigantis esse dicebantur, quorum ex magnitudine formam totius corporis sibi finxit geometra Pulcher; (1.) eadem fere ratione, qua e copia luminis magnitudinem & formam hominum planetas reliquos inhabitantium coniecerunt mathematici quidam hodierni. Ita quoque multa accepisse Vnicornis seu *μετωπιοεγος* videtur. Permulti iam frustra hanc feram venati sunt atque ita multa & varia de ea collegerunt & disputarunt, vt nec omnia mihi legere libeat. At hoc certe constat, multos ve-

K 2

teres

(1.) Phlegon Trallianus c. 13. & 14.

teres dentem illum exsertum praelongum, spiralem Monodontis Artedi & Linnaei S. N. 36, I. cornu monocerotis illius putasse, atque inde ipsos reliquam animalis formam effecisse; atque cum minus iis verisimile videretur, tale vllius marini cornu esse, quadrupedis propterea credebant. At vnde & quomodo monodontis potuere dentem nancisci, cum in oceano septentrionali degat? At saepe ossa belluarum e terris longinquis appelluntur, quemadmodum semina herbarum ex America oris Europae. Atque forte polus etiam antarcticus eandem alit belluam. Saeculo praeterito rariores erant isti dentes, cum hodie eos in omnibus, quas adii, rerum naturalium collectionibus viderim. (2.)

§. 5.

(2.) Pertinent huc quae legi verba in Petri Della Valle itinerario T. 1. p. 2. Der Englische Capitain Woodcock, der Grönland zuerst entdeckt, hat daselbst 1611. ein solches Horn gefunden. Die Englische Compagnie hat es nach Constantinopel geschickt, wo 2000. Pfund Sterlinge dafür gebothen worden. Weil sie es aber noch besser zu verkaufen gedacht, hat sie es in Stücken sägen und stückweise verkaufen lassen; da sie aber nur in allen 1200. Pfund Sterl. dafür bekommen. Mirum videtur, quod cl. Hallen monoceroti Stelleri (p. 322. Ziegenhorn, Stellersziege) locum dederit, cum ex Gmelini relatione iam in Summario Tom. II. Comment. nov. Acad. Petropol. errasse Stellerum demonstratum sit.

(1) §. 5. Quando res nova nec antehac visa primum in conspectum nostrum venit, solet mens nostra in memoriam revocare rem quandam, saepe prorsus alienam, quacum illam comparare conatur, quo facilius cognitis his, quibus conveniunt, iisque, quibus differunt, rei novae sibi ideam adumbrare possit. Quando vero non satis animum ad rerum similitudines intendimus, non possunt inde non oriri errores. Atque hoc ipsum saepe Graecis ac Latinis, in primis simplicibus illis accidit, quando animal novum videre contingebat.

Nescio quam sibi similitudinem inter passerem & strathiocamelum invenisse videbantur Graeci, cum hanc avem, quae magnitudine vitaeque ratione volucris omnibus praecellit, *σευθοῖον* vocarunt; adiciebant modo, ut indicarent, quem passerem dicerent, *μέγαν, Διυκόν, Ἀράβικον, Μαυρούσιον, ἄγειον* & saepius etiam *διαπόντιον, marinum, ultra maximum, qui trans mare venit*; quemadmodum & nostrates murem porcellum Lin. 26, 1. vocant *Meerschweuchen* & olim simias appellarunt *Meerfahen*; quod sibi velle epitheton illud vel exinde intelligitur, quod etiam eundem passerem dixerunt *χερσοῖον, κατάγασιον, χαμαιπτηῖν*. Verum quidem est, iam apud Graecos occurrere nomen *σευθοκαμηλος*, at non nisi apud recentiores; cum nec Galenus quidem

K 3 hoc

hoc sine praefatione ausus sit uti. (1.) Latini eandem nominandi rationem transtulerunt in linguam suam, ita ut non raro nomen passeris marini legatur. (2.) Eodem etiam modo volunt viri eruditi pantheras dictas esse Plauto (3.) mures Africanos, itemque Camelopardales oves feras; quo de nomine haud scio, an satis probata sit sententia; siquidem Plinius indicare videtur, hanc bestiam aspectu magis, quam feritate conspicuam ovem esse dictam ob morum mansuetudinem; feram vero διακριτικῶς, ut distinguatur a nostrate, cui sententiae accedit Bochar-

(1.) Galenus L. 3. de alimentis cap. 20. τὸ μὲν τῶν κηνῶν ὄνομα σύννηθές ἐστι καὶ τοῖς παλαιοῖς, τὸ δὲ τῶν στρουθοκαμηλῶν ἀηθές. ὀνομάζουσι γὰρ αὐταῖς μεγάλας στρουθούς. *Anserum quidem nomen etiam veteribus consuetum est, sed stratocamelorum insolens. Eos enim appellant magnos passeres, & in Lib. de prob. suc. alim. c. 6. ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις στρουθοῖς, ἃς νῦν ὀνομάζουσι στρουθοκαμήλους. In magnis passeribus, quos nunc struthocamelos nominant. Plura loca qui cupit, adeat Bochartum L. 2. c. 14. p. 222. qui Strabonem primum hac voce usum esse docet.*

(2.) Festus docet passerem marinum Latinis esse struthiocamelum. Pautus Perf. Act. 2. sc. 2. v. 17. Aufonius.

(3.) Plautus Poen. act. 5. sc. 2. v. 51.
— mures Africanos praedicat
In pompam ludis dare se velle aedilibus.

Bochartus. (4.) At fortasse recentior demum aetas hanc excogitavit explicationem, non prisca illa. Harduini quidem sententia a Plinii aliena prorsus videtur, quippe qui feram hic esse vult peregrinam, externam, alio veluti orbe natam.

Ipsorum etiam elephantorum immanis moles, quae non immerito summa admiratione primos spectatores afficit, in causa fuisse videtur, quod Romani belluas istas, primum cum eas videbant, boves appellaverunt, eosque Leucas, utpote primum in Lucanis visas. (5.) Nec non & Graecis, quamquam rarius βούς est dictus elephas. (6.) Quin etiam simplex illa

K 4

aetas

(4.) Plin. L. 8. c. 19. *Aspectu magis, quam feritate conspicua: quare etiam ovis ferae nomen invenit.* Bochart. L. 3. c. 21. p. 906.

(5.) Plin. L. 8. c. 6. Varro de Lingua Lat. L. 6. *Luca, bos Elephas. Cur ita sit dicta, duobus modis inveni scriptum. Nam & in C. Aelii Commentario a Lucanis Lucas, ab eo, quod nostri quam maximam quadrupedem, quam ipsi haberent, vocarent bovem; & in Lucanis Pyrrhi bello primum vidissent apud hostes elephantos id est, quadrupedes cornutas, (nam quod dentes multi dicunt, sunt cornua.) Lucam bovem appellasse. conf. Lucretius L. 5. Seneca in Hippol act. 1. Aufon. ep. 15.*

(6.) Philostorgius L. 3. narrat se vidisse Romae ταυρελέφαντες λεγομένους. ὧν το μὲν γένος τὰ μὲν ἄλλα πάντα βούς ἐστὶ μέγισθος, τὴν δὲ βύρσαν καὶ τὸ χρώμα ἐλέφας, καὶ σχεδὸν εἰπεῖν

aetas ad vnum fere omnes bestias quadrupedes cornutas & maioris molis corporis ad boum referre genus consuevit. Ita Pausanias rhinoceros nominavit Aethiopicos tauros; Caesar animal illud silvae Hercinae, quod sine dubio e cervorum genere est, bovem cervi figura, (7.) atque cervum adeo ipsum Arabes in boum ferorum habent genere secundum Bochartum. Quae cum ita sint, haud est, quod miremur, veteres elephantorum arma etiam cornua nominasse, quamquam Herodotus iam aliique, & Plinii tempore consuetudo ipsa dentes, non cornua dixerint. (8.) Neque Agatharchides recte vidit, videns dentes exsertos, qui in Aethiopia sues refert cornua habere. (9.) Atque etiam in hodiernis linguis, in nostraque ipsa eiusdem generis nomina, occurrunt non pauca, quae, vti minus idonea, eiicienda censent viri docti;

εἰπεῖν καὶ τὸ μέγιστος. Taurelephantes dictos: quod genus quoad caetera omnia bos maximus est: corio vero & colore elephas, ipsaque adeo magnitudine.

(7.) Caesar de Bello Gallico L. 6. c. 17.

(8.) Cornua dixerunt Varro l. c. Juba apud Plin. L. 8. c. 3. Ael. L. 4. c. 31. L. 14. c. 5. Pausan. in Eliac. Oppian. Venat. L. 2. Philostrat. Apollon. vita L. 2. c. 6. Dentes nominarunt Herod. Plin. l. c. Aristot. L. 2. c. 11. hist. an. & de part. L. 3. c. 2. Ovid. metam. L. 8. Claudian. de Laud. Stil. L. 3. aliique.

(9.) Ael. hist. an. L. 5. c. 27. *Αγαθαρχίδης δὲ τὰς ἐν Αἰθιοπία ὡς κέρατα ἔχειν.*

docti; v. gr. Zibetfäze, Meerfäze, Meer-
 Schweinchen (mus Porcellus Lin. 26, 1.) Nil-
 pferd, Stachelschwein & alia multa, etiam in
 Botanica, quibus nomen generis primum indi-
 tum est temere ob similitudinem quandam, ad
 quod revera nullo modo pertinent. Antequam
 vero ad aliud argumentum transeamus, quae-
 dam de leonibus habeo dicere, quos vrsos
 Romanis primum vocatos esse volunt nonnulli;
 ex eo quod Plin. (10.) refert; *annalibus no-
 tatum esse, M. Pisone, M. Messala Coss. a.
 d. XIV. Calendas Octobr. Domitium Abeno-
 barbum aedilem curulem vrsos Numidicos
 centum, & totidem venatores Aethiops in
 circo dedisse.* Plinius iam ipse falsi aliquid huic
 relationi inesse suspicatus est; addidit enim:
*miror adiectum Numidicos fuisse, cum in
 Africa vrsus non gigni constet.* Commenta-
 tores, qui quod Plinius accuratius evolueri
 non poterat, exponere volebant, investigabant
 vrsos Numidicos, quos cum apud veteres non
 invenirent, vrsos hos fuisse leones asseverarunt,
 quae est sententia Lipsii, Vossiique, animal alias
 non visum ad genus, qui non ignorantes saepe
 numero plane alienum, relatum esse, idem et-
 iam hac in re evenisse putabant. Equidem
 quae Vossius Lipsiusque de hac re disputarunt
 ipsi, ea legere nondum mihi contigit, atque
 cum accurata horum virorum diligentia vix
 K 5 mihi

mihî dissentiendi facultatem relinquat, dicam, modo quod mihî dubitationem attulit. M. Valerius Messala & M. Pupius Calpurnius Piso, quorum & Cicero mentionem fecit (11.) consules fuere anno urbis conditae DCXCII. (12.) id est anno ante Christum natum LIX, quo quidem tempore non solum Africa satis Romanis nota erat, sed nec leones iisdem ignoti. Namque bis iam antehac viderant magnam leonum vim ipso referente Plinio, qui: *Leonum simul plurium, inquit, pugnam Romae princeps i. e. primus dedit Q. Scaevola P. filius in curuli aedilitate.* Ille est Q. Mucius Scaevola P. F. qui postea consulatum gessit anno urbis DCLIX i. e. a. Christum nat. 92. (13.) Neque hi Scaevolae Leones fuere, quos Roma ultimos viderat ante Ahenobarbum. Nam & Sulla centum dederat in praetura, quam gessit an. urbis DCLXI, seu ante Christum nat. 90, quod supra iam enarravimus. Jam vero quis est, cui fit verisimile, populum, qui ante decennium & quod excurrit, centum viderat & admiratus erat stupefscens leones, horum adeo amisisse memoriam, ut quos dabat Ahenobarbus non potuisset agnoscere. Vidit nostra urbs ante multos annos elephantos, quorum memoriam

(11.) Cic. L. 1. ad Attic. & Plin. ipse L. 7. c. 26. & L. 8. c. 26.

(12.) conf. Car. Sigonii comment. in Fast. & trium. Rom. p. m. 279.

(13.) Plin. L. 8. c. 16. conf. Sigonius l. c. p. 240

riam vel ad ducentos annos tenebit. Et cum etiam nunc horum reliquiae supersunt, (duo nostra memoria supererant, alter vero modo mortuus iam a Cel. *Protassio* Prof. Anatomiae Acad. Scient. dissectatur, conservandus in museo) fortasse & Romani aliquot leones memoriae causa conservarunt, ita vt Ahenobarbi etiam aetate quidam fuerint superstites. Quod si Romani leones vocassent vrsos, etiam tum, cum diversa esse animalia satis cognovissent, quemadmodum Struthio camelum dixerint passerem, Aufonil adhuc aetate; hoc profecto non potuisset fugere Plinium. Quae igitur est adhibenda medicina Plinii loco? nulla, nam etrasser videtur iam is, qui in annalibus illud annotaverat.

§. VI.

Qua ratione olim naturae historici in describendis animantibus utebantur, cum ubique quod animal describendum cum aliis iam notioribus commune aut simile haberet annotarent, eam multorum fuisse errorum originem, iam indicavimus supra. Neque hoc aliter fieri poterat. Etenim saepe numero lector vel auditor qua in corporis parte illa similitudo versaretur, non recte intelligebat & quod historicus de auribus privatim, hoc ille ad rostrum vel ad totius capitis formam referebat; cuiusque habitum externum historicus leonino comparabat.

bat, eidem alius leonum attribuebat ferocitatem; quaeque similitudo parva erat, ita ut vix historicus eam agnovisset, ea per ora aliorum eundo adeo saepe crescebat, ut alia plane bestia, diversa ab omnibus, quas alit rerum natura, existeret. Nec difficile hoc intellectu est, cum proximo adhuc saeculo eadem calamitate hist. nat. afficeretur. Evanuerunt autem & exaruerunt errores fabulaeque, ex quo veterum illa describendi ratione reiecta nova, accuratior ac diligentior est adhibita. Atque ex hoc comparandi modo tota quorundam animalium historia coalita videtur, quare difficillimum sane sit, necesse est, dignoscere, quod cuique tribuendum. Cadit hoc omnino in Hyaenae historiam, cui nonnulla de Thoe, quaedam etiam de Sirene admista videntur e sententia illustri Michaelis. (1.) Nec non numerosa hybridarum turba, quae est in veterum Zoologia, inde orta est. Vbi enim similitudinem videbant, ibi mixturam quoque diversorum generum coniciebant. Atque Romani bestias multas ex Africa nunquam antea in orbe Romano visas accipientes, eas potissimum comparationum ope describebant; quamobrem plerasque illas hybridas putarunt; qua in re Graecos imitati sunt. Quin etiam Aristoteles, unde tam frequens generum mixtura in Africa, investigavit & rationem sibi invenisse visus est, quae

(1.) Fragen an die Reisenden in Arab. p. 121.

quae falsa ea quidem, sed ingenii acumen philosophi probat. Nam aquarum in Africa inopia (haec est enim viri sententia) congregat ad paucos amnes feras, atque propterea multiformes ibi partus existunt; varie feminis cuiusque generis mares aut vi aut voluntate miscente. (2.) Aliam excogitavit Plinius sententiam, putans in Aethiopia, in terra nempe

— *sub curru nimium propinqui solis*
gigni

(2.) Aristot. hist. an. L. 8. c. 28. (aliis c. 33.)

Πολυμορφότατα δὲ τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ. Καὶ λέγεται δὲ τις παροιμία ὅτι αἰεὶ φέρει τι Λιβύῃ καινόν. διὰ γὰρ τὴν ἀνομβρίαν μίσγεθαι δοκεῖ ἀπαντῶντα πρὸς τὰ ὑδάτια καὶ τὰ μὴ ὁμόφυλα καὶ ἐκφέρειν ὧν οἱ χρόνοι τῆς κυήσεως οἱ αὐτοὶ καὶ τὰ μεγέθη μὴ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. πρὸς ἀλληλα δὲ πρᾶσσεται, διὰ τὴν τοῦ ποτοῦ χρείαν. Καὶ γὰρ καὶ δεύονται τοῦ πίνειν τοῦναντίον τῶν ἄλλων. *Multiformiores bestiae in Africa; unde proverbio quodam dicitur: semper aliquid novi Africam afferre. Facit enim illius situs aquarum penuria, ut ferae eodem concurrant bibendi causa: quo quidem loco etiam quae alienigenae sunt coeunt & generant: quorum tempora eadem ferendi vteri sint, & magnitudines non multo inter se discerpent. Redduntur mitiores inter se desiderio fluvii: nam & contra quam caetera, potum quaerunt.* Ita interpretatus est Theod. Gaza, sed parum eleganter & recte. Debent, inquit philosophus, ferae ibi eodem in loco, vna, simul, in conspectu omnium bibere.

gigni animalium hominumque effigies monstri-
feras, calore caeli Aethiōpici atomos varie agi-
tante, seu, vt ipse loquitur: *artifici ad for-
manda corpora effigiesque caelandas mobili-
tate ignea.* (3.) Palaephatus quidem plane
negat eiusmodi ex imparibus parentibus foe-
tus; cuius sententiae physici hodie fere omnes,
postquam multa experti sunt, accedunt; et si
de aliquibus etiam dubitetur. (4.)

§. 7.

Machinatio, sollertia, cura sui & foetus,
totaque vitae ratio & opera animalium summa
afficiunt admiratione, quicumque ea cognitu
digna censeat. Solemus vero cum mens sit,
quae in nobis cogitat & agit, ea omnia quoque
ingenio, sapientiae ac prudentiae animantium
tribuere, quasi ea omnia scitu ac consilio agant,
cum solus sit instinctus (ὄρμη) naturalis horum
omnium effector. Et quo quis est ingenio prae-
stan-

(3.) Plin. L. 6. c. 30.

(4.) Palaepharus περὶ ἀπίστων c. 2. πρῶτον μὲν
γὰρ ἀδύνατον ἔρασθῆναι ἴῳν ἕτερον ἑτέρου.
οὐ γὰρ δυνατόν κύνα, καὶ πίθηκον, λύκον
τε καὶ ὕαιαν ἀλλήλοις συμμιγῆναι, οὐδὲ
βόυβαλον ἐλάφῳ ἑτερογενῆ γὰρ εἰσι. Pri-
mum quidem fieri non potest, vt animal diversi ge-
neris aliud amet: neque enim possibile canem cum
simia, lupum cum hyaena, vel cum cervo bubalum
consuescere: quod alterius sunt generis.

stantior, eo maius etiam cani suo vel psittaco solet tribuere ingenium, qua ratione nobis omnia videntur illustriora in bestiis, quam revera sunt. Quam ob causam qui e veteribus imaginationi indulgebant, ii plura annotarunt miracula in vitae ratione bestiarum, quam summa potuit recentiorum videre diligentia. Ceteras isti fabularum errorumque intulerunt Zoologiae, quibus in discutiendis ac comprimendis etiam nunc versatur physicorum studium. Immo Pythagoras, Plato aliique philosophi non dubitarunt bestiis rationem tribuere, minus quidem conspicuam eam, quam in hominibus, propter δυσκρασίαν τῶν σωμάτων & praesertim propterea quod careant loquendi facultate. (1.) Attamen ipsi rerum naturae latebras scrutantes rarius hac in re peccarunt; saepe vero vulgus, cuius ex narratione eos haurire

(1.) Plutarchus de placitis philos. L. 5. c. 20.
 Πυθαγόρας, Πλάτων, λογικὰς μὲν εἶναι καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων καλουμένων τὰς ψυχὰς, οὐ μὴν λογικῶς ἐνεργούσας, παρὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν σωμάτων καὶ τὸ μὴ ἔχειν τὸ φρασικόν, ὡς περ ἐπὶ τῶν πιθήκων καὶ τῶν κυνῶν. λαλοῦσι μὲν γὰρ οὗτοι, οὐ φράζουσι δὲ. Sextus Empir. Pyrrhon. Hypotyp. L. 1. c. 14. Sect. 62. ed. Fabric. Nolo plura adscribere, cum ea collecta & optime explicata quisque possit legere apud venerabilem Reimarus von den Srieben der Thiere p. 190.

rere saepe oportebat, atque saepius etiam poetae & quicumque lectorum delectandorum gratia varias animalium historias contexuerunt. Quem non delectat res publica apum, quam pulcerrime atque summo artificio pinxit ingenium Maronis? At hoc ipsum quantum obfuit veritati, quam philosophus, quam physicus spectant! Satis ornassent poetae poemata sua, si rerum naturam imitati essent, quod vero cum difficile sit, vix vllum cognovi poetam, antequam illustris & immortalis Hallerus (quamquam Broks iam naturam ipsam pingere studuerit, omisis, quae quidam falsa ornamenta ei dedissent.) suo exemplo verum historiae naturalis usum in poesi probavit & docuit; vix vllum, inquam, ante eum cognovi poetam, quin fabulas de animalibus adpinxisset poemati suo. Aelianus delectare voluit atque etiam prodesse. Collegit exempla ingenii, industriae, temperantiae, iustitiae, fortitudinis, amoris, pietatis, docilitatis animalium, (2.) eo potissimum consilio, ut possit inde mores hominum vitamque redarguere & emendare. Est enim, quod recte sensit Gesnerus in praefatione ad Aeliani de animalibus librum, in eo *temperamentum quoddam & harmonia utriusque philosophiae moralis nimirum & naturalis.* At etsi nihil quidquam confinxit ipse, quod sancte affirmat; & quamquam complures fabulas didi-

ca-

(2.) Aelianus ipse in praefat. hist. an.

tavit commentitias ipse; tamen arripuit libens quaecunque exempla ab aliis offerebantur, eaque ingenio suo ornavit reddiditque verisimilia magis; quo haud dubie veritati obfuit. Cuius rei clarissimum est exemplum enarratio Aeliani de castore; quod animal amputari sibi ipsum testiculos, ob eos se peti gnarum tradunt naturae historici, sed praeter ea nihil. Jam vero quibus accessionibus hanc rem auxit &, si Diis placet, ornavit Aelianus! Longa est fabula, sed cum comprobet quam optime sententiam nostram, non possum mihi temperare, quin eam subiiciam. En eam ex interpretatione Gillii vel Corn. Gesneri: *Quod caussam ab insequentibus venatoribus cur tam cupide petatur non ignorat, idcirco mordicus premens usque incumbit ad elidendos testes quoad abs se absciderit, & sic illos eis obiecerit, tanquam homo summa prudentia in latrones incurrens, quaecunque portat ad se redimendum exponit. Quodsi postea quam exectus & ex periculo servatus fuerit, ab insectantibus iterum vrgeatur, hic se erigens, atque quamobrem insequi ulterius pergere non debeant, caussam ostendens, ad revertendum, quod iam ea parte, quam expetunt careat, venatores inducit. Nam carnes eius non admodum illi curant. Persaepe etiamnum testiculis praeditus, cum se a venatorum conspectu longissime cursu removerit, eam par-*

L

tem

tem desideratam ita astute comprimit & occultat; ut insectatores fallat, tanquam iis careat quae occultavit. Haecenus Aelianus.

(3.) Cave vero credas hoc in Aelianum modo aut solos veteres convenire; convenit etiam in complures ex iis, qui nostro aevo praecepta morum civibus propinant; eos dico, qui *Moralistae* vulgo vocantur. Quoties ab iis laudata est eleganter admodum provida formicarum cura sanctaque turturum castitas atque eiusdem generis multa; etsi iam dudum physici nullam esse eiusmodi curam formicarum, nullam turturum castitatem demonstraverant. (4.) Noluerunt videlicet argumentum perdere, in quo ingenium suum poterant exercere. Quapropter si nec ipsi fabulas confinxerunt, tamen eas tradiderunt, confirmarunt, ornarunt, auxerunt.

§. 8.

Hac ratione cum veteres animalia sapientiora crediderint, quam sint, (nulla est enim iis sapientia) inter ea nec aemulationem intercedere non credebant. Ob similem laudem credebant equum esse contrarium camelo, camelumque equo, etsi ne vestigium quidem istius-

(3.) Ael. L. 6. c. 34.

(4.) Ael. L. 3. c. 44. conf. Viti Riedlini diff. de turturum dubia castitate in Decur. 3. miscell. Nat. cur. obs. 129. anni V.

modi aemulationis observetur. Talia vero referrebant ad antipathiam, de qua iam disputavimus. Ita etiam invidiam cadere in bestias arbitrati sunt. Magnam vim medicam cornibus cervinis inesse ponebant, & nescio quam ob causam, dextrum cornu sinistro praeferebant. Jam vero cum cervi non vno tempore simul ambo amittant, sed saepe altero amisso alterum paululum retineant, coniciebant inde eos probe scire, cornu dextrum hominibus magno vsui esse, eosque invidia tactos hoc in terram occultare. (1.) Pectines ad expoliendas vestes hodie sunt setacei, olim vero e cute herinaceorum (Schweinigel) erant. Reddunt vero ex se herinacei in desperatione urinam tabificam, tergori suo spinisque noxiam; e mente veterum ideo eam reddunt, vt tergo reddant hominibus inutile. (2.) Castoreum esse testiculum fibri falso putarunt, falso etiam, eum ob hoc se peti gnarum testes sibi ipsum amputare. (3.) Orta est fabula, quod animal liquorem, cuius vim laudant medici eiicere potest, eumque saepe ore lambit atque exsugit. Est vero error vetustissimus, cum aegyptii iam, cum

L 2 de-

- (1.) Ael. hist. an. L. 3. c. 17.
 (2.) Plin. L. 8. c. 37. Ael. L. 4. c. 17. Theophrast. in Fragmento de animalibus quae invident. Urinam eos in desperatione reddere verisimile mihi videtur, cum sunt & alia, quibus accidit; testem vero laudare nequeo.
 (3.) Plin. L. 8. c. 30. Solin. c. 23. Juv. 12, 35.

designare volebant hominem, qui sibi ipse damnum infert, castorem pinxerint. (4.) Quin etiam Servius nomen ipsum inde duxisse animal vult. (5.) Verum ne iniuria afficiamus antiquitatem, quam alias defendimus, iam Sextius, quem Plinius (6.) diligentissimum medicinae (neque immerito qui hoc vidit.) vocat, amputari testes ab ipso, cum capiatur, negavit; quin immo parvos esse substrictosque recte docuit; hoc vero perperam: eos spinae adhaerere. Optime rem cognovit Dioscorides, qui anatomicos recentiores habet consentientes. (7.) Venia est danda maioribus, quibus rerum naturae, immo ut rectius dicam, rerum omnium

(4.) Horap. Hierogl. L. 2. c. 65.

(5.) Ad Virg. Georg. L. 1. v. 58.

(6.) L. 32. c. 3.

(7.) Dioscor. L. 2. c. 26. Accuratam castoris delineationem & partium quoque internarum descriptionem debemus anatomicis Parisiensibus. *Memoires pour servir à l'histoire naturelle des animaux & des plantes. Par Mess. de l'Acad. royale des sc. à Paris. à la Haye 1731. 4. Locum testicularum ita designant: Les testicules n'étoient pas plus en dedans que les poches: (Folliculi, in quibus castoreum.) ils étoient seulement un peu plus haut, aux parties externes & laterales des Os-pubis, à l'endroit des aines, où nous les avons trouvés entièrement cachez, en sorte qu'ils ne paroissent point au dehors non plus que la verge avant que la peau fut levée. — Klein laudat etiam Brown essais sur les erreurs popul. & de hoc libro: Journal des Sav. C. 501.*

naturaeque ipsius creatoris sapienriffimi benigniffima, beneficentiffima providentia minus erat perspecta, quam nobis. Tantum abest, vt illius iussu animalia, quae generi humano vlti sunt occultent, vt ea potius occultent, quae nobis sunt damnosa. Canis, cuius excrementis vis septica est, quae omnes plantas perimit, atque adeo calceamenta iis inquinata, licet nova & robusta, corrumpit, alvum non vbique deicit, sed supra stipites, sed supra lapides; vel aliis locis alioquin iam sterilibus. (8)

§. 9.

Constat inter omnes, veteres quando virtutes seu vitia indicare volebant, ea pinxisse animalia, quibus virtutes illas seu vitia illa praecipue ac maxime inesse arbitrabantur. Ita fortitudinis signum erat leo. Quando vero varias virtutes vitiaque varia in vno coniuncta designaturi erant, tunc a variis quoque sumebant animalibus partes seu membra, quae in vnum componebant, vnde monstra existebant ridicula saepe. Postea qui in eiusmodi hieroglyphica incidebat ignarus vnde orta essent, is credebatur alere eiusmodi monstra terram quandam incognitam. Haud scio an in eorum numero sint Cynocephali, Acephali, quibus oculi in pectore, quorumve meminit Herodotus; & Mi-

L 3

no.

(8.) Linnaei hist. nat. Canis in amoen. acad.

notauri (1.) & quae sunt plura eiusmodi. Verum cum hoc argumentum potius ad mythologiam faciat explicandam, quam ad historiam naturalem, missum illud faciamus. Sufficit attingisse.

§. IO.

Largus etiam fabularum fons fuit superstitio, ex quo, quae fluxerunt, eae omnes propter sanctam auctoritatem mentibus hominum quam diutissime inhaeserunt. Primum enim quae bestiae, quae stirpes religiose colebantur, eas attingere, violare, venari nefas erat; quapropter impune quivis de istis poterat mentiri. Hoc modo Arabes nequaquam animalia in terra sancta, quam putant, venantur. (1.) Ita quoque thuris arborem eiusque cultum putavit Wesselingius studiose celasse Arabes, cum tanquam numini sacram venerarentur, certisque tantum ac religiosis familiis incisionem caudicis committentes, ne conspectum quidem eius profanis indulgerent. (2.) Qua sententia etsi iam probabiliorem tradidimus, (§. 3.) tamen digna omnino est, quae hic laudetur.

Gran-

(1.) Minotauri in nummis Neopolitanorum symbola mera sunt roboris quo in eo tractu rustici pollent, & quo utuntur in aranda cum bubus tellure Harduinus ad Plin. I. p. 549 n. 3.

(1.) Illustris Michaelis ad librum de sacra poesi Hebraeorum p. 549.

(2.) Joh. Wesselingius Oprobals. Vindic. p. 234. (8)

Grande cancrorum genus in mari rubro piscari religiosum erat, propterea quod accolae Neptuno illud sacrum putabant. (3) Neque hoc antiquitus tantum effecit superstitio, cum hodie etiam idem fieri apud gentes quasdam litteris minus exultas relatum legamus. Qui hodie mare rubrum accolunt religione quadam Tricheci (Manati vulgo. Lin. Syst. Nat. 6.) caput amputant illudque tanquam sacrum quoddam in mare abiiciunt, quam ob causam diu illius historiae ac descriptio manca fuit. (4) Atque Norvagi hodierni quidquid marinum offendunt magnum ac ignotum, illud sacro quodam horrore abiiciunt statim, vocantes illud *Trollfisk*. Hac ratione cum res istiusmodi naturales piscatoribus solis, hominibusque illitteratis innotescerent modo, nec unquam physicis; non potuit non fieri, ut isti de iis tanquam rebus sacris multa falsa commenti sint; utque e contrario Physici ignorarent, quae sit eorum forma,

L. 4

quae

(3.) Aelian. hist. an. L. 17. c. 1. ἐπιβουλεύεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενὸς αὐτοῦς. τὸ δὲ αἴτιον ἱεροὶ λέγονται Ποσειδῶνος καὶ ἀφιέρωνται τῷ θεῷ τούτῃ ἀναθήματα ὄναι ἐκείνου. ἀσινῆ τε καὶ ἀνεπιβούλευτα οἱ καρκίνοι. *Tuti erant adversus omnes insidias, quod sacri haberentur Neptuno, nec eis nocere aut insidiari auderet quisquam.*

(4.) Monconis in itinerario. Pantoppidan in der Vorrede zur natürlichen Historie von Norwegen.

quae ratio. Nunquam enim in horum conspectum veniebant eæ, nec per religionem eas investigare licebat. Quin immo vera Hermaphroditorum ratio adeo fuit fabulosa atque tam diu latuit, quoniam in malo omine apud Graecos pariter ac Latinos habiti sunt, ita quidem, horrendum dictu, vt in mare proiecti sint. (5.)

Deinde cum quae rerum natura eximia ferebat, Diis dicata essent & in templa memoriae causa reponerentur, quod iam iam probaturi sumus, conservabantur ea quidem, sed mox tot & tam variae de iis oriebantur fabulae, ut quae essent revera ne constaret quidem. Exemplo sunt etiamnum quae memoriae causa in templis & locis publicis verbi gratia Lubecae servantur; de quibus tam multa narrantur peregrinatoribus, vt quod verum sit non possint divinare. Nec licebat olim iis, qui volebant res istiusmodi ipsas diligenter cognoscere. Credere fas erat, examinare nefas. Itaque superstitio, quam probavimus supra profuisse historiae naturali, eidem etiam obfuit.

(5.) Livius L. 27. c. 11. conf. Plin. L. 7. c. 3. In primis vero huc pertinet dissertatio illustris Halleri de Hermaphroditis Tomo I. commentar. Soc. Goetting.

CAP. IV.

DE COLLECTIONIBVS RE-
RVM NATVRALIVM
APVD VETERES.

§. I.

Quidquid veteres in rerum natura magnum, eximium, praestans, rarum, admirabile offendebant, illud omne tanquam θεῶν aliquod dicabant Diis suis; vti montes altissimos, silvas densissimas, arbores aliis magnitudine insigni praestantes, animalia insolita pulcerrimaeque & quae sunt generis eiusdem. (1.) In his enim natura quid possit efficere experta videbatur, montem praealtum Hebraei vocarunt montem Dei. Cancros in mari rubro Neptuno sacros iam commemoravimus. Ramosa cervorum cornua & dentes aprinos venatores ac rustici sacrabant affigentes ea vel arbori, vel valvis aut parietibus templorum, in primis Dianae; (2.)

L 5

vnde

(1.) Res est satis nota, sufficit iam vnus de arboribus Plinii locus L. 12. c. 2. Hard. 1. p. 654. *Haec fuere numinum templa, priscoque ritu simplicia rura etiam nunc Deo praecellentem arborem dicant.*

(2.) Wachterus in Glossario T. 1. p. 582. Virg. Eclog. 7. v. 29.

*Setosi caput hoc apri tibi, Delia, parvus
Et ramosa Mycon vivacis cornua cervi.*

conf.

vnde etiam Wachterus nomen *Geweibe*, quasi aliquid Diis dicatum, derivat. Gubernatores ac mercatores itinere confecto tanquam anathemata offerebant diis res pretiosas, quae propriae erant terrae illae peregrinae, quam adierant, haeque suspendebantur aut collocabantur in templis & memoriae causa & ornamento, ut essent templis. (3.) Hanno Carthaginienfis ille, qui Africam ultra columnas Herculis circumvectus erat, cuius navigationis commentarium in templo Saturni consecravit, penetraverat in Gorgades insulas & redux multa de Gorgonibus, quarum corpora hirta, commemorabat, ponebatque argumenti & miraculi gratia duarum Gorgonum cutes in Junonis templo. (4.) Qua ratione paullatim in templis res naturales & patriae & peregrinae acervabantur, quare veteres nec collectionibus rerum naturalium, quas Musea hodie, Naturalienfabinetter vocare consuevimus, caruisse credo; sed eas habuisse in templis deorum. Neque erat locus quisquam iis ad conservandas res naturales melior. Quid enim diligentius, quid sanctius potest conservari, quam illud, quod

in
conf. Ovid. Metamor. L. 12. v. 266. Symmachus
L. 5. ep. 68.

(3.) Plaut. Curcul. act. 3. v. 68.

*Quia nudius tertius venimus in Cariam
Ex India: ibi nunc statuam volt dare auream
Solidam faciundam factis monumentum suis.*

(4.) Plin. L. 6. c. 31.

in templis erat, cuius in muris aves adeo nidulantes sub tutela numinis putabantur. (5.) Quantum scelus visum sit spoliatio talium collectionum rerum naturalium optime declarat historia de Masinissa rege. Erat in promontorio insulae Melitae Junonis templum, quod tanta religione semper fuerat, ut non modo Punicis bellis, sed etiam in praedonum multitudine, qui ibi fere quotannis hiemare solebant, semper inviolatum sanctumve fuisset. Ad hunc locum classe quondam Masinissae regis appulla, praefectus regius dentes eburneos, incredibili magnitudine e fano tollebat & eos in Africam portabat Masinissaeque donabat. Rex quidem primo delectabatur munere: post ubi audiebat, unde essent, statim certos homines in quinqueremi mittebat, qui eos dentes reportarent. Itaque in his inscriptum litteris Punicis erat: regem Masinissam imprudentem accepisse: re cognita, reponendos, restituendosque curasse. (6.) Nec Cicero maius templorum spoliatio poterat Verri exprobrare scelus. Nulla erant

(5.) Aristodico nidulantes in templi muris aves rapienti vox reddita est: ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων τὶ τὰδε τολυᾶς ποιῆν; τοὺς ἱέτας μῶυ ἐκ τοῦ νηῶυ κερᾶίσεις. *mortalium pessime quid audes? meosne etiam ex templo supplices rapis? Herodot. L. 1. p. 73. edit. Stephani. Plinius in dedicat. multa, ait, valde pretiosa ideo videntur, quia sunt templis dicata.*

(6.) Cicero in Verrem. 4. c. 46.

erant igitur loca ad colligendas conservandasque res naturales magis idonea, quam templa deorum.

Plurimae vero e regno certo animali, quemadmodum hodie loquimur, conservatae videntur in templis Herculis & Dianae; credo propterea quod vtrumque numen venatione inclaruit. Tempore Philippi regis taurus silvestris Macedoniam vastabat, cuius pellem & cornua, quae mirae magnitudinis erant rex, qui ipse hunc necaverat, in vestibulo templi Herculis consecrabat. Indicae formicae cornua Erythris in aede Herculis fixa erant. (7.) In Dianae templo corium basilisci servabatur, quod hirundines arcere credebatur, ne intro volarent. (8.) Agathocles Siculorum rex capiebat aliquando cervum cum annulo collari, cui inscriptum legebatur: Diamedes Dianae & consecrabat illud in Jovis templo, vnde postea in Dianae templum transferebatur. (9.) Gorge-

num

(7.) Plin. L. II. c. 31.

(8.) vid. Scalig. exercitat. 146. diff. 3.

(9.) Aristoteles *περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων* p. m. 730. ἐν δὲ τοῖς Πευκετίοις εἶναι Φασιν Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐν ᾧ τὴν διανομασμένην ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις χαλκῆν ἔλικα ἀνακῆσαι λέγουσιν ἔχουσαν ἐπίγραμμα Διομήδης Ἀρτέμιδι. μυθολογεῖται δὲ ἐκείνον ἐλάφω περὶ τὸν τεράχηνον εὐρισκομένην ἀπὸ Ἀγαθακλέους ὕπερον τοῦ βασιλέως Σικελιωτῶν,

εἰς

num cutes in Junonis templo & dentes eburneos eximiae magnitudinis modo commemoravimus. Pellis & maxillae immanis illius serpentis, quae in Punicis bellis ad flumen Bagradam a Regulo imperatore ballistis tormentisque, ut oppidum aliquod expugnata erat, quaeque bello ipso terribilior visa erat legionibus Romanis, duravere Romae in templo, usque ad bellum Numantinum. (10.) Ingentis etiam serpentis pellis, cui tota Homeri Ilias inscripta erat, servabatur Constantinopoli usque ad tempus imperatoris Basilii. Tunc enim in urbis incendio combusta est. (11.) Alexandro Macedoni cornua apportabantur asini Scythici, quae sola Arcadiae fluminis Stygis aquam continere poterant. Haec mittebat Delphos, ut
Pythio

εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἱερὸν ἀνατεθῆναι φασί.
In Peucetinis Dianae templum est, in quo locatum est celebre illud aereum sertum, inscriptione hac insignitum: Diomedes Dianae. Id fabulantur ab eo collo cervino applicatum accrevisse, itaque deinceps hoc pacto inventum ab Agathocle Siculorum rege in Jovis templo locatum.

(10.) Plin. L. 8. c. 14. nescio cur non addiderit quo in templo. Julius Obsequens c. 29. non in templo sed in publico tradidit. Seneca ep. 82. *Serpentem illam in Africa saevam & Romanis legionibus bello ipso terribiliorem frustra sagittis fundisque petierunt.* Historiam etiam breviter enarrat Flor. L. 2. c. 2. itemque Valer. Max. L. 1. c. 8.

(11.) Georg. Cedrenus. Zonaras.

Pythio dedicarentur. (12.) Ossa belluae, cui Andromeda exposita fuit, quaeque haud dubie cetus fuit, servata erant in oppido Judaeae Joppe, vbi factum hoc esse volunt, sed appor- tata inde ostendit ea Romae inter reliqua mi- racula in aedilitate sua M. Scaurus longitudine pedum XL. altitudine costarum Indicos elephan- tos excedente, spinae crassitudine sesquipeda- li. (13.) Eodem modo etiam nunc balaena-

(12.) Aelian. hist. an. L. 10. c. 40. vbi haec corni- bus inscripta fuisse proditum est: Σοὶ τὸ δ' Ἀλέξανδρος Μακεδῶν κέρας ἀνθετο Παιᾶν κἀνθῶνος Σκυθικῆς, κτήμα τὸ δαιμόνιον, ὃ Στυγὸς ἀχεράντου Λουθησιᾶδος οὐκ ἔδα- μάσθη ῥέυματι βασιάζειν δ' ὕδατος ἠγορέην. Hoc tibi Alexander Macedo mirabile cornu dedi- cat, o Paeon, ex asino Scythico, illaesum quod aquam Stygis est pote claudere solum invictique alias vincere vim laticis. Ita reddidit Gillius.

(13.) Plin. L. 9. c. 5. Andromedam in oppido Joppe obiectam esse belluae, idem Plin. L. 5. c. 31. & in saxo, quod Joppae vrbi proiacet, Paria dicto, aetate adhuc Plinii vinculorum Andromedae ve- stigia servabantur Plin. L. 5. c. 13. & Josephus L. 3. de bello Judaico c. 15. Cetum vero fuisse belluam vel e Strabonis verbis L. 16. intelligitur: ἐν ταῦθα δὲ μυθεύουσι τινες τὴν Ἀνδρο- μεδαν ἐκτεθῆναι τῷ κήτει. ibi fabulantur An- dromedam ceto expositam fuisse. Relandus in Palaestina p. 640. edit. Norimb. fabulam a Jona hinc fugiente natam suspicatur; quod vero mea nihil refert.

rum ossa passim in templis vrbium maritimarum offendimus, v. gr. in pago amoenissimo prope Hagam comitum dicto Scheweningen, & plerumque vulgo multae de istis narrantur fabulae. Pertinent etiam huc ingentia Neadum ossa, quae in Samo aetate adhuc Euphorionis ostendebantur. (14.) Pelopis quoque humerus dignus visus est Graecis, qui in templis asservaretur. Nec fortasse immerito. Nam etsi tota Pelopis historia fabulosa est, tamen verisimile videtur humerum eius praeter naturam esse formatum; praesertim cum eadem scapulae forma familiae postea propria fuerit. (15.) Primum haec scapula erat Pisae, postea in castris Graecorum ad Troiam & denique Elide, vbi per multa saecula ostendi solebat. (16.)

Dein-

(14.) Ael. hist. an. 17, 28. In libro quo vtor, legitur *νηαδες*. Num nomen corruptum sit nescio. Docerunt editiones recentiores, quas adeant, quibus licet. Fortasse Nereides sunt, de quibus Plin. L. 9. c. 5.

(15.) Schol. Pindari ad Ol. 1. v. 38. *διὸ καὶ οἱ ἀπὸ Πέλοπος καταγόμενοι, τοιοῦτον τὸν εἶχον τὸν ὤμον.*

(16.) Non libet totam scapulae historiam hic referre, retulit eam e Pausania Schmidius ad Pindar. p. 75. Plin. L. 28. c. 4. costam fuisse, non scapulam scribit. *Elide solebat ostendi Pelopis costae, quam eburneam affirmabant.* At Pindarus veritati eo propior, quo antiquior Plinio, *ὤμον* dixit. Harduinus quidem non *costam*, sed *scapulam* ibi legi vulc.

Deinde quae membra corporis humani digna videbantur, quae asservarentur, ea plerumque in conditoriis sive sepulcris asservabantur & ostendebantur. In conditorio Sallustianorum servabantur aetate Plinii etiam corpora procerissimorum hominum, quos vnquam viderat Roma, Posionis & Secundillae. (17.) Idem etiam Plinius duos homines in loculis asservatos vidit, quippe Manium Maximum & M. Tullium equites Romanos, qui binum cubitorum fuere. (18.) Interdum tamen etiam in templis membra humana condebantur, quemadmodum pollex regis Pyrrhi in dextro pede, cuius tactu lienosis medebatur. (19.) Denique quae-

vult. At quidni credamus, Plinium memoria esse lapsum, cum etiam nunc viri accuratissimi labuntur interdum.

(17.) Plin. L. 7. c. 16.

(18.) Plin. ibidem.

(19.) Plin. L. 7. c. 2. *Quorundam corpori partes nascuntur ad aliqua mirabiles; sicut Pyrrho regi pollex in dextro pede, cuius tactu lienosis medebatur. Hunc cremari cum reliquo corpore non potuisse tradunt, conditumque loculo in templo.* Liceat adscribere interpretationem cl. Denso: *An einis ger Leute Leiber wachsen Theile, die zu einer wunderbaren Wirkung aufgelegt sind. So hatte der König Pyrrhus den großen Zehn am rechten Fuße: berührte er Milzfüchtige damit, so wurden sie geheilet. Dieser, wie man sagt, konnte mit dem übrigen Leichname nicht verbrant werden, ward also in einer Schachtel im Tempel verwahrt.* Videtur qui-

quaedam res naturales rarissimae etiam inter imperatorum cimelia servatae sunt, modo satis probata sit Bocharti coniectura. Nam Hippocentaurus loco, quem iamiam laudaturi sumus, dicitur servatus ἐν τοῖς ὄρεισι τοῦ αὐτοκράτορος, id quidem est *in imperatoris finibus*, quam lectionem, cum ea minus probabilis sit, ita ille corrigit: ἐν Ἰησαυρείῃ. Nos quidem hanc rem philologorum committamus iudicio. (20.) Octavius quidem Augustus collegat sibi revera res naturales, verbi gratia immanium belluarum ferarumque membra praegrandia, quae dicebantur Gigantum ossa; quibus

quidem nomen Schachtel satis convenire cum de pollice tantum, non de toto corpore sermo, cumque corpus ipsum crematum dicatur. At fescus omnino videtur, si verba Plinii ipsa legantur. Loculi enim plurale tantum secundum Grammaticos est, nec reddi potest Schachtel, cum potius armarium loculatum sit; quod vel sexcenta probant loca. Atqui hoc loco, vbi *loculus*, non *loculi*, feretrum, cui mortui includuntur procul dubio intelligendum est, quod etiam Gesnero visum est, qui, cum diligenter admodum huius vocis varios significatus rimatus sit, in thesauro cum Stephani, tum Fabri hunc Plinii locum exempli causa laudavit. Adiuvabit forte Plutarchi locus in Pyrrho laudatus ab Harduino, vbi eadem res narratur, quem quidem evolere non licet.

(20.) Bochart. Hieroz. L. 6. c. 10. p. m. 835.

bus & aliis rebus vetustate & raritate notabilibus praetoria sua excolebat. (21.)

§. 2.

Haftenus egimus de iis rebus, quae vel siccae sunt ipsae, vel siccati certe possunt. Jam operae pretium est, investigare, quomodo veteres eas, quae siccati nequeunt, quaeque nos in Spiritu Vini condimus, servaverint. Triplici vero ratione vsi sunt vel melle, vel cera, vel balsura. In Arabiae vrbe Sauna reperiebatur Hippocentaurus, quem rex cum vivum cepisset in Aegyptum ad Caesarem mittebat. Sed cum in itinere propter aeris mutationem interiret, melle conditus Romam mittebatur, vbi omnibus curiosis ostendebatur & eum Plinius sese vidisse memoriae prodidit. (1.) Hominum quo-

(21) Suetonius 2. c. 72. cuius verbis ipsis vsi sumus.

(1.) Plin. L. 7. c. 3. *Claudius Caesar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interiisse. Et nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus.* Hic ipse est Hippocentaurus, in quo describendo multus Phlegon Trallianus Lib. de rebus mirabil. c. 34. *εὐρεθῆ ἐν Σαύνη τῆς Ἀραβίας πόλει ἵπποκένταυρος ἐπι ὄρουσ μάλα ὑψηλοῦ. — τῶν δὲ ἵπποκένταυρον συλλαβῶν ὁ βασιλεὺς ζῶν ἀποπέμπει σὺν ἑτέροις δώροις πρὸς Καίσαρα εἰς τὴν Αἴγυπτον. — οὐ φέρων δὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ αἵρος, τελευτᾷ.*

quoque mortuorum corpora melle perfunde-
bantur, itaque conservabantur, praesertim si
quis peregre obiisset, donec domum referri
posset. Agesilopis Lacedemoniorum regis cor-
pus, qui in Macedonia febris moriebatur in
melle domum portabatur. (2.) Agesilai etiam

M 2

cor-

λευτᾶ. καὶ οὕτως ὁ Ἐπαρχος τῆς Αἰγύπτου
ταριχέουσας ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην. καὶ πρῶτον
ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπεδείχθη. — τὸν δὲ
πεμφθέντα εἰς Ῥώμην εἴ τις ἀπίσει, δύναται
ἰσορῆσαι. ἀπόκειται γὰρ ἐν τοῖς ὄρειοις τοῦ

αὐτοκράτορος τεταριχευμένος, ὡς προεῖπον.
*In Arabiae urbe Sauna repertus est hippocentau-
rus, in monte admodum excelso — eum Arabiae
rex cum vivum cepisset, cum aliis donis misit in
Aegyptum ad Caesarem. — Sed aeris mutatio-
nem non ferens, mortuus est. Eum conditum Ae-
gypti praefectus Romam misit. Et primum in pa-
latio monstratum est. — Et eum qui Romam
missus est, si quis non credat, videre potest. Con-
ditus enim repositus est in imperatoris finibus.
Vel ex his Plinii & Phlegontis locis satis intelli-
gitur fuisse animal Romae, quod centaurum vo-
caverint. Fuit procul dubio vel muliebris vel
equinus foetus monstruosus, quae est probabilis
Bocharti sententia.*

- (2.) Xenophon histor. Graec. L. 1. ἐκεῖνος μὲν ἐν
μέλιτι τιθεῖς, καὶ κομνεσθεῖς οἰκαδὲ ἔτυχε
τῆς βασιλικῆς ταφῆς. *In melle positus & do-
mum relatus, regiam sepulturam consequutus est.*
Sunt qui reddunt: *melle oblitus*, quod nec per
Xenophontis verba, nec per rationes physicas li-
cet.

corpus, qui in Menelai portu inter Aegyptum & Cyrenas morbo implicitus moriebatur, amici, quo facilius Spartam referre possent, melle perfundebant. (3.) Alexandri Magni etiam corpus Alexandriae in melle durabat. (4.) Democritus melle voluit omnia corpora servari. (5.) Neque ad animalium tantum corpora conservanda melle utebantur, sed ad reliquas etiam res, quas putrescere nolebant. Colu-
mella

cet. Quae melle oblita tantum sunt, durare nequeunt, necesse est ut tota melle penitus perfundantur.

(3) Diodor. Sic. L. 15. τοῦ σώματος ἐν μέλιτι κομισθέντος εἰς τὴν Σπάρτην, ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς τε καὶ τιμῆς. Corpus in melle Spartam delatum regiam sepulturam atque honorem consequutum est.

(4) Statius Sylv. 3, 2.

*Duc & ad Emathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblaeo perfusus nectare durat.*

conf. Curt. L. 10. c. 10, 12.

(5.) Elegans est locus Varronis apud Nonium c. 3. verbo Vulgus: *Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui praecepit ut comburerent, quam Democritus, qui ut in melle servarent; quem si vulgus sequutus esset, peream, si centum denariis calicem mulsi emere possemus.* conf. Plin. L. 9. c. 55. Huc etiam Lucretii versus L. 3. v. 902. pertinent:

Nam si in morte malum est malis morsuque ferarum

*Tractari, non invenio qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis,
Aut in melle situm suffocari. —*

mella docet ita optime etiam mala posse custodiri. (6.) Nam *talis*, inquit Plinius, *mellis ipsius natura est, ut putrescere corpora non sinat.* (7.)

Cera quoque cadavera animalium oblinita esse constat, qua in primis Persae mortuos condiebant, ut quam maxime permanerent diuturna corpora. (8.) Videntur tamen Graeci & Romani cera tantum vti, quando mel non suppetebat. Nepos & Plutarchus, Agesilaum, quem melle perfusum Xenophon vult, cera circumfusum esse perhibent, quod mel non ha-

M 3

buis-

(6.) Colum. L. 12, 45. 1. *Nibil certius aut melius experti sumus, quam ut cydonea maturissima integra sine macula & sereno caelo, decrescente luna legantur & in lagoena nova, quae sit patentissimi oris, deteresa lanugine quae malis inest, componantur leviter & laxe, ne collidi possint: deinde cum ad fauces usque fuerint composita, vimineis surculis sic transversis ardentur, ut modice mala comprimant, nec patiantur ea, cum acceperint liquorem sublevari. Tunc quam optimò & liquidissimo melle vas usque ad summum ita repleatur, ut pomum submersum sit. Haec ratio non solum ipsa mala custodit, sed etiam liquorem mulsei saporis praebet, qui sine noxa possit interdum dari febricitantibus, isque vocatur melomeli.*

(7.) Plin. L. 22. c. 24.

(8.) Cicero Tuscul. quaeest. L. 2. in fine: *Persae etiam cera circumlitos mortuos condiunt, ut quam maxime permaneant diuturna corpora.*

buisſent amici. (9.) Atque cum cerae a putredine caetera vindicant, mirum videtur Plinio, eas etiam animalcula quaedam gignere. (10.) Quin etiam hodie quibusdam in locis piſces cera circumfunduntur & ita a mercatoribus ad exteros transmittuntur. (11.)

Denique etiam falſuram ad conſervandas res naturales adhibebant. Veruſtiſſimam vero hanc exiſtimo rationem, quam cum incommoda ſit, cognito mellis uſu, neglexiſſe veteres. Corpus ſuis Aeneae Lavinii, quae peperat XXX. porcos albos, quod protendit (nam erat portentum, ſi plures pariat, quam mammas habeat.) ut poſt XXX. annos Lavinienſes conſiderint oppidum Albam, a ſacerdotibus, quod in falſura fuerit, demonſtrabatur adhuc Varro-
nis

(9.) Cornel. in vita Ageſilai: *in morbum implicitus deceſſit, ibi eum amici, quo Spartam facilius perferre poſſent, quod mel non haberent cera circumfuderunt, atque in domum retulerunt.* Plutarchius in vita Ageſilai: *οἱ παρόντες κηρὸν ἐπιτήξαντες τῷ νεκρῷ, μέλιτος οὐ παρόντος, ἀπὴν χου Σπαρτιάται εἰς Λακεδαιμόνα.* Cera cadaveri illiqueſacta, quia mel non ſuppetebat, Lacedaemonem retulerunt Spartiatae.

(10.) Plin. L. II. c. 33.

(11.) Hoſok's Reife 1 Th. p. 30. Bey Jamiate giebt es eine Art von Muletten, welche man in Wachs gießt, und auf die Art durch die ganze Türken und in verſchiedene Chriſtliche Gegenden verfährt.

nis memoria. (12.) Probare falis vsum ad ser-
vanda corpora animalium videtur etiam ver-
bum Graecorum *ταριχέειν*; quod cum pro-
prie sit *Sale condire*, tamen etiam apud He-
rodotum, Diodorum Sic. aliosve *ταριχέειν*
νεκρῶν est *mortuum pollingo*; propterea, puta,
quod vetustissimo tempore sale condita corpo-
ra sunt. Atque Plinius *Salis*, inquit, *natura*,
corpora adstringens, siccans, alligans: de-
functa etiam a putrescendo vindicans, ut
durent ita per saecula. (13.)

§. 3.

Hodie qui vel paululum historiam & phi-
losophiam naturalem amant, ii solent colligere
ipsi, quidquid offendunt in rerum natura pul-
crum, eximium, rarum; gaudentque suis re-
rum naturalium collectionibus, quae & utili-
tatem & iucunditatem afferunt possessoribus.
Nihilo minus confiteri me oportet, me non-
dum neque apud Aristotelem, neque apud
Plinium, neque apud alium quemquam quid-
quam de istiusmodi rerum naturalium collectio-
nibus invenisse. Mirum hoc sine dubio vide-
bitur cuique, qui quanto studio Romani Bib-
liothecas & musea ornaverint non ignorat.
Cicero verbi gratia undique colligebat elegan-

M 4

tio-

(12.) Varro de R. R. 2, 4, 18. Copiosius totam hi-
storiam enarrat Dionys. Halicar.

(13.) Plin. L. 31. c. 9.

tiores imagines & signa, maxime eorum, qui eruditionis antistites fuerant. Exquisitum in Tusculano erat opus Hermeracla, quae Mercurii & Herculis imagines coniunctas in vno corpore exhibebat, quodque e loco remotissimo adducendum curaverat. (1.) Quid ergo causae esse putemus, cur veteres non eadem cura res naturales collegerint? *Curiositas naturalis*, quam vocat Linnaeus, fuit sane in Plinio, qui si quid viderit rarum, non omittit addere illud: *Vidi, vidimus.*

(1.) Cicero L. 7. ep. ad diversos 23. & L. 1. epist. 10. ad Atticum.

CAPVT V.

DE

RATIONE AGNOSCEN-
DI VETERVM ANI-
MALIA.

§. I.

Exposita hactenus Zoologiae veterum ratio-
ne, quaedam quoque quomodo possimus
cognoscere, quae sint animalia, de quibus ve-
teres tradiderunt, differamus. Difficile admo-
dum hoc esse, sciunt, qui ad rem quamque,
de qua agitur in libris veterum, animum in-
tendere solent; quique quo studio situm & lo-
cum vr̄bis aut viae, quarum in libris veterum
mentio facta est, eodem investigant etiam ani-
mal illud, de quo veteribus sermo. Non
magis enim hodie nomina animalium Graeca ac
Latina constant, quam situs locorum. Quem-
admodum vr̄bes nomina hodie alia habent,
quam quae veteres iis indiderunt, perpaucae
vero vetusta retinuerunt; & quemadmodum
complures vr̄bes plane deletae sunt, vt ne ve-
stigium quidem superfit; multas etiam novas
accepit regio quaecunque; ita etiam pauca ani-
malia retinere nomina, plurima accepere no-
ua, multa etiam prorsus extirpata sunt in re-
gione,

M §

gione, vbi magna olim eorum copia fuit; e contrario quoque multa e longinquo eo noviter confluerunt, vbi olim ne visa vnquam sunt. Verum cum istae difficultates nec quidquam virorum doctorum ingenia a Geographia antiqua deterreant, sed ea potius ad eam alliciant, tanquam ad studium eruditione horum & diligentia dignum, quidni etiam in Zoologiam antiquam conferamus studium, quae aequae ac Geographia ad intelligendos Graecorum ac Latinorum libros facit vehementer. Neque sunt audiendi illi, qui cognitis difficultatibus, quibus laborat Zoologia, demonstratum eunt, plane esse *ἀδύνατον* recudere numisma animalium nominibus a veteribus inditum & ab recentioribus adulteratum. Sunt enim revera quaedam iam recusa feliciter, i. e. docuerunt viri docti quidnam sit animal, quod in hoc vel illo loco cogitaverint veteres, atque nunquam hoc studium potuit procedere feliciter, quam nostra aetate, qua tot cultores acerrimo ingenio summaque diligentia nacta est historia naturalis. Utque in magna silva boni venatoris est indagantis feras, quam plurimas capere; nec cuiquam culpa fuit, non omnes cepisse: ita nobis satis abundeque esse potest, restituere animalibus nomina, quae apud veteres habuere si non omnibus, at quam plurimis. Neque horum probanda est ratio, qui in interpretandis veterum libris, vbi bestiae cuiusdam mentio
facta

facta est, eo contenti sunt nomine, quod in Lexicis adscriptum offendunt. Nullum est enim lexicon, nec quod vel maxime elaboratum, quod recte reddidit plurimorum animalium nomina. Saepe numero vni voci tria vel quatuor adiuncta sunt nomina Germanica, quorum vtrumque aliud denotat animal, saepe etiam adscriptum est, quod prorsus non convenit, vel quod adeo ignotum atque inconstans est, vt ipsi lectores nesciant, quodnam sit illud, quod cogitavit lexicographus. Neque ab recentioribus historicis naturae auxilium petere philologi queunt. Hos qui multa millia norunt animalia, quae veteribus prorsus incognita fuere, oportet, cuique eorum nomen dare proprium; quamobrem e libris veterum corradentes vndique vocabula, ea quae inveniunt, distribuunt, vbi vero deficiunt, nova cudunt ipsi. Neque in istis vocabulis, quibus vsi iam sunt veteres, hoc spectant, vt cuique reddant nomen suum, sed raro admodum suum cuique tribuitur, neglecta illa iuris naturalis lege, & saepe, quae olim fuerunt synonyma, dantur animantibus diversis. Nec aliter hoc fieri potest in immensa animalium turba, quae in genera & species redigi debent. Atque hoc non solum utile, sed necessarium plane est, vt nesciam, quid sibi velit ill. D' Aubenton, qui ita vehementer reprehendit Linnaeum, qui canem, felem, viverram, mustelam, vrsumque *feras* dixit.

dixerit, qui rhinocerotem ad *glives*, equum ad *belluas* retulerit, qui leonem, tigrim, pardum sive pantheram lyncemque esse *feles* docuerit. Quicumque systema contexit, debet generi cuique, quod constituit nomen indere proprium. Ut vero quis offerat naturae historicus philologo novum systema, quis est, qui possit generibus novis hisce nomina dare Latina, quae etiam ex mente Romanorum convenire videntur? Quod cum non liceat, liceat sane historicis naturae nominibus abuti Latinis. Minor est enim iniuria in res derelictas quasi, eoque consilio Latinam adhibuerunt linguam, ut minus feriant ac offendant aures. Quamobrem qui velit reprehendere, reprehendat non vocabula, sed res, sed principium dividendi, characteres distinctivos, uti vocant. Jam vero redactis ab recentioribus ita in ordinem animalibus, videamus si possimus agnoscere animalia, quibus Graeci Graeca illa, Romani Latina indiderunt nomina, & quo difficilius hoc esse experiamur, eo facilius veniam physicis, qui tot & ita variis rebus distenti, non omnibus optima quaeque indiderunt, impertiri debemus. Equidem hic quasdam adiiciam regulas, quae mihi potissimum ad cognitionem animalium veterum dirigere videntur.

§. 2.

Sunt viri docti, qui in nominibus explicandis operam perdiderunt, quae animalium esse

esse falso putarunt, quorum auctoritas ne quemquam in errorem inducat, huius rei exempla quaedam praemittamus. Plinius, ubi mare gignere perhibet pleraque ad similitudinem eorum, quae in terra reperiuntur, sive animalium, sive etiam rerum caeterarum, exempli gratia appellat vuam, gladium, ferras, cucumim. Rondeletius atque Aldrovandus sollicitè investigarunt, quorumnam piscium nomina ista sint. At revera illis nominibus non denotantur pisces, quod rectè annotavit Harduinus, sed similitudines modo aliquae rerum terrestrium, quas mare quoque ipsum progenerat; sive has aliqui pisces quadam corporis parte, seu marini potius frutices (etiam Zoophyta) prae se ferant. Neque dubium asserre potest alius Plinii locus, ubi & cucumis & vua iterum occurrunt. Ibi enim non pisces tantum, sed quidquid in mari gignitur atque reperitur, enarrat Plinius. (1.) Quamobrem vua & cucumis non

(1.) Primus Plinii, quem laudavi, locus est L. 9. c. ubi verba haec: *Vera opinio vulgi: quidquid nascatur in parte naturae vlla & in mari esse: praeterque multa, quae nunquam alibi. Rerum quidem non solum animalium simulacra esse, licet intelligere intuentibus vuam, gladium, ferras: cucumim vero & colore & odore similem: quo minus miremur equorum capita in tam parvis eminerè cochleis.* Extremum locum reddens cl. Denso nescio qua vsus sit lectione, ita enim: *Daher dürfen wir uns so viel weniger wundern,*

non magis inter pisces quaerenda sunt, quam pectines echinique, quorum mentio fit in Zenonis edicto. (2.) Sunt enim ibi echini, qui alias Herinacei vocantur, quorum e cute pectines ad expoliendas vestes faciebant veteres. Ita neque Halec vel Alec vel Alex, quamquam in lexicis vulgo reddatur ein Heering, piscis nomen fuit apud Romanos, sed potius liquaminis genus, quod ex intestinis piscium conficiebatur, quod vel sexcenta veterum loca declarant. Neque me locum invenire potuisse confiteor, vbi piscis nomen esse videatur. (3.)

Sunt

dern, daß an einer so kleinen Wurzel ein Pferdekopf hervor rage. Alter Plinii locus est L. 32. c. 11.

(2.) Zenonis edictum legitur in codice L. 4. tit. 59. de Monopoliis: *Jubemus, ne quis cuiuscunque vestis, vel piscis, vel pectinum forte, aut echini — monopolium audeat exercere.* Gothofredus alii- que interpretes ibi pectinem & echinum piscium esse nomina ponunt. conf. Hard. ad Plin. L. 8. c. 37.

(3.) Totam halecis conficiendi rationem docet auctor Geopon. L. 20. cap. ultimo: vbi de garo: *γαρῶν ποίησις τὰ ἔργα τὰ τῶν ἰχθύων βαλ- λῖται εἰς σκέυος, καὶ ἀλίξεται — καὶ ἐν ἡλίῳ ταριχέυεται πυκνῶς δονούμενα. ὅταν δὲ ταριχευθῶσι τῇ θερῆα ἔξ αὐτῶν γάρου οὐ τως αἴρεται. κοφινὸς μακρὸς πυκνὸς ἐν- τίθεται εἰς τὸν μεσὸν ἀγγεῖον τῶν προειρη- μένων ὀψαρίων καὶ εἰσρεῖ τὸ γάρου εἰς τὸν κόφι-*

Sunt itaque ista nomina falso animalium credita. Verum sunt etiam alia, quae animalia quidem

κόφινον καὶ οὕτως διὰ τοῦ κόφινου διηθητὲν, ἀναιρῶνται τὸ καλούμενον λικουαμὲν, τὸ δὲ λοιπὸν πάτημα γένηται ἄλιξ. *Intestina piscium iniiciuntur in vas & saliantur. — & in sole inveterantur, frequenterque versantur. Postquam vero per calorem fuerunt inveterati, garum ex ipsis hoc modo tollitur. Cophinus longus imponitur in vas plenum praedictorum piscium, influitque garum in cophinum: atque sic per cophinum percolatum liquamen appellatum garum suscipiunt: reliquum vero recrementum, alex efficitur & vocatur.* conf. Plin. L. 31. c. 8. & L. 9. c. 17. *M. Apicius — in sociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) multos necari praecellens putavit, atque e icore eorum alecem excogitare provocavit.* Cl. Denso haec ita reddidit? *M. Apicius — hat davor gehalten, es sen köstlich dem Barben in der gesellschaftlichen Fischtunke, denn auch diese Sache hat einen Zunamen gefunden, zu tödten, und andere gereiget, aus ihrer Leber eine Fischlacke auszudenken. Nullo modo bene sapere potest die gesellschaftliche Fischtunke ei, qui non ignorat Socios populi Romani vocatos esse eos, qui foedere cum ipsis coniuncti erant. Neque est enim vlla sententia probabilior, quam eorum, qui putant hoc cognomen obtinuisse a sociis, forte ab Hispanis, qui illud Romam apportabant, cui omnes, quos novi, accedunt viri docti. Etsi vel falsa esset, tamen gesellschaftlich non convenit, quod si cogitasset Plinius, dixisset haud dubie Sociale garum. Sociorum vero garum saepius occurrit v. gt. L. 31. c. 8. Recentiores*
Garum

dēm denotant, sed non certa quaedam, sed genera eorum, ut ii erraverint, qui quorumnam animalium sint efficere voluerunt. Huc mea quidem sententia pertinent subulones, Platycerotes, quae nomina generum, non certorum animalium videntur. Ob magnam cornuum varietatem lusisse videtur Plinio natura animalium armis, quas varietates omnes colligens: *Sparsit, inquit, haec in ramos, ut cervorum aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis. Aliorum finxit in palmas, digitosque emisit ex iis: unde Platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, sed parva, nec fecit decidua, caetera.* (4.) De iis, quos platycerotas vocat primum agamus; ii vero cervi ita dicti sunt, quorum cornua natura in palmas finxit, digitosque emisit ex iis, id est, nisi omnia me fallunt, *cervi* recentioribus etiam *palmati* dicti, scilicet *alces*, (das Elend) *dama* (Dambirsch) & *Tarandus* Linnaei. (das Rennthier) Palma est latior remi pars, cuius impulsu navis protruditur, cui horum cervorum cornua simillima sane sunt. Verum quidem est, *dama*m (Dambirsch) ex his veteribus maxime fuisse cogni-

Garum appellant, quod hic Petropoli Cavear dicitur & ex ovulis Acipenseris rutheni, Hufonis maxime & quorundam piscium aliorum conficitur.

(4.) Lib. II. c. 37.

cognitum, quare aliquomodo excusanda eorum videatur sententia, qui Platycerota danam (Le Daim) esse contendunt, vti Harduinus alique. Attamen nec Tarandus iis ignotus omnino fuit, sed a Caesare (5.) in primis descriptus, qui nec singularem cornuum formam omisit, sed ipsa palmae adeo voce vsus est. Nomen quidem huius animalis ipse ignoravit, cum bovem cervi figura tantum dixerit, sed ea de eo retulit, quae nullum in animal aliud conveniunt. Eius itaque cornua his verbis descripsit: *sicut palmae, rami quam late diffunduntur.* Alcis quidem historiam etiam dedit Caesar, sed feminam modo vidisse videtur, quod cornua alcem habere negat. (6.) In Gordianorum vita (7.) enarrantur in ingenti bestiarum numero, quas populo rapiendas concessit Gordianus, cervi palmati. Nullus dubito, quin hi iidem sint, quos Plinius Platycerotas vocat. Quin etiam volucrum genus est, quod

(5.) Caes. de Bello Gallico L. 6. c. 17. Cervum hunc esse Tarandum Linnaei probavimus in dissertatione de praecipuis Germaniae antiquae animalibus, quae inserta est diario, quod inscribitur: *Büschings gelehrte Nachrichten von und aus Rußland. 1. Theil 2. Stück.*

(6.) Pausanias, qui in Eliacis 21. alcis quoque mentionem fecit, cornua eam habere affirmat.

(7.) In Gordianorum vita ab Julio Capitolino scripta in principio.

quod cum pedes palmis similes sint, a palma nomen eodem modo invenit, nimirum eae, quae nec aduncos ungues, nec digitos solutos, sed pedes *natatorios* habent *digitis membrana palmatis*, ut verbis utar Linnaei, (8.) quo in genere sunt anseres & aquaticae fere aves. Videmus igitur veteres nomina generica a palmae voce formasse, atque hinc efficitur, platycerotes vocatos esse omnes cervos, qui cornua habent vel tota palmata, uti alces, vel summitatibus tantum palmata, quemadmodum damae ac Tarandi; neque platycerotis nomen synonymum damae tantum esse.

De Subulonibus vero non adeo probabilem reddere possum sententiam meam. Quinam cervi vocati sunt subulones? ii, quibus natura tribuit cornua simplicia. Singularis cervorum cornuum, quae in ramos sparsa sunt, forma, quae non potest omnium in se convertere oculos, obstat, quo minus eo adduci possim, ut credam veteres ad cervos etiam retulisse animalia, quorum cornua non sunt ramosa. Malim credere, e cervis subulones dictos esse, quos cervos in sensu strictiori appellant veteres, i. e. elaphos Lin. Hirsche; quorum ramos subulis quodammodo non sunt dissimiles. Nam

(8.) Plin. L. 10. c. 11. *Volucrum prima distinctio pedibus maxime constat. Aut enim aduncos ungues habent, aut digitos, aut palmipedum in genere sunt, uti anseres & aquaticae fere aves.*

Festum non curo, qui a Tusco vocabulo nomen deducit, cum subulo Tusce tibicen diceretur. At verum vt fatear, nescio si Plinius potuerit cervorum cornua dicere simplicia; nisi forte ideo ea ita dixit, quod non tam artificiose effecta sunt a natura quam palmatorum, quae cum sunt paucis tantum cervis, magis artificiosa videri poterant. De capreis vero separatim loquutus est loco laudato Plinius, credo propterea, quod vltima quasi species cervorum sit, quae proxime ad reliqua cornigerorum genera accedit, quamobrem idem etiam Plinius alibi capreas ad caprarum genus retulit. (9.) Namque non dubiro, quin caprea sit

N 2

Lin-

(9.) L. 8. c. 53. *Caprae in plurimas similitudines transfigurantur. Sunt capreae, sunt rupi caprae, sunt ibices caet.* A poetis quidem saepe numero nomina *capra* & *caprea* permutantur, cuius rei duo afferam exempla. Virg. Georg. 2. v. 374. vbi iniurias canit, quas viti inferunt pecora, capream dicit, cum sine controversia capram cogitaverit, & mox deinde etiam capri nomine vsus sit.

Texendae sepes etiam & pecus omne tenendum est:

Praecipue dum frons tenera imprudensque laborum:

*Cui super indignas hiemes, solemque potentem,
Silvestres vri assidue capreaeque sequaces
Illudunt —*

*Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris
Caeditur. —*

Plin.

Linnaei capreolus, das Reh. Denique & alia sunt animalium nomina, quibus nec venatores, nec vulgus, nec naturae historici utebantur, sed augures soli, quae, cum propterea nomina artis fuerint, non digna sunt, studio, quod nonnulli in iis inquirendis consumferunt. Pertinent huc incendiariae aves, cliviae.

Plin. L. 10. c. 72. ita: *Venenis capreae & coturnices pinguescunt placidissima animalia.* At Lucretius L. 4. v. 642. idem illud de capris:

Praeterea nobis veratrum est acre venenum:

At capris adipēs & coturnicibus auget.

Jam adscribamus interpretationem loci Plinii, de quo egimus. Ita cl. Denso: Nirgend zeigt sich die Ausschweifung der Natur mehr als hier. Sie hat ihr Spiel mit diesen Waffen der Thiere getrieben. Bey einer Art hat sie solche in Aeste vertheilet: als bey den Hirschen. Anderen hat sie ganz einfache gegeben: so wie bey eben dem Hirschengeschlecht den Spießern, welche davon ihren Namen haben. Anderer Geweihe hat sie mit handartigen Enden versehen und aus denselben wie Finger hervor wachsen lassen; daher man sie Damhirsche nennt. *Interpres abusus est voce Spießern, quae non peculiari cervorum generi datur, de quo sermo est Plinio; sed Spießern aut Spießhirsch vocatur omnis cervus anniculus, qui nondum cornua amisit. Nec Plinius putavit cervos anniculos peculiare cervorum genus esse, cum cervi fati noti fuerint, & ipse quomodo amittant cornua accurate fati docuerit L. 8. c. 32. Neque cervi palmati s. platycerotes commodum nacti sunt nomen, quibus ab aliis plerumque tribuntur flache, breite, oder schauflische Geweihe.*

viaeque. Clivia quidem vocabatur in auspiciis avis quaelibet, quae aliquid prohibebat, quod Festus docet; (10.) quare etiam ab aliis prohibitoria vocabatur. Incendiaria vero avis fuisse videtur, quae incendii praesagium praebat. Talis quando visa erat, lustrabatur vrbs, & prodigium semper creditum est. Eiusmodi ergo aves, quae auguribus solis, immo vix ipsis notae erant, quasque nec Plinius novit, eas missas faciant, qui veterum velint Zoologian explicare.

N 3. §. 3.

(10.) Festus: *Clivia auspicia dicebant, quae fieri aliquid prohibebant: omnia enim difficilia clivia vocabant, unde & clivi loca ardua.* Ergo cuique satis intelligitur, aves clivias nequaquam dictas esse a *clivo*. Quare sine controversia cl. Denso *cliviam* non bene reddidit Hügelvoegel; quod & Fabri thesaurus docet, vbi H. Vossius ad Catull. p. 62. laudatur, qui plura de avibus *cliviis* collegit. Inde etiam probatur *cliviam*, non *clivinam* legi debere in Plinio, Denique incendiarias aves visas esse ante lucem tempore Commodi Antonini prodidit memoriae in vita eius c. 16. Aelius Lampridius. Plin. L. 10. c. 13. *Inauspicata est & incendiaria avis, propter quam saepe numero lustratam urbem in annalibus invenimus, — quae sit avis, nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur, incendiariam esse quaecunque apparuerit carbonem ferens ex aris vel altaribus. — Cliviam quoque avem ab antiquis nominatam, animadverto ignorari. Quidam clamatoriam dicunt, Labeo prohibitoriam.*

§. 3.

Est etiam alia res in veterum Zoologia, quae saepe errandi occasionem praebet. Nimirum quaedam animalia multis variisque nominibus gaudent apud Graecos & Latinos, quemadmodum etiam nunc in linguis hodiernis; quod qui non animadverterunt, distribuire ea nomina inter diversa plane animalia. Cuius rei exempla iam attulimus quaedam Bos leucas vocabatur Elephas; struthiocamelus erat passer marinus atque ovis fera idem erat animal quod camelopardalis. Atque saepe numero duo nomina iuncta sunt animalia, si veteres, quando illa e longinquo prima accipiebant, nomina eorum patria seu quae in loco natali habebant, servare volebant. Non poterant enim ea recte eloqui, sed alius ea pronuntiabat atque scribebat alio modo & saepe ita diverso, ut alter, qui bene quidem noverat animal, non posset tamen intelligere, de quonam animali alteri sermo, propterea quod idem eius nomen alio modo & eloqui & scribere solebat; quare saepe duo nomina ex vno facta sint necesse est. Eiusmodi nominum corruptio saepe nocuit antequam animalia in systema erant redacta, quare haud est, quod miremur, si eiusdem rei etiam apud Graecos Latinosque exempla offendimus. Admodum vero difficile est hanc errorum causam agnoscere. Scire enim debemus, vnde acceperint primum animalia veteres

&

& quaenam ibi ea nomina habuerint. Vnum tamen exemplum inuenisse mihi videor. Plinius (1.) vno eodemque loco duo enarrat animalia, alterum vocat Alcem, alterum Achlin. Alcem quidem illud esse animal, quod nostrates vocant Elend demonstrasse mihi videor; (2.) illud vero a maioribus nostris appellabatur Elch seu Elg, (3.) quin etiam a Iucis hodiernis Aelg. Romani primum hocce animal viderunt in Germania. Plinius Septemtrionem illud ferre vult; Caesar vero Germaniam. Nomen apud barbaros audiebant, in suam illud linguam volentes transferre male ac vario modo translulere. Alii ex Elch seu Elg seu Aelg formabant alces, alii achlis. (4.) Nam etiam achlin

N 4

Se-

(1.) Plinius L. 8. c. 15. *Septemtrio fert & alcem, ni proceritas aurium & cervicis distinguat iumento similem. Item natam in Scandinavia insula, nec vnquam visam in hoc orbe: multis tamen narratam Achlin, haud dissimilem illi, sed nullo sustraginum flexu: ideoque non cubantem, sed acclinem arbori in somno, eaque incisa ad insidias capi, alias velocitatis memoratae. Labrum ei superius praegrande, caet.*

(2.) In dissert. de praecipuis Germaniae antiquae animalibus.

(3.) Wachterus in Glossar. T. I. p. 362.

(4.) Fortasse quibusdam minus verisimile videbitur, nomen vetustum maiorum nostrorum ita servatum esse, vt nos illud possimus agnoscere. At gravissimum huius rei documentum praebet locus Plinii mox mihi laudandus, vbi *anseris*, inquit, *in Germania vocantur Ganzae.*

Septemtrionem ferre docet Plinius, & quae hic de achli, ea Caesar de alce prodidit; scilicet illud de cruribus sine nodis articulisque (5.) Quae vero Plinius solus de achli enarrat, ea optime in alcem conveniunt omnia. Quis est enim, quin sciat, esse illud animal, quod Etend vocamus, velocitatis tremendae & esse ei labrum superius praegrande ac prominulum? Solus est etiam Plinius, qui achlis voce usus est. Solinus quidem eiusdem etiam historiam suo operi inseruit, sed nomen ei suspectum fuisse videtur, cum illud non addiderit. Quae cum ita sint, nullus dubito, quin hi operam perdidderint, qui probare voluerunt, esse aliud animal alcem, aliud achlin. Deinde cum Latini plurimas res, sicut in aliis doctrinis, ita quoque in historia naturali e Graecorum libris hauserint, possunt etiam illi, si quibus de animalibus Graeci loquuti sunt, non recte intellexerint negotium facessere. Non nego, Romanos litteris ornatos Graece etiam bene fuisse doctos, attamen cum qui hodie linguam callent Galliam

(5.) Caes. de B. G. L. 6. c. 17. *Crura sine nodis articulisque habent alces, neque quietis causa procumbunt; neque si quo afflictæ casu conciderant, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus. Ad eas se applicant, atque ita paulum modo reclinatae quietem capiunt; quarum ex vestigiis cum est animadversum a venatoribus, quo se recipere consueverint, omnes eo loco, aut a radicibus subtrahunt, aut accidunt arbores. caet.*

cam nihilo minus interdum in interpretandis rerum naturalium nominibus potissimum vel haesitent vel errent, nonne etiam Latini eodem modo errare potuerunt? Atqui hoc Plinius suis erroribus comprobat. Nomina Graeca λαγῶς & δασύπους vnum atque idem denotare animal, leporem nimirum gravissimis argumentis effecit Bochartus. (6.) Plinius vero diversorum esse animalium nomina falso putasse videtur. Dasypodem enim & a lepore & a cuniculo (ne credas eum putasse dasypodem esse cuniculum) diversum fecit. (7.) Quin etiam se haesitasse ipse indicare videtur, atque

N 5 hoc
 (6.) Hieroz. L. 3. p. 997.

(7.) Plin. L. 8. c. 55 vbi de lepore & cuniculo egit: *lepus, inquit, solus praeter dasypodem superfetat, aliud educans, aliud in utero pilis vestitum, aliud inuptume, aliud inchoatum gerens pariter.* Et L. 10. c. 63. *Dasypodes omni mense pariunt & superfetant, sicut lepores.* Omnia quae habet Aristoteles L. 6. hist. an. c. 6. de dasypode, en quoque Plinius de dasypode, quem vero ubique de lepore distinguit. Mihi legenti quae Herodotus ac Aristoteles de leporibus superfetantibus scripserunt, redeunt in memoriam, quae Anacreon canit od. εἰς χελιδόνα de amore suo nidulante in corde suo. Optime enim illis respondent:

πόθος δ' ὁ μὲν πτεροῦται,
 ὁ δ' ὄν ἐστιν ἀκμὴν,
 ὅθ' ἡμίλεπτος ἦδη.

hoc idem etiam in caussa fuit, quod nomen Graecum in linguam Latinam transtulit. (8.)

Denique animalia subinde nova solent accipere nomina atque tunc vetera aliquamdiu quidem durant sed paulatim obsolescunt; unde haud dubie errores oriuntur. Ita Plinii iam aetate imperitum vulgus vris bubulorum nomen imponebat, (9.) quem loquendi modum sequutus est Scholasticus ille Agathias Smyrnaeus qui post Procopium Justiniani principis eiusque ducum res gestas scripsit. (10.) Aliud est etiam exemplum, satis quidem illud notum, quod vero cum bene sententiam nostram declaret, adiciam. Apud Graecos probatae auctoritatis synonyma sunt οἰσρος & μύωψ. Ita Jo apud Aeschylum (11.) queritur, se mirum in modum ab Oestro exagitari, & ibidem pau-

(8) Haesitare omnino videtur, quod etiam visum est Harduino. Nam L. 7. sect. 9. *Praeter mulierem, inquit, pauca animalia coitum novere gravidam. Unum quidem omnino aut alterum superferat.* Ibi eum intellexisse leporem & dasypodem loca modo laudata indicare videntur. Cl. Denso re dubia novis vocabulis usus est, at non ubique iisdem. Nam dasypodem modo reddidit Plattfuß modo Breitfuß.

(9.) Plin L. 8. c. 15.

(10.) Agath. L. 1. τᾶυρος ὑλονόμος καὶ ὄρειος, καὶ τοῖς κέρασι τὸ ἀντίπαλον διαφθείρων. Βούβαλος οἶμαι τόδε τὸ γένος καλοῦσι.

(11.) Aeschyl. in Prometheo victo v. 544 & 650.

lo post μύωψ vocatur ea bestiola. Aristoteles e contrario &, qui eum sequutus est, Aelianus distinguunt ista nomina, vt aliud esse animalculum velint ὄϊσρον, aliud μύωπα; sive Aristoteles animadvertit, qui accuratius loquebantur, eos ita distinguere, sive ipse coniunxit ea, vt posset nominare aliud, quoque insectum, affine quidem, sed diversum tamen, quod nomine adhuc carebat. (12.) Ab Romanis quidem primum ὁ ὄϊσρος vocabatur asilus, quod nomen iam Plinii aetate obsolescere coeperat & Senecae plane iam in desuetudinem abierat, cum Tabanus in vsum venisset. (13.) Hirudinem

Plin.

(12.) Aristot. L. 4. h. an. c. 4. οἱ μύωπες καὶ οἱ ὄϊσροι τὰ δέρματα τετραπῶσι τῶν τετραπῶδων. & ibidem c. 7. οἱ μύωπες καὶ οἱ ὄϊσροι ἰσχυρὸν τούτο ἔχουσι. Atque Aelianus diligenter quod inter istas bestiolas intersit discrimen exposuit. L. 6. hist. an. c. 38. ὁ μὲν ὄϊσρος κατὰ τὰς μύας τὰς μεγίστας εἰς — — ὁ δὲ μύωψ τῇ κυναμυῖα παρὰ καλεῖται. caet.

(13.) Plin. L. II. c. 28. *Quibusdam aculeus in ore, vt asilo, sive tabanum dici placet.* Seneca ep. 58. vbi amisisse quasdam voces linguam Latinam contendit, hunc, inquit, quem Graeci Oestrum vocant, pecora peragentem & totis saltibus dissipantem, asilum nostri vocabant. Hoc Virgilio licet credas:

— cui nomen asilo

Ro.

Plinii aevo Sanguisugam a suctu sanguinis appellari vulgo coepisse ipse docet. (14.) Satis haec exempla declarant, varia ratione animalia olim plura diversaque nomina accepisse, quamobrem quicumque in veterum libris velit bestiae nomen explicare, videat si plura ei fuerint; ne operam perdat. Attamen etiam ab eorum abhorreat ratione, qui quando ex iis, quae veteres de animali tradidere, non facile potest conici, quodnam animal cogitaverint, statim plura nomina eidem fuisse olim ponunt. Efficiunt quidem hac ratione, ut veteres plura de animali, de quo agitur, videantur tradidisse, sed tantum abest, ut verum ii videant, ut potius

Romanum est, Oestrum Graeci vertere uccantes. Puto intelligi illud verbum interiisse. Haecenus Seneca. Non libet plura hic loca adscribere, quae omnia collegit Bocharti diligentia Hieroz. L. 4. c. 14. p. 546. Aliam autem addam harum vocum chronologiam, si ita dicere licet, quam dat Philargyrius ad locum laudatum Virg. 3. Georg. 147. quamque apud Bochartum desidero. Graeci myopem primo illud dixerunt, postea displicuit nomen, quia proprium non erat & Oestrum dixerunt: i. e. quia furiam Oestrum vocant. — Latine hoc animal Tabanus & Asilus dicitur. — Hic apud Graecos myops vocabatur: postea magnitudine incommodi Oestrum appellarunt. Haecenus Philargyrius, cuius ego vero sententiae accedere propter Aristotelis distinctionem abnuo.

(14.) Plin. L. 8. c. 10. quem locum iam supra adscripsimus.

tius veritati officiant vehementer. Nonne hoc idem est, ac si quis velit Romani cuiusdam historiam contexere, cuius nomen semel tantum occurrit apud veteres atque eidem plura fuisse nomina contendat, vt ex multorum virorum rebus gestis illius possit historiam contexere? Peloutier (15.) vbi videt non sufficere ad agnoscendum illud animal, quod Bison vocatur antiquis, ea quae de eodem retulerunt veteres; non dubitat cum bovem cervi figura Caesaris, tum Paonium taurum Pausaniae idem dicere animal, atque inde demonstrare esse Bisontem alcem hodiernis, cum veteres ea enarrent de Bisonte, quae nullo modo possunt in alcem vel taurum etiam illum Pausaniae convenire. Neque probavit sententiam suam rationibus. Denique etiam inde orti sunt interdum errores, quod animalia quaedam diversarum *classium* eadem prorsus nomina habent. Istam vero *ὁμωνυμίαν* vocabulorum procul dubio effecit similitudo, quam sibi inter ista animalia observasse videbatur antiquitas; cuiusmodi etiam nomina in nostra lingua occurrunt, v. gr. Perca labrax vocatur der Wolf, Mordella Erdsloh s. Floh, aphid Blattlaus s. Laus, Papilio Cardui Distelsinf, etsi adeo frequentia non sint, quam in aliis quibusdam linguis. Olim erant piscibus nonnullis nomina communia cum quadrupedibus, aliis cum avibus, cum amphibiiis
aliis,

aliis, cum infectis ac plantis. (16.) Sed cauta recentiorum diligentia eiusmodi nomina tanquam minus idonea reiecit. Namque facile nos in errorem possunt inducere. Haud est igitur, quod miremur, quod eiusdem rei exempla in veterum etiam Zoologia reperiantur. Reperisse vero se ea in linguis orientalibus scribit ill. Michaelis. (17.) Insigne quoque ita errandi exemplum praebent commentatores Jobi c. 4. v. 11. vbi apud interpretes Graecos nomen animalis cuiusdam est *μυρμεκαλέων*. Quicumque locum hunc legere vult, ei procul dubio intelligetur de leone sermonem esse, quam sententiam certissimis argumentis comprobavit Bochartus, collectis nimirum veterum locis, quae myrmecaleontem loenis esse speciem, vix ac ne vix quidem a vulgaribus diversum demonstrant. (18.) Alii vero commentatores an-

(16.) Artedus philosoph. Ichthyol. p. 66. vbi exempla & lex: *Nomina piscium generica, quae quadrupedibus pilosis, avibus — — communia sunt, omnino deleantur.* Atque Linnaeus eandem tulit legem in Philos. Botan. p. 164.

(17.) Fragen an die Reisenden in Arabien p. 224.

(18.) Bochartus Hierozoic. L. 6. c. 4. p. 815. Nos vnum inde petere volumus locum, nempe Agatharchidis c. 34. τῶν δὲ καλουμένων μυρμηκολέοντων, οἱ μὲν πλείστοι κατὰ τὴν ἰδίαν τῶν λοιπῶν οὐδὲν παραλλάττουσι τὴν δὲ τῶν αἰδοίων φύσιν ἀπετραμμένην ἔχουσι ἐναντίαν

tiquiores non leonem, sed bestiolam quandam sive insectum cogitare, quod etsi diligenter satis describunt, tamen Bochartus, cuius aetate illud minus erat notum, agnoscere non potuit. Errarunt nempe propter vocabulorum homonymiam, cogitantes illud insectum, quod etiam in recentiorum libris nomen suum retinuit. Optime enim omnia in illud conveniunt; Abscondit se sive consepelit se in pulvere, manet ibi latendo, dum formicae, quibus ipsum maius est, praetereunt, tunc enim ab insidiis prodit, easque interficit & consumit. (19.) Recentiores

τίαν τοῖς ἄλλοις. Eorum autem leonum, qui vocantur myrmecoleontes, plerique a reliquis specie nihil differunt, genitalia tantum habent aversa, contra quam alii.

(19.) Liceat hic loca quaedam adscribere in gratiam eorum, qui Hierozoicon non possident. Isidorum orig. L. 12. c. 3. *Formicoleon ob hoc vocatus quia est vel formicarum leo, vel certe formica pariter ac leo. Est enim animal parvum formicis satis infestum, quod se in pulvere abscondit & formicas frumenta gestantes interficit. Et poeta barbarus in Patavina bibliotheca:*

Est formicoleon formicarum leo, qui se

Pulvere consepelit, hicque latendo manet.

Formicae dum praetereunt, pia farras trabentes,

Prodit ab insidiis, has spoliando necat.

Sed Vincentius de Doctrin. L. 16. c. 117. qui falso putabat e formicarum genere illud animalculum esse, suo ingenio quaedam admiscuit. *For-*

mi-

res quidem, qui diligentius ad hoc insectum animum attenderunt, insidias omnes omnino, quas formicis in primis struit, prodiderunt. (20.) Verum satis de evitandis erroribus.

§. 4.

Quamquam iam satis probavimus, animalia subinde nova nomina accepisse, quo antiqua in defuetudinem abierunt, ut ne nota quidem fuerint posteris; tamen quaedam nomina vel omnino non, vel leviter mutata ad nostram usque aetatem venerunt ita, ut facile quaenam ista sint animalia indicent. V. gr. elephas, leo, falco. Quin etiam nomina Germanica quae Latini in suam linguam transtulerunt, ea interdum servata sunt v. gr. Alces. Atque huc pertinet in primis Plinii locus, ubi anseres in Germania Gantas vel Ganzas vocari memoriae pro-

micarum leo, qui myrmecoleon dicitur, vermis est de genere formicarum, sed multo maior, qui dum adhuc parvus est & invalidus robore, pacem ac modestiam simulat: sed cum vires accepit, pristina consortia despicit & iam maiorum turbam committatur. Itaque invalescens audacia, formicis ad usus communes laborantibus, inhians delitescit, & qui sibi nihil in aestate paraverat, in hieme labores eorum diripit ac destruit.

(20.) Ab Linnaeo vocatur Hemerobius (nam est hemerobius, quando alas accepit) Formicoleon Syft. nat. 2. 10, 4. Auctoribus ibi laudatis adde Leder-müllers Mikroskopische Augenergözung. Tab. 45.

prodidit. (1.) Leve est vero plerumque argumentum, quod quidam petere solent e linguis hodiernis Latinae cognatis, Italica nimirum, Hispanica, Gallica. In iis enim saepe nomina aliis atque diversis animalibus indita videmus; ita Le Dain Gallorum nequaquam est Dama veterum. Maioris sane momenti sunt voces, quae ὀνοματοποιητικαί vocantur, i. e. quae sonum animalium imitantur. Hae enim quorumnam sint, ipsae declarant. In regno animali, inquit Wachterus, (2.) multae voces ita sunt comparatae, ut videri possint omnibus nationibus ab ipsa suggestae natura. Graecis balatus ovium dicitur Βη Βη & per epenthesein βληνη, micatus caprarum μνηη, a sono quem edunt

- (1.) Plin. L. 10. c. 22. De hac voce differit Wachterus T. I. p. 521. ita: *Germanis hodie radix excidit. Supereſt tamen in quibusdam gentibus, ubi CAN albus (omittimus exempla) — ab hoc igitur primitivo anſer, tanquam avis candore notabilis, in multis linguis admirando vocum concentu denominationem accipit, ita ut Graecis dicatur - χῆν, dorice χᾶν, Latinis anſer per aphaereſin quaſi canſer. — noſtratibus Ganſ. — ubi veteres Plinii editiones ganſas legunt, ibi Harduini editio exhibet gasas. Utraque vox candore ſe tuetur. Aliis enim albus vocatur Can, ut Celtis, aliis cas ut Scythiſ. Ita Wachterus. At editio Harduini, qua ipſe vtor, habet Gantſas, non Gasas, cuius lectionis ne mentio quidem facta eſt.*
- (2.) Gloſſar. T. I. p. 621.

edunt ista animalia. Hinc porro invaluerunt verba apud omnes gentes clamores animalium imitantia, cuiusmodi sunt apud Graecos βλαχασσαι, μηκω, κραζω, πιπιζω, κωνιζω, ὀλολυζω & similia. Latini habent balare ab ovibus, micare a capris, glocire a gallinis, mugire a bubus, coaxare a ranunculis, crocire a corvis, vlulare a lupis & bubonibus, pipire ab ovium pullis, Germanis ex eadem schola prodiit meckern, blecken, heulen, & plura alia, quae naturae accepta referre fas est, cuius vox apud omnes gentes quamvis moribus & linguis discordes, eadem est & omnibus gentium inter se commercii antiquior. Huius concentus tam admirabilis ac iucundi documenta prostant quoque in ipsis animalium nominibus, si non omnium, certe nonnullorum. Hinc idem animal Graecis vocatur Βῶς, Latinis bos, Cambris bu, a mugitu, quorum postremum hodie superest in lingua puerili apud Suecos. Graeci non semper naturam dicentem voce sequuntur, crebrius Latini & Germani. Hinc monstrum illud noctis, quod noctua vocatur, Latinis per imitationem, dicitur bubo, cucuba, Germanis usu. Unde nisi a clamore lugubri? — Prae caeteris vero lingua Germanica in formandis volatilium nominibus felix & fertilis est. Sic fringillam solent vocare Sint, a cantu bink, bink, quem Latini per epen-

epentheseſin litterae caninae vitiant magis quam imitantur: gallinam matrem Gluck-henne, ab anxia voce, gluck, gluck, unde Latinis glocitare: graculum Heber, ab incondito clamore he he. Omitto pi pi, quod est nomen avis in lingua puerili inferioris Saxonicae, & gagack anseris, in eadem lingua Sueviae. Quae quamvis parvula ſint, non debent a curioſis contemni. Ad hanc claſſem referri quoque debet Gutguck, quod omnino ab archetypo voce petitum. Haecenus Wachterus; cuius e verbis ſatis intelligitur, indicare eiuſmodi nomina, quae natura ipſa animalibus indidit, quorumnam ſint; quamquam vt verum fatear, ſatis pleraque animalia, quibus eiuſ generis nomina, nota ſint; quemadmodum & ea, quae a membris corporis vel vitae ratione ducta ſunt, v. gr. Rhinoceros. Quam ob cauſſam veriſimile eſt, nullum eſſe in rerum natura monocerotem, quippe cuius adeo nobilis memoria deleri vix potuit.

§. 5.

Locus quoque, qui ferre dicitur in libris veterum animal quoddam, niſi oculis, at animo certe diligenter perluiſtrandus eſt, cum plerumque etiam nunc illud gignat. Quis eſt, qui piſces illos, quorum ingentem copiam adiuvante Chriſto cepit Petrus ex iis, quae hac de re memoriae prodidit Lucas cap. 5. agnoſcere

posse sibi videtur? Nam praeter piscatus occasionem nihil ibi proditum legimus, quod possit adiuvare. Sed sufficit ad agnoscendum piscium genus vel locus natalis, quem nominavit Lucas. Lacum enim Galileae Genezareth adiens Hasselquist cepit sine dubio ibidem pisces eius generis, cuius copia gavisus olim est Petrus; nimirum Sparos Galilaeos Lin. Syst. Nat. 141, 22. Et qui ipsos locos natales animalium, quorum mentionem fecerunt veteres, adire vult ac potest, is sine controversia ista facilius rectiusque poterit agnoscere. Quare non dubito, quin viri isti eruditi, qui Arabiam perillustrati sunt, admoniti ab Ill. Michaelae magnam historiae naturali lucem attulerint. Ita quoque cui naturae historico continget aliquando eam adire regionem, quae est inter Bosporos duos, Cimmerium & Thracium, sive circa Pontum Euxinum, is profecto & veterum historiam naturalem, lectis diligenter Graecorum ac Latinorum libris, optime explicabit & historiam ipsam novis accessionibus augebit. Attamen etiam annotandum, fuisse olim in terris quibusdam animalia, quorum nostra memoria ibi nec reliquiae, nec vestigia supersunt. Cuius rei, cum digna ea sane est, quae tum a philologis, tum physicis atque naturae historicis annotetur, quaedam hic afferamus exempla. Fuisse quondam in Germania & alces & vros & tarandos (Rennthier) frequentes, e Caesaris com-

men-

mentariis de bello ibi gesto iam probavimus. Hodie vero nulli ex his in ea certe Germaniae parte, vbi Caesar bella gessit superstites sunt. Nam vrorum quidem reliquiae in Polonia modo & quibusdam Borussiae regionibus reperiuntur; (1.) vbi etiam alces. Sed tarandi ad vnum omnes abierunt, quin etiam qui hinc in Germaniam missi sunt, cito perierunt. Vrſi olim in Thracia permulti fuerunt, hodie nulli. (2.) Magna etiam leonum vis olim fuit in Syria, Arabia, (3.) Aegypto atque Palaestina. (4.) At diligens animalium indagator Hasselquist leones nec in Syria, nec in Palaestina, nec in Aegypto invenit. Obiecit vero temere philologis propter loca sacri codicis, quae in his terris leones esse perhibent dubium, cum hocce non vnum animalium migrationis exemplum sit; (5.) cuius variae esse possunt rationes. Haud dubie silvarum vastarum excisio in causa est, (6.) extra quas ferae quaedam de-

O 3

gere

(1.) Kleins Historie der vierfüßigen Thiere p. 12. Unter der Regierung Friedrichs des ersten fanden sich noch in Samland unweit dem Flecken Taplack Uerochsen.

(2.) Pausan. Arcad. c. 17.

(3.) Aristot. hist. an. L. 6. c. 31. Plin. L. 8. c. 16. Curtius L. 8. Agatharchides L. 5. c. 33. Diodor. L. 2. Xenophon de vénatione.

(4.) Videtis loca collecta a Bocharto Hieroz. L. 3. c. 1. p. m. 723.

(5.) Hasselquist in itiner. p. 563.

(6.) De his silvis vid. Cluver. Ger. ant. L. 3. c. 48.

gere prorsus nequeunt; itemque mutata caeli qualitas. Quam vehementer vero caeli status in patria nostra mutatus, intelligitur, si antiquam Germaniam cogitamus, quae terris informis, caelo aspera, tristis cultu atque aspectu, silvis horrida & foeda paludibus fuit, (7.) ubi quotannis Danubius & Rhenus, quemadmodum hic loci Newa fluvius, congelascebant. (8.) Tot silvis excisis, tot paludibus exsiccatis, habitabilis quidem evasit hominibus, sed eo magis inhabitabilis animalibus quibusdam. Atque eodem modo pisces, qui in aqua, quemadmodum caetera animalia in aere, degunt, necantur atque extirpantur, quando aqua mutatur: v. gr. quando salsa evadit. Cuius rei in Sibiria exempla offendit Gmelin. Quidam enim ibi lacus, quorum aqua dulcis fuit, falsi evadunt, & qua ratione falsitudo augetur, ea etiam piscium numerus in dies imminuitur, adeo quidem, ut nonnulli iam lacus omnes incolas amiserint. (9.) Quasdam etiam feras extirpavit in regionibus quibusdam nimius venatus, sicut in Anglia lupos, in America passeres, in Sibiria Zibellinas. Lupis quidem olim scatuit Brit-

(7.) Tacit. de mor. Germ. c. 2. & c. 5.

(8.) Plin. panegy. L. 11. Pelloutier hist. des Celtes T. 1. p. 120.

(9.) Gmelin Flora Sibirica p. 23. *Dignum animadversione est, quosdam lacus post hominum memoriam aqua dulci exuberantes, nostris temporibus falsos evasisse caet.*

Brittania, quos extirpandi negotium viris nobilibus dabatur, & Eduardus III. qui circa confinia Saeculi XI. imperium tenuit, praemia tribuebat eis, qui caput lupi offerret. Ita ad vnum omnes extirpati sunt, vt post Henrici I. tempus ne vnus quidem superfuerit. (10.) Passeres vero inconsulta Europaeorum industria fugavit ex America septentrionali, vbi postea insectorum copia, quae, vt alimentum passeribus essent, ibi generat rerum natura, adeo invaluit, vt bestiolae illae maius iam incommodum afferant incolis, quam olim maior passerum natio. (11.) Propter venatum quoque rariores hodie sunt in Sibiria Zibellinae, (Zobel) quin etiam e multis regionibus omnes abierunt. (12.) E regione vero kamtschakae iuxta fluvium Ledam fumus, quem auersantur, abegit hasce mustelas, quarum pelles pretiosissimae sunt, cum incolae agros incendiis fertiles frugum reddere voluerunt. (13.) Atque cum Romani ingentem ferarum vim ex Asia & Africa in Italiam ad spectacula ludosque trans-

O 4

fere-

(10.) Polydor. Virg. hist. angl. L. 1.

(11.) Kalm in itinerario.

(12.) Müllers Saml. Russischer Geschichte. Th. 3.

(13.) Prodidit hoc Stephanus Kraschemnikow in descriptione Kamtschakae T. 1. p. 157. qui liber multas res, quae ad physicam & historiam naturalem faciunt continens e Russica lingua, qua conscriptus est, in Angliam quidem nuper conversus est, nondum vero in Germanicam.

ferebant, qua de re iam egimus, tanta iam Ciceronis tempore pantherarum erat in Cilicia paucitas, ut vix aliquot Coelio eas roganti mittere posset (14.) Si igitur veteres referunt de animali, quod hodie ea terra non fert, quam natalem eius dixerunt, hoc nequaquam probat, veteres aliud animal cogitasse. Verum videamus quoque, ne in eorum errorem incidamus, qui nomen animalis, cuius sicut vulgaris atque cuique satis noti mentionem fecerunt veteres, isti tribuunt, quod ante pauca modo saecula translatum est in nostrum orbem sive in Europam. Jam dudum disputarunt viri docti, quae sit ea avis, quae a veteribus Meleagris dicitur. Plurimi contendunt esse eandem, quam nos vocamus *Indianischer Hahn* seu *Kalefuter* (Lin. Meleagris Gallopavo 88, 1.) quae est sententia Gesneri, Bellonii, Aldrovandi, Casauboni aliorumque. At multis rationibus probare mihi posse videor, viros hos errasse. Nam paucis de animalibus (hoc enim argumentum huc spectat; aliud afferamus infra) tempus ita certo

(14.) Elegans est locus Ciceronis in ep. L. 2. ad diversos II. *De pantheris, per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter. Sed mira paucitas est. Et eas, quae sunt, valde aiunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia nisi sibi fiat. Itaque constituisse dicuntur in Cariam ex mea provincia decedere.* Haec scripsisse visus est Cicero Plutarcho *καλλοπιζόμενος ἐπὶ ταῖς πεπερασμένοις*. Plut. in Cic.

certo constat, quo primum in Europam venerunt, quam de Gallopavone Linnaei; qui per duo tantum saecula in nostro orbe fuit. Cuius rei documenta collegit De la Mare, (15.) quae adscribamus cum liber ipse non adeo frequens sit, vt eum quisque queat adire: *Jacques Coeur, Argentier ou Sur-Intendant des Finances de Charles VII. fut disgracié & ses biens confisquez en 1450. Il se retire dans l'Isle de Cypre, & voyagea en Turquie. Ses amis pendant son absence menagerent son accommodement: il fut retabli dans tous ses biens. Et si l'on en croit un tradition, que l'on tient pour constante, il en rapporta à son retour, entre autres raretes, des Poules de Turquie, Gallonas Turcicas, qu'il elever dans son beau Chateau de Beaumont en Gastinois. Ce sont les premieres que l'on a sées en France. Mais ce ne furent que de ces viseaux rares & curieux qui font l'ornement des volieres, & qui ne sont ordinairement d'aucun produit. Americ Vesputci — rapporta à son retour en Portugal, au*

O 5

mois

(15.) *Traité de la Police. Tome III. p. 163. Risum movet error, quem ibi in addita voce Germanica commisit auctor: on les nomme en Allemagne, Ein Indianisch oder; en Angleterre, kokof Inde. Videlicet legit gallopavonem nostratibus vocari: ein Indianisches oder Katakutisches Huhn, quae non intelligens, nomen ipsum esse oder putavit.*

mois de Juin 1504. plusieurs marchandises rares & precieuses; & l'on croit que ces oiseaux ou Poules du Pais furent de nombre. Quoiqu'il en soit l'on en vit peu de temps apres en France & dans les autres Pais de l'Europe. — A l'egard du tems qu'elles ont été apportées de Portugal en France, qu'elles ont commencé d'y etre communes; il est certain, selon Scaliger, qu'il y enavoit du moins quelques-unes en 1540. — Belon dans son hist. des Ois qu'il ecrivit l'an 1555. est le premier des auteurs François qui nous en donne la description & la figure en Estampe. Campege; medicin de ville de Lyon, qui ecrivoit l'an 1560. rapporte qu'il n'y avoit alors que peu d'annees que l'on commençoit d'en voir en France; & il en a fait une description fort exacte; comme d'un Oiseaux qui etoit encore rare (16.) Il y a enfin beaucoup d'apparence que lors du Reglement qui fut fait par Charles IX. le 4. Fevrier 1567. pour la Police generale du Royaume, les Poules d'Indes n'y etoient par encore bien communes, ni en essez grand nombre, pour être vendues dans les marchez, ou par les rotisseurs. Ce reglement contient un denombrement fort ample de toutes les differentes especes de Volailles & de Gibier, qui etoient alors dans le commerce, & en

fixe

(16.) Bruyerius Campege. de re cibaria L. 15. c. 73.

fixé le prix. Il n'y est fait aucune mention de celles-ci; elles n'y auroient pas été sans doute oubliées s'il y en eut eu assez pour être mis au nombre des vivre ordinaires (17.)

§. 6.

Solent, qui animalium nomina explicant quaedam interdum in descriptionibus veterum, quae non conveniunt in illud animal, cuius nomen illud esse contendunt, negligere tanquam falsa. Atque iure quidem saepe numero. At nullo modo licet ea in descriptionibus veterum negligere vel falsa dicere, quae cuique, qui animal videt, in oculos vsque incidunt. Ad haec enim quisque animum fere attendit, aut attendere a re ipsa cogitur. Bovem cervi figura, de quo iam egimus, vult Ciacconius esse Bisonem, quem Plinius aliique ad boum ferorum genus referunt. Quae sententia, si qua vlla, a vero abhorret. Mallem enim omnia alia, quae Caesar de hac fera memoriae prodidit falsa putare, quam ea quae de cornibus retulit, quorum rami, cum, sicut palmae, late diffundantur, cervus est sine controversia, non bos. Eodem argumento vsus est Ill. Michaelis in re-
fel-

(17.) Klein verbesserte Vögelhistorie p. 116. Keyser in seinen Reisen meldet, daß der erste Welsche Hahn, der aus Mexiko nach Frankreich gekommen im Jahr 1570. bey dem Hochzeitmable des Königs Carls des Neunten zur Tafel getragen worden.

fellenda de ave, quae Ibis vocabatur, sententia Hasselquistii. Hasselquist enim sibi videtur agnovisse hanc avem, de qua multum disputarunt viri docti, cogitans Ardeam, quae tota alba est, pedibus nigris, vnguibus arcuatis maximis, quae Ardea Ibis etiam ab Ill. Linnaeo Syst. Nat. 76, 18. vocatur. At quibus rationibus sententiam suam probare voluit, (1.) eae nullae sunt, cum in Ardeam istam rostri aduncitas non conveniat, quam veteres omnes in Ibis descriptione annotarunt. Quin etiam in gemmis & picturis veterum, in quibus frequens avis est, aduncum satis rostrum perspicitur. (2.) Ardeae vero Linnaei rostrum rectum, acutiusculum habent. Mallem itaque cum Ill. Michaele

(1.) Itinerario T. 1. p. 326. interpret. germ. *Ibis veterum Aegyptiorum quod haec fuerit avis potius crederem, quam vlla alia, quia 1) valde est Aegypto communis & fere propria. 2) Serpentes & edit. 3) Vasa quae in sepulcris inveniuntur cum avibus conditis huius sunt magnitudinis.*

(2.) Herodot. Euterpe L. 2. p. m. 132. vbi de hac ave agit, quae angues interficit & consumit: *είδος δὲ τῆς Ἰβίος τὸ δε. μέλαινα δεινῶς πᾶσα σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρῶσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγευπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφεις. Eius avis species talis est: nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem quae crex magnitudine. Etiam Plin. L. 8. c. 27. rostri aduncitatem annotavit.*

chaele vel totam Ibis historiam commentitiam dicere, quam ardeam istam Ibidem esse credere. (3.) Rostrum enim statim in oculos incidit, & qui avem vel describere vel pingere vult, is ad illud non potest non animum attendere, cum eius forma habitum externum totius avis magna ex parte efficiat. Nec est quod ill. Linnaeus propterea Bellonii improbet sententiam, qui avem, quae nigra est, ibidem esse voluit. Namque duae erant species, albae quidem frequentiores erant; erant enim aves domesticae; nigrae autem eae, quae in ipso introitu finium in magno examine advolantes serpentes, adverso agmine excipiebant, pugnaque conficiebant atque ob hoc beneficium adeo colebantur. (4.) Denique cum is, qui animal quodcumque demum sit describere vult, ea non fere omittit, quae illud propria vel notabilia vel insignia habet, debemus etiam in explicandis animalium nominibus videre, si eiusmodi quid bestiae, cui nomen, de quo

(3.) Fragen an die Reisenden in Arabien p. 323. Hasselquist's weißer Reiher hat einen geraden Schnabel, dahingegen der krumme Schnabel der Ibis nicht allein nach dem einmüthigen Zeugnisse der Alten, sondern auch nach ihren unzähligen Abbildungen auf Aegyptischen Denkmälern — als ein Unterscheidungsmerkmal eigen ist. Ehe würde ich die Ibis der Alten für eine Fabel, als Hasselquist's Reiher für diesen Vogel halten.

(4.) Mela L. 3. c. 8.

quo disputatur, tribuere volumus, insit, atque si illud omiserint veteres. Nam si vel maxime caetera convenire videantur, tamen, si veteres illud omiserunt, vel hoc obstat, quo minus certam vel veram dicere possimus sententiam nostram. Declarabo rem iis, quae de Meleagride disputata sunt, quam Gallopavonem Linnaei i. e. *Kalefutischer Hahn*, esse plurimi contendunt; sed falso omnino. Nam gallopavomas exaestuato inflato pectore, expansa cauda, relaxata frontis caruncula, demissis etiam alis, quae omnia ei soli propria, quicumque huius in animo habet historiam tradere, neutiquam negliget, sicut nec pectoris barbam. Veteres quidem multa de meleagride, sed non ista, quibus maxime differt. Quam ob causam eo adduci non possum, ut credam meleagridem veterum nostratibus esse Gallopavonem; verum anatomicorum Parisiensium accedo sententiae, qui diligenter admodum demonstrarunt, collatis iis, quae apud Graecos ac Latinos de Meleagride leguntur, esse hanc eam avem, e phasianis, quae nomen Meleagris retinuit in Linnaei descriptione 90, 2. cui etiam P. H. G. Moehringius nomen vetustum servavit. Vocatur vero ille phasianus, quem Meleagridem antiquorum esse contendo *Perlhuhn*, *Peintade*, *the Guiney - Hen*. (§.)

§. 7.

(§.) *Memoires pour servir à l'histoire des animaux par mess. de l'Acad. à Paris, p. 279. vbi etiam pictura elegans huius avis.*

§. 7.

Offenduntur in multis nummis etiam animalium effigies v. gr. eorum, quae prima Romae vel in ludis vel in triumphis videbantur, quare hi multum etiam facere possunt ad agnoscenda animalia; quemadmodum etiam picturae veterum & monumenta. Voluit ex hoc fonte haurire Bochartus, qui dissertationi de orygetabulam, in Italia, vt putatur, repertam addidit, quae vero, etsi eam & Harduinus veram & bonam praedicat, tamen nobis non valde probatur. Quae vero per aliquot annos picturae eo loco in Italia erutae sunt, vbi olim Herculaneum fuit, eae fortasse magis poterunt adiuuare. At plura addere nequo, cum mihi iam non liceat libris ad hanc rem necessariis frui.

CAP. VI.

DE

UTILITATE HISTORIAE
NATURALIS IN PHI-
LOLOGIA.

§. I.

Jam periculum faciamus exemplis quibusdam eam utilitatem probandi, quam ex historia naturali petere possunt philologi. Quorum studia cum non parum in contexendis & emendandis Lexicis linguarum versantur, quarum quidem vocum magna pars ad res naturales pertinet, vel inde iam satis intelligitur, quantus sit historiae nat. usus in philologia. Atqui cum perpauca olim philologi illam eruditionis partem amaverint, haud est, quod miramur, Lexica etiam nunc adeo manca & nomina rerum naturalium in iis nondum satis explicata esse. Constat inter omnes, quam acerbis verbis Popowitsch vir magnae eruditionis magnique ingenii haec exprobraverit illi viro immortalis, cui optima linguae Latinae lexica debemus. At exprobravit temere mea quidem sententia. Quid enim reprehendamus philologos, qui in historia naturali minus versati fuerint, cum nec rerum naturae indagatores
 ipsi

ipsi satis ei operam dederint; quibus profecto magis hoc studium convenit, quam illis? Jam cum nostra memoria adeo culta sit historia naturalis, aequum est, philologos etiam eam in rem suam convertere; sed physicos sane oportebat, eius elementa philologis suggerere. Nam sicut navium gubernatores, qui nos quo tendamus feliciter pervehere promittunt, reprehendere non possumus, quod Longitudines locorum in mari invenire non possunt, cum mathematicos potius oporteat, eam inveniendi rationem commodam investigare; ita nec philologos iure reprehendere possumus, qui olim non satis versati fuerint in historia naturali, quam colere physicorum potius erat. Quando vero ratio inveniendi Longitudines, quam Harrison docuit, satis probata atque nota erit, tunc nec gubernatoribus nos committamus, qui eam addiscere eaque uti nolunt; quemadmodum in posterum vix ferendi erunt philologi, qui in contexendis lexicis historia naturali bene iam exculta uti nolunt.

§. 2.

Multa igitur loca non recte intelligi possunt in libris veterum ab iis, qui historiae naturalis ignari sunt; nec propterea solum, quod nesciant, qua de re sermo, verum etiam quod rem, de qua agitur, si vel sciant quae sit, non satis perspectam habeant. Atque hi non raro

libris vim & manum intulerunt, cum loca, quae non intelligebant, emendare voluerint. Huius rei quidem exempla erunt complura, sed afferam, in quae modo incidi Plinius (1.) tempus, quo aves pennas amittunt, amittunt vero quotannis, *fastidium annuum* vocat. Neque falso. Nam volucres revera eo tempore fastidio ciborum laborant. Harduinus vero propter Aeliani (2.) locum, ubi narratur,

(1.) Lib. 8. c. 27. Eleganter hunc avium morbum descripsit cl. Hallen, cuius verba hic addam. Thiergeschichte Th. 1. p. 72. Die Vögel verlieren fast zu eben der Zeit die Federn, wenn die Bäume ihre Blätter fallen lassen. — Wenn dieser kritische Zeitpunkt einfällt, bemerkt man, daß die Vögel traurig werden, sie sind etliche Wochen krank, sie fressen nicht, sie stehen einen Grad von Kälte und ein paar Tage lang ein kleines Fieber aus, wenn die neuen Säfte in die Haut einzudringen anfangen, und das Gebäude der alten Federn umstürzen, woben die kalt gewordne Luft den fieberhaften Körper anzufallen alle Freyheit bekömt, und dann muß man ihnen das Futter und die Wohnung verbessern, wenn sie nicht darauf gehen sollen. Nos vocamus das Mausern, das Federn. Serpentes etiam simili modo annuo vexantur, quando exuvias seu senectam exuunt. Recte Plin. l. c. *vernā nauseam* hunc serpentium morbum dixit. Nam exuunt primo vere. Simili de causa vrsos post hiemalem somnum herbam devorare narrat noster L. 8 c. 36 nimirum, vt intestinum, quod nonnihil coaluerat, dum cibo dudum omni abstinerint abstat ac dilatetur.

(2.) Hist. an. L. 1. c. 35.

palumbes ad fascinationis amuletum laurinos tenues ramos colligere atque ad pullorum munimen in nidos imponere, maluit *annuum fascinum* legere, etsi sententiam ipse mutaverit. Murem odisse elephantos iam (cap. 3. §. 2.) e Plinio retulimus probavimusque recentiorum testimoniis. Sed Dalecampius non murem, sed suem odisse vult; deceptumque esse Plinium affinitate vocum ὄς & μῦς. Huc etiam pertinet emendatio loci Aristotelis, quam falsam esse historia naturalis docet. Vult philosophus, vrsum coire mense Februario & parere vrsam, quo tempore hibernat. (3.) Recte haec quidem. Nam vrsus coit vere mense Februario vel Aprili & cum vrsa per novem fere menses vterum ferat, (4.) incidit partus omnino in tempus, quo hibernat; nempe in mensem Novembrem vel Decembrem. Namque introit hibernaculum circa finem Octobris & revertitur inde mense Martio. (5.) Nihil est itaque falsi in hocce Aristotelis loco. Nihilo minus Petavius, (6.) cui favet Harduinus hunc locum emendare conatus est, putavitque Aristo-

P 2

te-

(3.) L. 6. hist. an. c. 30. τὴν δ' ὄχλειαν ποιῆται τοῦ μῆνος τοῦ ἐλαφθηβολιῶνος. τίκτει δὲ περὶ τὴν ὥραν τὴν τοῦ Φωλέουειν.

(4.) Hallen l. c. p. 543.

(5.) Lin. Amoen. Acad. T. 3. p. 159.

(6.) Vide locum & emendandi rationem in notis & emendat. Harduini ad Plin., L. 8, not. c. 11.

telem voluisse dicere vrsos coire mense Novembri; credo propterea, quod Plinius coire hiemis initio perhibet. At is ibi coeundi tempus inde coniecisse videtur, quod ex Aristotele didicerat, vterum ferre vrsas dies triginta & parere hiberno tempore. Hoc quidem verum, illud falsum est. Quam ob causam si quis animo indulgere vult, emendet eum locum, vbi triginta dies vterum ferre vrsam legitur. Nec est quod quisquam dicat, mutare diversitatem loci forsan vitae rationem; tanta enim ei vis non erit. Quodsi non licet Aristotelis locum mutare, qui iam Plinii memoria ita legebatur, erravit Aristoteles ipse non in coeundi, sed vterum ferendi tempore. Denique etiam omnes emendationes, quas viri docti loco illo Martialis, vbi Rhinocerotis bicornis facta est mentio, adhibere voluerunt, falsas esse iam supra ex historia naturali recentiorum probauimus. Haec iam sufficiunt, cum res ipsa loquatur & qui codici sacro lucem afferre voluerunt, satis iam probauerint, quantum philologis profit historia naturalis.

CAP. VII.

DE

UTILITATE, QUAM NATV-
RAE HISTORICI RECEN-
TIORES EX VETERVM HI-
STORIA NATVRALI PE-
TERE POSSUNT.

§. I.

Quae doctrinae vel artes in observando tan-
tum vel imitando versantur, eae iam a
veteribus feliciter satis cultae sunt; quin etiam
quaedam adeo, ut recentior aetas pauca modo
addere potuerit. Venus Medicea etiam nunc
artificiosissimum opus putatur; quemadmodum
a poetis Homeri Odysea. (1.) Quae celeberrima
Plancus de mari Adriatico retulit, ea fere
omnia iam Plinius recte annotaverat. (2.)
Quae itaque in historia naturali oculis nudis
observari possunt, ea etiam qui veteres natu-
rae latebras scrutati sunt, potuere videre atque

P 3

an-

(1.) Vid. Inquiry into the life and writings of Ho-
mer, ubi Auctor probat, Homerum iam summum
fuisse poetam, quia sola fere ad poesin naturae
imitatio sufficiat.

(2.) Popowitsch Untersuchung vom Meer.

annotare. Verum potuit quoque fieri, ut recentior aetas ab iis annotata quaedam nondum ipsa viderit. Nam constat inter omnes, res quasdam forte fortuna in oculos incidere cujdam, quas alter, qui omnem animi attentionem adhibuit, non vidit vel invenire potuit.

§. 2.

Solent historici gentium migrationes investigare & persequi, sed operae etiam pretium profecto est, bestiarum quoque migrationes inquirere. Non parvi enim refert scire, quis sit verus atque primus animalium locus natalis. Verum adeo iam plurima dispartita sunt, ut nisi e veterum libris, quae sit animalium patria conici non possit. Oves, boves, columbae, muli hodie fere vbiq̄ue gentium sunt, olim non item. Oves quidem Hercules ex Africa in Graeciam exportavit (1.) Boves ex India in Europam Bacchus, qui primus agricola dicebatur. (2.) Invectitias esse in Asia columbas & pavones & corvos tradidit Theophrastus. (3.) Deinde etiam e veterum libris discere possumus, quae animalia hodie ob insignem, quem generi humano usum praestant,

do-

(1.) Varro de R. R. L. 2. c. 1, 6. conf. Palaephatus de incredib. c. 19.

(2.) Plutarchus de Iside & Osir. conf. Diodor. L. 4 c. 4. L. 3. c. 64.

(3.) Plin. L. 10. c. 29.

domestica sunt & maxima cura aluntur, olim ferri fuisse atque satis diu quidem in terris quibusdam. Equi feri hodie nulli sunt, nisi forte in regionibus, quas Europaei nondum adierunt. Qui enim in America esse dicuntur, reliquiae tantum sunt equorum quos eo transvexere Hispani; vbi olim nulli omnino fuerunt. (4.) At feri fuere in Syria tempore Aristotelis; (5.) ferebat eorum græges Septemtrio, (6.) & Varro nis adhuc memoria aliquot erant in Hispania, quam citeriorem vocabant Romani, regionibus. (7.) Atque etiam oves, quae neque ali, neque sustentari, neque vllum fructum edere ex se sine cultu hominum & curatione potuisse visae sunt iam Ciceroni, (8.) ferae antiquo tempore fuerunt, etsi negent recentiores. (9.) Nam auctoritatibus gravissimorum virorum

P 4

com-

(4.) Buffon in hist. nat. equi; qui vero ex Herodoto equos feros retulit, qui feri non fuere.

(5.) De mirab. auscultat. in principio.

(6.) Plin. L. 8. c. 15.

(7.) Varro de R. R. L. 2. c. 1, 5.

(8.) De nat. Deor. L. 2. in fine.

(9.) Buffon Naturhistorie 3. Th. 1 B. p. 4. Ob gleich alle Hausthiere wild gewesen und sind, so scheint doch bey den Schafen eine Ausnahme zu seyn; weil sie schwach, dumm und ohne Wehr und Waffen sind, von allen nachgestellet werden, sich nicht stark vermehren und bald sterben. Hallen p. 285. Man trift nirgends Schafe an, die die Zeichen von

comprobari potest, fuisse olim oves feras in Africa Phrygiaque atque eas, quas paucimus ortas esse ab ovibus feris. (10.)

3.

Verum si est, quod supra probavimus exemplis, veteres complures res memoriae prodidisse, quas recentiores falsas esse temere putarunt, atque animalia quaedam, quae recentior aetas primum vidisse sibi videtur, visa & cognita esse illis; operae pretium haud dubie est, res ab iis relatas, nobis vero ignotas, legere. Et quemadmodum qui Arabiam peragrati sunt viri docti facilius & plures procul dubio res utiles invenerunt admoniti ab Ill. Michaelae, quam si hoc beneficio caruissent, ita recentiores etiam veterum libri possunt iuvare. Indicant enim res multas, quas rerum natura quidem fert, quae vero adhuc latent. Quis putet veteres novisse cancrum cursorum, (Lin. Syst. Nat.

29,

von ihrer Freyheit in den Bildnissen an sich frügen, so daß hier die Ausnahme von dem Satze; daß ein jedes zahme Thier seine Wilden habe, in der That statt findet.

(10.) In phrygia Varro de R. R. L. 2. c. 1, 5. & L. 2, 2, 2. ib. 2, 3, 3. Colum. 7, 2. prodidit silvestres & feros arietes miri coloris in municipium Gadianum ex vicino Africae deportatos esse tempore M. Colomellae patruī sui. Apicius art. coquin. 8, 4. oves feras veteribus in deliciis fuisse docet.

239, 1.) quem nec Linnaeus vidit vnquam, sed primus atque solus fortasse inter naturae historicos recentiores Hasselquist? At non est, quod dubitemus, quin Aristoteles & Plinius eius notitiam habuerint. Curior ille in mari mediterraneo atque Indico est, vbi sole occiduo e mari exit in littora fabulosa ac velocissime discurret. Vide, quam haec omnia bene conveniant in eum cancrum, qui Aristoteli *ἰππεῖς* vocatur. Frequens hic est secundum philosophum Pliniumque (1.) in littoribus Phoenices atque tantae velocitatis, vt vix consequi sit. Mentionem faciunt veteres draconum sive serpentium tantae magnitudinis, vt elephantos circumplexu facili ambient nexuque nodi praestringant; ita vt belluae victae

(1.) Aristot. L. 4. hist. an. c. 2. *περὶ δὲ τὴν Φοινίκην γίνονται ἐν τῷ αἰγιαλῷ, οὓς καλοῦσιν ἰππεῖς, διὰ τὸ οὕτως ταχέως θεῖν, ὥστε μὴ εὐραδίον εἶναι ταχέως καταλαβεῖν ἀνοιχθέντες δὲ κενοὶ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν νοῦν.* Genus cancrorum littorale Phoenice fert, tantae velocitatis, vt vix consequi sit: vnde equites illos appellarunt. His nihil fere intus propter inopiam pabuli. Plin. L. 9. c. 31. vbi Harduinus annotavit, meminisse horum cancrorum etiam Nierembergium Lib. de mirac. terrae promissae cap. 92. p. 487. eumque negare pusillam castaneam mole excedere. Equidem librum illum evoluere nequeo.

corruant. (2.) Vides haec optime convenire in serpentem, qui Linnaeo Boa Constrictor S. N. 108, 300. vocatur. Ius enim ingentis magnitudinis est, quadrupedes circumdat vel cingit validissimis amplexibus, & dum moriuntur constringit, & suffocata saliva oblinit & ita demum deglutit. (3.) Et quamquam Kaempfer (4.) dubitat, quin vros etiam ita possit necare, tamen non est, quod dubitet. Nam Maregravius vidit capram integram deglutisse. Porro multa collegit & disputavit de Onagro Bochartus, (5.) sed parum effecit. Non vidit enim, multum interesse inter asinum ferum & Onagrum, quare omnia commiscuit. Verum sine controversia ille asinus vel equus potius est, qui in recentiorum libris Zebra vocatur. Lin. 34, 3. quod animal hic Petropoli in collectione-

(2.) Plin. L. 8. c. 11. Ael. L. 2. hist. an. 21. οὐκῶν ἤδη ἢ γῆ δρακόντων μήτηρ ἐστὶ μεγάθαι μεγίσθων. καὶ γὰρ τοὶ καὶ εἰς τρεῖς κόντα ὀργυρίας προήκουσι. καὶ τὸ ὄνομα μὲν το ἀπὸ γενεας οὐ καλοῦνται, Φονεας δ' ἐλεφάντων Φασὶν αὐτούς. *Aethiopia etiam mater est maximorum draconum, qui saepe ad longitudinem triginta passuum. Nomen proprium non habent, sed duntaxat elephantorum interfectores ipsos nominant.*

(3.) Lin. amoen. Acad. T. 1. p. 497. vbi etiam figura.

(4.) Amoen. exot. p. 573. Marcgrav. Brasil. 239.

(5.) Hieroz. L. 3. c. 16. p. 869.

lectione rerum naturalium, quam Academia scientiarum possidet, saepius vidi, vt nullus dubitem, quin accurate illud Philostorgius descripserit. (6.) Quod Plinius de Daetylis e conchyliorum genere prodidit, ea nisi falsa dixissent, at neglexissent sane physici, nisi Reaumurius omnia ea vera in eo concharum genere, quod Pholas Lin. 268 vocatur vidisset. (7.) Quis crediderit Aristoteli Plinioque, (8.) quae de Nautilo, qui aliis Pompilos vocabatur enarrant, nisi complures e recentioribus naturae historicis Argonautam Linnaei Syst. Nat. 282. 1. velificantem vidissent? De serico quidem multa disputata sunt a viris doctis, quae cum nondum

(6.) Philost. L. 3. c. 11. vbi de regionibus ad orientem & meridiem: *haec quoque regio fert onagros statura procerissimos & pelle mire varios, albo colore & nigro non leuiter interstinctos. Quin & his insunt Zonae quaedam a spina do si ad latera & ventrem vsque demissae, και εν ταυθα επισχιζουεναι και κατα τινας περιθερειας αλληλαις εινελιττομεναι θαυμασην τινα, και ξενην απεργαζονται πλοκην και ποικιλιαν, & inde diuisae, & circa quosdam orbes inter se implicatae, mirum quendam & insolitum exhibent nexum & varietatem.* Hunc Onagrum Zebra esse iam Ludolfus censuit, cuius quidem sententiam ipse non legi.

(7.) Plin. L. 9 c. 61. Reaumur in comment. Soc. Paris 1712. Klein Tentam. methodi Ostracol. p. 165.

(8) Plin. L. 9. c. 29. Aristot. L. 9. hist, an. c. 61.

dum omnia legerim, certi aliquid addere nequeo. Verum quidem est, Procopii demum aetate rationem serica texendi primum a monachis Indis ex Seribus advectam esse; (9.) attamen quae Aristoteles & Plinius de bombycino (10.) tradiderunt, ea mihi omnia probare videntur, bombycinum paululum aut nihil a Serico nostro differre. Quodsi discrimen interest, operae pretium erit, illud investigare infectum, quod bombyx veteribus dicebatur, ut etiam bombycino frui possimus. Gordius ille, qui vulgo vena medinensis, & ita quidem iam ab Avicenna vocatur, vexavit iam antiquissimo tempore Arabes & Indos, quare nec Galeno ignotus fuerit, etsi eum ipse non viderit. Vocabatur vero a Graecis δρακόντιον, Latinis dracunculus. (11.) Nulla vero re alia
magis

(9.) Proc. Goth. 4, 17.

(10.) Plin. L. 11. c. 22. & 23. Aristot. L. 5. hist. an. c. 19.

(11.) Lin. Syst. Nat. 244, 3. Loca veterum collegit magnus ille Astruc in *Abhandlungen von Geschwülsten und Geschwühen*, übersetzt von G. C. Rumpelt. 1. Th. p. 113. itemque Mead in *Medicinischen Erinnerungen und Lehren*, übersetzt von Müller p. 206. qui vero falso putat, Avicennam primum huius dracunculi mentionem fecisse. Primus enim, quem novimus Galenus est L. 6. de locis affectis c. 3. cuius verba haec sunt: *In quodam Arabiae loco, ut aiunt, in tibiis hominum Dracunculi vocati nascuntur, nervosa natura, colore crassitudineque lumbricis similes. Multos sa-*

magis demonstrari potest, esse multa naturae miracula, vt ita dicam, in libris veterum, nobis adhuc ignota, quam exemplo Pinnae. Haec est concha maris mediterranei, Syst. Nat. 281, 225. cuius hostis atrocissimus est Sepia Octopodia 262, 1. eiusdem loci incola, qui, vt videt hiantem Pinnam, rapacis instar leonis appropinquat eamque devorat. Est vero cancer nudus, qui Romanis Squilla, sed ob beneficium, quod pinnae praestat, Pinnophylax seu Pinnoteres vocabatur; (Syst. Nat. p. 628.) hunc intra claustra sua recipit pinna & dum ipsa valvulas aperit cibum quaesitura praedatum dimittit; appropinquante vero hoste Polypo sive Sepia illa, celeri timidoque cursu se recipit cancellus ad hospitem, quae de periculo sic admonita domum claudit & hostem excludit. Satis nota fuit haec res Graecis & Romanis, ignota vero recentioribus, e quibus nonnulli rem negare aut in dubium vocare, voluere, dum cl. Hasselquist *αυτόπτης* eam affirmavit. (12.)

Quin

ne audiui, qui se vidisse eos dicerent, ipse vero nunquam vidi, neque de ortu, neque de essentia ipsorum quidquam exacte coniecere possum. Conf. Linnaei amoen. Ac. T. 2. p. 71. Allgemeine Reisen T. 4. p. 160. & T. 8. p. 38. vbi De Ulloa temere dubitat, quin sit animal.

(12.) Plin. L. 9. c. 42. Arist. L. 5. hist. an. c. 14. Cicero de finib. 3, 19. & de Nat. Deor. 2, 48. cuius verba haec sunt: *Pinna (sic enim Graece dicitur.) duabus grandibus patula conchis, cum par-*

Quin immo disputando & conferendis rationibus eo pervenerunt veteres physici, de quo ut multis post saeculis cogitarent Leuvenhoekius & tot alii, suis demum a vitris admoniti sunt. Namque animalcula microscopica, quae hodie dicuntur, aliquomodo cognita fuere veteribus. Ita docuit immortalis Gesnerus, Ψύχας Hippocratis similia esse animalia Leuvenhoekianis, illaque cum Heracliti sententiis convenire. (13.) Plato etiam haud dubie eiusmodi animalcula spermatica cogitavit, (14.)

Atque

parva Squilla, quasi societatem coit comparandi cibi. Itaque cum pisciculi parvi in concham bian-tem innataverint, tum admonita a Squilla Pinna morsu comprimit conchas. Sic dissimillimis bestiolis communiter cibus quaeritur. In quo admirandum est, congressime aliquo inter se, an iam inde ab ortu naturae ipsae congregatae sint? Ael 3. hist. an. c. 29. Phile v. 156. seqq. Horappol. hierogl L. 2. c. 108. Dubitavit Busbequius epist. Turc. L. 4. p. 303. verane sit. Conf. Linnaei amoen. Acad. T. 2. p. 48. & Klein tentamen methodi Ostracol. p. 168. seq.

(13.) Tomo I. Comment. societatis sc. Goetting.

(14.) In Timaeo p. 1088. ex interpretatione Marfil. Ticini: *Vulvae quoque matrixque in feminis eadem ratione animal avidum generandi, quando procul a foetu per aetatis florem aut ultra diutius detinetur, aegre fert moram & plurimum indignatur, passimque per corpus oberrans meatus spiritus intercludit, respirare non sinit, extremis uexat angustiis, morbis denique obpremit, quousque utrorumque cupido amorque quasi ex arboribus*

bus

Atque haud scio, an microscopica sint etiam illa minuta Varronis, (15.) quae non possint oculi consequi & per aera intus in pecorum corpus per os ac nares perveniunt atque efficiunt difficiles morbos. Denique, ut etiam e Mineralogia aliquando exemplum afferam, gemmam, quae Asteria nominatur a Plinio, (16.) falso noscere sibi visi sunt nonnulli. Primus enim inter recentiores eam reperit eiusque notitiam dedit celeberrimus Lehmannus, cuius humanitatem, qua mihi eam videndam praebuit, grato hic animo agnosco. Eam quoque gemmam, cuius accuratam notitiam eamque primam debemus illustri Aepino, quae Tourmaline s. Uschenzieher vulgo vocatur notam fuisse Plinio volunt viri docti, etsi alii aliud nomen ei ex his, quae apud Plinium occurrunt tribuant. Alii enim contendunt esse Lyncurium
lapi-

bus foetum fructumve producant ipsum, deinde decerpunt & in matricem velut agrum inspargunt, hinc animalia primum talia, ut nec propter parvitatem videantur, nec dum appareant formata incipiunt. Mox quae conflaverunt explicant, ingentia intus enutriunt, demum educant in lucem animaliumque generationem perficiunt. conf. Buffon. 2. Th. 2. B. p. 77.

(15.) Varro de R. R. L. 1. c. 11, 2.

(16.) Plin. L. 37. c. 8. edit. Hard. T. 2. p. 785.

lapidem (17.) alii Theameden (18.) alii carbunculi speciem; (19.) id quod maxime verisimile videtur etiam ill. Aepino. Petrefacta etiam, quae dicuntur, olim & reperiebantur & propterea etiam nota erant, sed hoc certe notatu dignum est, veteres e. c. Herodotum, Platonem, Strabonem, Plutarchum, Ovidium, Senecam & Tertullianum ea nequaquam lusus naturae putasse, sed veras animalium, quorum figuram referunt, reliquias servatas e diluvio quodam. Quid, quod Herodotus in montibus Aegypti conchylia reperit atque inde coniecit, quemadmodum solent recentiores, fundum maris antiquissimo tempore fuisse eam Aegypti regionem. (20.)

§. 4.

Ratio etiam veterum diversa a nostra utendi rebus, quas offert rerum natura, digna sine dubio est, ad quam physici animum attendant,

(17.) Plin. L. 37. c. 3. Philos. Transf. vol. L. 1. art. 1. & in primis: Recueil de differents memoires sur la Tourmaline par M. Aepinus. à St. Petersburg 1762. 8. p. 123.

(18.) Plin. L. 36. c. 16. & apud ill. Aepinum l. c. p. 122.

(19.) Plin. L. 37. c. 7. edit. Hard. 2. p. 780. vbi hanc sententiam protulit Duc de Noya Caraffa.

(20.) Loca quaedam veterum collegit Relandus in Palaestina p. 16. edit. Norimb. Herodot. L. 2. p. m. 105. conf. Buffon 1. Th. 1. B. p. 154.

vt quae res vtilis in desuetudinem abierunt, revocentur in vsum & commodum generis humani. Ars illa excludendi pullos nondum for- tasse nota esset, nisi quae de furnis Aegyptio- rum narrabantur, physicos cupiditate pericu- lum eiusdem rei faciendi insensissent. Reau- murius quidem primum eadem ratione usus est hac in re, qua vsum olim esse Liviam Augustam relatum legimus, quippe quae ovum incubanti gallinae subductum, nunc sua, nunc ministrarum manu (vel sinu) vsque eo fovit, quoad pullus exclusus est. (1.) Verisimile est, esse plures etiam res in libris Graecorum Latinorumque, quae vsui esse possunt etiam nostro tempore, modo quis eas velit experiri. *Προβλήματα* quasi sunt proposita ab antiquitate physicis no- stris, quemadmodum etiam Pnyllorum ars, de qua iam egimus. In primis experientia dignae videntur mihi medicinae illae, quas efficacissi- mas, praestantissimas & consuetas laudant vete- res ad vnum omnes. Anno praeterlapso (1764) in actis publicis referebatur, casu cognitum esse Paduae acetum mederi canis rabidi morsibus; qua

(1.) Sueton. in Tiberio c. 14. Plin. L. 10, 55. qui locus sane lectu dignus est; vbi etiam videbis, veteres iam recte annotasse sanguineam illam gut- tam salientem & palpitantem in ovis, quibus aves satis diu incubitarunt.

qua re cognita quidam publice rogarunt, ut qui medicinam hanc expertus sit, quid effectum sit, palam indicaret. (2.) Nescio equidem, si satis iam probata sit res; at hoc scio, multos auctores veteres gravissimae auctoritatis hanc aceti vim (3.) collaudasse nequidquam cum nemo eam tanti putaverit, ut periculum fecisset. Neque solum contra canis, sed etiam aspidum morsum laudant aceti vim & Celsus & Plinius, atque ita quidem, ut vel vulgo tunc eam notam fuisse intelligatur. (4.) Aliam etiam medicinam contra canis rabidi morsum ab antiquitate laudatam offendi, radicem nempe silvestris rosae, quae cynorrhodos appellabatur. Laudant quidem multas medicinas, quas recentior usus non probavit, at hanc ita in caelum lau-

(2.) Rogatum est iam 1764. in Gentlemānes Magazin.

(3.) Dioscor. L. 5. c. 21. Plin. L. 23. c. 1. edit. Hard. T. 2. p. 304.

(4.) Plin. l. c. & Celsus L. 5. c. 27. *Usus, inquit, ipse docuit eum, quem aspis percussit, acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cum ab hac ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos aestus siti PREMIERETVR, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum, quod forte secum habebat, ebibit & liberatus est. caet.*

laudibus extollunt, vt de eius vi dubitare non liceat. Insanabilem fuisse rabidi canis morsum antequam hoc remedium inventum sit, quo solo non hydrophobum fieri, quem canis morderit & imminens discrimen evadere dicunt; quin etiam oraculo quodam illud repertum esse volunt, neque solum Plinius, cuius memoria repertum est eique aequales, sed etiam qui eis recentiores sunt. Vocata est etiam propterea rosa illa canina. (5.) Profecto

Q 2 cum

(5.) Plin. L. 8. c. 40. *A morsu vero vnicum remedium oraculo quodam nuper repertum, radix silvestris rosae, quae cynorrhodos appellatur, & Lib. 25. c. 2. Insanabilis ad hosce annos fuit rabidi canis morsus, pauor. aquae, potusque omnis afferens odium. Nuper cuiusdam militantis in Praetorio mater vidit in quiete, vt radicem silvestris rosae, quam cynorrhodon vocant, blanditam sibi aspectu pridie in fruteo, mitteret filio bibendam: in Lacetania res gerebatur, Hispaniae proxima parte: casuque accidit, vt milite a morsu canis incipiente aquas expauescere, superveniret epistola orantis vt pareret religioni: servatusque est ex insperato, & postea quisquis auxilium simile tentavit.* Cl. Popowitsch Untersuchung vom Meer pag. 352. ne hanc quidem historiam falsam putavit; ita enim: *Wie Gott dem Menschen durch besondere Erleuchtung einige Wirkungen der Pflanzen zu offenbaren pflege. und diese Wohlthat auch den Heyden nicht versage, erzählet schon Plinius L. 25, 2. ein merkwürdiges Exempel.* Credo
igi-

cum hodie omnem lapidem moveant medici, ut excogitent contra hunc omnium atrocissimum morbum remedium praesens, vellem etiam ad huius rosae radicem viros animum applicare. At quaenam est rosa illa? Harduinus respondet vocari a Gallis L'eglantier, eamque esse in horto Eystettensi regio Parisino. Vellem virum probasse sententiam suam, quam sine haesitatione profert. Ita facile res expediri nequit, praesertim cum Graecorum ac Latinorum veterum stirpes, spinosae in primis, hodie magnam partem dubiae & botanicorum disquisitionibus ac litibus obnoxiae sint, e sententia Celsii. (6.) Verum enim vero cum fuerit stirps spinosa, & viri docti multis in rebus improbum laborem subierint, nonne fieri potest, ut frequens experientia tandem aliquando, quae

igitur, virum nec de vi ipsa huius medicinae dubitasse. Omnem vero eius conficiendi rationem docet Vegetius in Mulomedicina 3, 84, 2. edit. Gesneri auctor. rer. rust. p. 1152. *Specialiter prodest, si radicem cynorrhodon id est herbae quae appellatur rosa canina estoderes & lotam prius atque contusam diligenter, sive homini sive animali, quod rabiosus canis momorderit, in plaga apposueris, contritamque cum vino veteri propinaveris quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus fiet & imminens discrimen evadet.*

(6.) Hierobot. T. 2. p. 192.

quae sit rosa, doceat, utque vsus laborem large compenset? Certe complures viri docti operae pretium crediderunt, eam herbam inquirere, quam Britannicam vocabant Romani, cuius vim contra morbum illum, quem hodierni Scorbutum appellant, exercitus Romanus aliquando expertus erat in Germania, cum Frisii hanc medicinam indicassent. (7.) Porro si dirus ille armentarius morbus, quo nostro tempore boum

Q 3

gre-

(7.) Plin. L. 25. cap. 3. *In Germania trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis, maritimo tractu fons erat aquae, dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus solverentur. Stomacacem medici vocabant, & sceletyrben, ea mala. Reperta auxilio est herba, quae vocatur Britannica, non nervis modo & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & contra serpentes. Folia habet oblonga nigra, radicem nigram. Succus eius exprimitur & ex radice. Florem vibones vocant: qui collectus prius, quam tonitrua audiantur, & deuoratus, securos in totum reddit. Frisii, qua castra erant, nostris demonstravere illam: mirorque nominis causam, nisi forte confines Oceano Britanniae, velut propinqua, dicavere. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est, etiamnum Britannia libera. conf. Abrab. Muntingius de vera antiquorum herba Britannica. Ego vero omissem Britannicae hic insigne exemplum, nisi illud indicasset celeberrimus Schlozerus.*

(8.) Lib. cap. 1, 6.

greges absumuntur, iam olim, interdum faevit, revocandae profecto sint medicinae, quibus diligentes contra eum pastores Romani vsi sunt. Denique etiam, si qua varia in re pecuaria vsi sunt maiores ratione digna est, quae saltem annotetur. Verum enim est, quod Columella scripsit commendaturus veterum lectionem ei, qui agricolationem discere in animo habet: *quaecunque sunt, quae propter disciplinam ruris nostrorum temporum cum priscis discrepent, non deterrere debent a lectione discendum.* Nam multo plura reperiuntur apud veteres, quae nobis probanda sint, quam quae repudianda.

I N D E X.

Numerus primus indicat *caput*, secundus
paragraphum, tertius *annotationem*.
prol. *prologum*.

- A** ceti vis contra canis rabidi morsum. 7, 4, 2.
Achlis 5, 3, 1.
Acipenser Ruthenus Lin. 1, 3.
Aegyptiorum superstitio utilis Zoologiae. 1, 8.
Aeliani hist. anim. 3, 7.
Agricultura attulit incrementa hist. nat. 1, 1.
Albertus Magnus. prol.
Alce. 5, 2, 6 & 5, 3, 1.
Alec non est nomen piscis. 5, 2, 3.
Alexander Mag. 1, 10.
Alvearia e cornu laternae translucido. 1, 3, 13.
Anatomia multa debet haruspicibus. 1, 8.
Andromeda cui bestiae exposita. 4, 1, 14.
Animalcula spermatica veteribus cognita. 7,
3, 13.
Anseres dicebantur maioribus nostris Ganzae.
5, 4, 1.
Antipathia. 3, 2.

I N T E X.

- Aprorum* dentes diis dicabant. 4, 1, 1.
Apuleius hist. nat. diligens cultor. 1, 10.
Argonauta Lin. 7, 3, 8.
Argonautae mercatores fuerunt. 1, 6, 5.
Aristoteles. 1, 10.
Asilus. 5, 3, 13.
Asteria 7, 3, 17.
Auguria vnde? 1, 8.
B. rrus, vnde hoc nomen. 1, 6, 3.
Basiliscus. 3, 3, 8.
Belbus id est Hyaena. 1, 4, 30.
Bella profuerunt hist. nat. 1, 5.
Bison. 5, 3, 15.
Blattae orientales olim non in Europa. 1, 7, 2.
Boa Constrictor. Lin. 7, 3, 2.
Bombycinum. 7, 3, 9.
Bos vocabatur ab antiquis socius & colonus.
 1, 1, 1.
Bos Luca i. e. elephas. 3, 5, 5.
Boues ex India in Europam exportavit Bac-
 chus. 7, 2, 2.
Britannica. 7, 4, 7.
Camelopardalis Romae fuit. 1, 4, 22. ovis
 fera dicta. 3, 5, 4.
Cancer olim non in Suecia. 1, 3, 10.
Cancer Neptuno sacer. 3, 10, 3.
Cancer cursor Lin. veteribus notus. 7, 2, 1.
Canes alium vomitione, curare docuerunt, 1,
 11, 5.
 = contra canis rabidi morsum medicinae. 7, 4.
 Ca-

- Caprea* veterum est Lin. capreolus. 5, 2, 9.
Carbunculus. 7, 3, 19.
Carpio. 1, 3.
Casias. 3, 3, 4.
Castor 3, 7.
Castoreum quid? 3, 8.
Cera ad servanda corpora animalium uteban-
 tur. 4, 2.
Cerasos primum Lucullus pertulit in Italiam.
 1, 5, 5.
Cervi vocabantur bones. 3, 5, 7.
Cervi dextrum cornu in terram occultabant.
 3, 8, 1.
Cervorum cornua diis dicabant. 4, 1, 2.
Chamaeleonis descriptio. 2, 2, 3.
Cimices olim non in Europa. 1, 7, 1.
Cinnamomum. 3, 3, 4.
Clinia avis. 5, 2, 10.
Clysterum rationem ostendit Ibis. I, II, 4.
Coccorum historia. 3, 3, 3.
Columbae sunt in Asia investitiae. 7, 2, 3.
Comparationibus utebantur veteres in hist.
 nat. 2, 2.
Concharum differentiae a Plinio enarratae. 2,
 1, 17.
Corallium. 3, 3, 5.
Criceti olim non in ducatu Wurtembergico. I, 7.
Crocodilus saepe Romae fuit. 1, 4, 12.
Cucumis num nomen piscis. 4, 2.

- Cuniculis* scatuerunt Baleares insulae. 1, 7, 3.
 & 3, 2, 24.
- Cynorrhodos*. 7, 4.
- Dactylus*. 7, 2, 7.
- Dasypus*. 5, 3, 7.
- Dracunculus* f. Vena Medinensis. 7, 2, 11.
- Ebur* primum ex India Arabes apportarunt.
 1, 6, 4.
- Ebur* fossile. 1, 4, 10.
- Echeneis* f. Remora 3, 2, 10.
- Elephas* vocabatur bos Leuca. 3, 5, 5.
- Elephas* idem quod ebur. 1, 6, 1.
- quando primum Romae visus. 1, 4, 8.
  - eum a Mauritio rogabant Avores eum vi-
 dendi causa. 1, 4, 2.
  - eius docilitas. 1, 4, 33.
  - eius dentes cornua putarunt. 1, 6, 2.
  - nominis etymologia. ib.
  - murem odit. 3, 2, 9. & 6, 2.
- Equi* feri. 7, 2, 4.
- Etrusca* disciplina, in qua depicta erant avium
 genera. 1, 8, 17.
- Falco* 1, 8, 13.
- Fastidium* annum. 6, 2, 1.
- Formicae* non condunt frumenta. 3, 2, 12.
- Gallopavo* Lin. 5, 5.
- Ganzae* f. Gantae, i. e. anseres. 5, 4, 1.
- Garum*. 5, 2, 3.
- Gladius* num Plinio nomen piscis. 5, 2, 1.
- Gorgonum* cutes in Junonis templo. 4, 1, 4.

I N D E X.

- Gordius* f. vena medinensis. 7, 3, 11.
Graecae linguae usus in hist. nat. 2, 1.
Gryphes non sunt entia rationis. 3, 2, 17.
Halec non est piscis. 5, 2, 3.
Hannonis Carthagin. peregrinatio. 4, 1, 4.
Harpypiae sunt Vampyri Lin. 3, 2, 18.
Haruspicinae vnde. 1, 8.
Hermaphroditi in mare olim proiecti sunt. 3,
 10, 5.
Herodotus diligenter descripsit animalia. 1, 5, 8.
Hieroglyphica. 1, 11. & 3, 9.
Hippocentaurus. 4, 2, 1.
Hippopotamus saepe Romae fuit. 1, 4, 13.
 - repertor detrahendi sanguinis. 1, 11, 3.
Hirudo 3, 5, 4.
Hyaenae historia cur adeo fabulosa. 1, 4, 30.
 & 3, 3, 7 & 3, 6, 1.
Hybridae cur adeo multae apud veteres. 3, 6.
Ibi. 5, 6, 1. clysterum rationem ostendit. 1,
 11, 4.
Ichneumon, Plin. & Arist. est SpheX fabulosus
 Lin. 3, 2, 6.
Immissulus. 1, 8, 13.
Incendiaria avis. 5, 2, 10.
Insectorum historia a veteribus culta. 1, 10.
Larix arbor. 3, 2, 14.
Latina lingua accepit multa Graeca, 2, 1, 22.
Leo quando primum Romae visus. 1, 4, 4.
 - qui primum mansuefecerit. 1, 4, 32.

Leo-

I N D E X.

- Leones* olim frequentes in Aegypto, hodie nulli. 5, 5, 5.
 - an vsi Numidici priscis Romanis vocati. 3, 5, 10.
 - immittuntur in Saracenenorum terram. 1, 7, 7.
Lepores in Carpathiorum insula. 1, 7, 5.
Lexica plerumque male reddunt nomina rerum naturalium. 6, 1.
Lupi olim multi, hodie nulli in Anglia. 5, 5, 10.
Lyncurius lapis. 7, 3, 18.
Lynx saepe Romae fuit. 1, 4, 23.
Magi medici fabulas intulerunt hist. nat. 3, 3, 7.
Mala quomodo in melle conservanda. 4, 2, 6.
Manati. 3, 10, 4.
Marmota Lin. 3, 1, 13.
Materia medica veterum. 2, 2, 1.
Medicinas animalia docuerunt. 1, 11.
Meleagris. 5, 5, 15. & 5, 6, 5.
Melle pro Spiritu vini vsi sunt veteres ad servandas res naturales. 4, 2.
Mercatores profuerunt hist. nat. 1, 6.
 - eidem multas fabulas intulerunt. 3, 3.
Migrations animalium. 5, 5. & 7, 2.
Milui gubernandi artem docuerunt. 1, 11, 6.
Monodon Lin. est unicornis veterum. 3, 4.
Monocerotis fabula vnde. 3, 4. & 5, 4.
Monstra fabulosa veterum vnde. 3, 1.
Mus elephanti hostis. 3, 2, 9.
Mus alpinus Plinii. 3, 1, 13.
Mus africanus. 3, 5, 3.

Myops.

I N D E X.

- Myops*, insectum. 5, 3, 12.
Myrmecoleon. 5, 3, 18.
Nautilus. 7, 3, 8.
Noctuae bellum cum aviculis. 3, 2, 7.
Oestrum. 5, 3, 11.
Onager est Zebra recentiorum. 7, 3, 6.
ὄνομα το ποιητικα nomina animalium. 5, 4, 2.
Orca quaenam sit bestia. 1, 4, 27.
Ossifraga avis. 1, 8, 13.
Ovidii halieuticon. 1, 5, 9.
Oves pyrrhicae. 1, 1, 7.
Oves in Graeciam exportavit Hercules. 7, 2, 1.
Oves ferae olim fuere. 7, 2.
Ovium cultura primigenia pecuaria. 1, 1, 1.
Ovis fera, i. e. Camelopardalis. 3, 5, 4.
Palmati cervi. 5, 2, 7.
Panthera saepe Romae fuit. 1, 4, 28.
Passer marinus i. e. Struthiocamelus. 3, 5, 1.
Passeres extirpati ab Europaeis in America
septem. 5, 5, 11.
Pavo quando primum Athenis visus. 1, 4, 1.
Pelopis scapula. 4, 1, 17.
Peregrinatores fabulas intulerunt hist. nat. 3, 3.
Petrefacta. 7, 3.
Phasianas, qui primum Graeciae importave-
rint. 1, 6, 5.
Philosophi hist. nat. operam dederunt. 1, 10.
Philosophi mittebantur, ut explorarent terras
minus notas. 1, 4, 39.
Phoenix Romae fuit. 1, 4, 28.

Pho-

- Pholas* Lin. 7, 3, 7.
Pictores hist. nat. operam navarunt. 1, 9.
Pinguedo raritatis pilorum causa. 3, 1, 15.
Pinna, *Pinnoteris*. 7, 3, 12.
Piscinae veterum. 1, 3.
Piscium longaeuitas & auditus. 1, 3, 11. & 12.
Pisces quot Plinio noti fuerint. 1, 11. & 2, 1, 20.
Plantarum numerus, quae Theophrasto & Plinio notae fuere. 1, 11. & 2, 1, 20.
Platycerotes i. e. cervi palmati. 5, 2, 4.
Plinii hist. nat. quo ordine scripta. 2, 1.
Poetae fabulas intulerunt hist. nat. 3, 7.
Pompilos. 7, 3, 12.
Prognostica tempestatum praebent quaedam animalia. 1, 8.
Providentiam in animalibus admirati sunt veteres. 1, 10.
Psittacus, 1, 4, 1. Graecis innotuit tempore Alex. M. 1, 5, 2.
Psylli animalia venenata Italiae invehere conati sunt. 1, 7, 6.
Psylli multas fabulas hist. nat. intulerunt. 3, 3, 9.
Pyrrhi pollex. 4, 1, 20.
Remora. 3, 2, 10.
Reno s. *Tarandus* Lin. 5, 2, 5.
Rhinoceros vocatus taurus Aethiopicus, 3, 5.
 - Aristoteli ignotus fuisse videtur. 1, 5, 4.
 - saepe Romae fuit. 1, 4, 18.
 - bicornis veteribus notus. 3, 2, 1.

- Rosa filvestris.* 7, 4.
Salsura utebantur ad conservanda corpora animalium. 4, 2.
Sangualis avis. 1, 8, 13.
Sanguisuga i. e. hirudo. 3, 5, 14.
Scarus quinam sit piscis. 1, 3, 9.
Scorpiones a Perfarum rege extirpati. 3, 2, 25.
Sepia octopodia. 7, 3, 12.
 in *Sepulcris* corpora conservabantur & ostendebantur. 4, 1.
Sericum. 7, 3.
Serpens suis adversarius. 3, 2, 8.
Serpentes alati. 3, 2, 13.
Sperus Galilaeus Lin. 5, 5.
Sphex fabulosus Lin. est Ichneumon veterum 3, 2, 6.
Squilla. 7, 3, 12.
Statuarii hist. nat. operam dederunt. 1, 9.
Struthio camelus. 3, 5, 1.
Subulones. 5, 2.
Superstitio ad colendam Zoologiam direxit veteres. 1, 8. obfuit eidem. 3, 10.
Systema hist. nat. non habuerunt veteres. 2, 1.
Systema Linnaei. 2, 1.
Tabanus. 5, 3, 13.
Tarandus Lin. 5, 2, 5.
 in *Templis* veterum erant collectiones rerum naturalium. 4, 1.
Teredines navales ex India venerunt. 1, 7.
Theamedes lapis. 7, 3, 19.

- Tigris* saepe Romae fuit. 1, 4, 16.
Tourmaline. 7, 3, 18.
Trichecus Lin. 3, 10, 4.
Turturum dubia castitas. 3, 7, 4.
Tus. 1, 5, 7. de Ture fabulae mercatorum. 3,
 3, 6. Westelingii sententia. 3, 10, 2.
Vampyri Lin. sunt Harpyiae veterum. 3, 2, 19.
Vena medinensis. 7, 3, 11.
Venatio. 1, 2.
Vnicornis fabula vnde. 3, 4. & 5, 4.
Vivaria. 1, 3.
Vrsi Numidici. 3, 5, 10.
Vrsi frequentes olim in Thracia. 5, 5, 2.
Vrsi quando coeant. 6, 2.
Vrus a vulgo bubalus vocabatur. 5, 3, 9.
Vri olim in Germania. 5, 5, 1.
Vultures nigri. 1, 8, 12.
Vua num nomen piscis. 5, 2, 1.
Zebra est onager veterum. 7, 2, 6.
Zibellinae hodie rariores in Sibiria. 5, 5, 13.

ERRATA.

- Pag. 4. Lin. 18. pro: *li, qui*. lege: *Iis, qui*.
- p. 5. lin. 14. pro: *Hemerobium, Formicolesnem*.
lege: *Hemerobium Formicaleonem*.
- p. 6. lin. 9. pro: *ut providentiam*. lege: *at providentiam*.
- p. 11. lin. 19. comma omiffum adscribe.
- p. 14. lin. antepen. pro: *sevoir* lege: *servir*.
- p. 18. lin. 7. pro: *colligunt*. lege: *colligant*.
- p. 19. lin. 15. pro: *afferam*. lege: *afferam*.
- p. 23. pro: *Gogunt*. lege: *Goguet*.
- p. 24. lin. 18. pro: *moenibus vobis*. lege: *moenibus urbis*.
- p. 27. lin. 15. pro: *Scavus*. lege: *Scarus*.
- p. 37. lin. 11. pro: *Pantherus*. lege: *Pantheras*.
- p. 37. lin. 19. tolle: *Œ*
- p. 40. pro: *Giraffe*. lege: *Giraffe*.
- p. 45. lin. 21. pro: *attentis*. lege: *attentio*.
- p. 50. lin. 18. pro: *ac*. lege: *at*. quae vocolae
saepius a typographo nostro male commutatae sunt.
- p. 51. lin. 20. pro: *evolvent*. lege: *evolvens*.
- p. 52. lin. 7. pro: *ostendunt*. lege: *offendunt*.
ita etiam p. 62. lin. vltima: *offendam*.
- p. 74. lin. 19. pro: *multa*. lege: *multo*.
- p. 81. lin. 24. pro: *nascens*. lege: *nascens*.
- p. 86. lin. 4. pro: *erustis*. lege: *crustis*.

- p. 88. lin. 20. pro: *studere*. lege: *studiose*.
- p. 97. lin. antepen. pro: *num*. lege: *nuna*.
- p. 106. not. 23. pro: *ostendebantur*. lege: *offendebantur*.
- p. 109. lin. 22. pro: *ninis*. lege: *nimis*.
- p. 112. lin. 26. pro: *temeritatem*. lege: *timiditatem*.
- p. 113. lin. antepen. pro: *cui accuratam*. lege: *quibus accuratam*.
- p. 114. lin. 24. pro: *tum*. lege: *tunc*.
- p. 114. lin. 15. pro: *comparere*. lege: *comparare*.
- p. 125. lin. 14. pro: *ostundatur*. lege: *offundatur*.
- p. 130. pro: *ad quodnam cornu? ad illud*. lege: *at quodnam cornu? illud*.
- p. 130. lin. 4. pro: *acuta*. lege: *aucta*.
- p. 158. male transpositi sunt versus:
*Lipsii Vossique, animal alias
 non visum ad genus, qui —*
 quae verba ita transponenda: *Lipsii Vossique,
 qui non ignorantes, animal alias non
 visum ad genus, saepe numero plane alienum,
 relatum esse —*
- p. 163. lin. 9. pro: *omisso*. lege: *amisso*.
- p. 175. lin. 3. lege: *offendimus*.

p. 201. not. 7. lege ita: *omnia quae habet Aristoteles de Dasypode, ea quoque Plinius de Dasypode.*

p. 206. *μυρμηκαλειων.*

p. 214. lin. 9. pro: *congelascebunt.* lege: *congelascebant.*

p. 226. not. 1. pro: *modo annuo.* lege: *morbo annuo.*

Pag. 137.

Sunt mihi species Gorgoniae, quarum stirpes iniuria fluctuum omnibus fructificationibus & cortice calcario prorsus priuatae et plane nudae sunt, ita vt omnino fruticem referant seu lignum. Habent enim medullam & annulos quasi annuos, sed nullo modo, quoniam e regno animali sunt, ardere possunt. Huius generis caulis cum saepe crassitie brachii, forte talem habuit Le Clerc. Sed quae Caesar refert de turre, ea nullo modo in Gorgoniam conueniunt; etsi hoc Zoophyton veteribus notum fuerit, cum sit vbique in mari.

Pag. 144.

Non satis accurate rem exposui; legas, quae-
so, ita: *Frequens & vile erat corallium in Gal-
lia, vt Galli gladios, scuta, galeas adornarent*

eo, sed cum augures Indorum vatesque magnam
ei vim esse ad abstergendum oculi maligni fasci-
num atque ad res magicas dicitabant, tanta
quotannis copia corallii e Gallia in Indiam (quod
etiam nunc fit.) exportabatur, ut propterea per-
quam raro cerneretur in suo orbe id est in loco na-
tali sue Gallia.

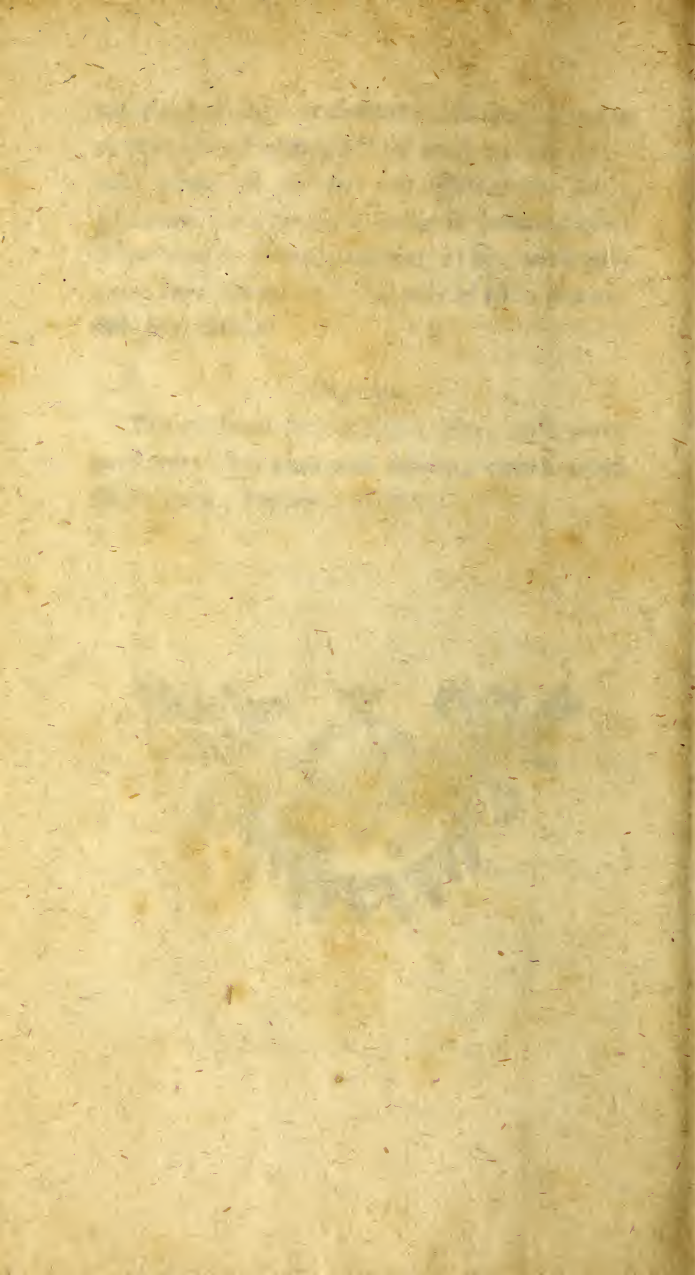
Pag. 50.

Tus quidnam sit, dubitavi olim, quin certo
constaret; iam vero non dubito, quin Gummi
sit Juniperi a formicis collectum.

Memorandum of the Council of the National

